

C.Th. JONGEJAN-DE GROOT

*Harry's
proefboek*

de

HARRY'S PROEFVLUCHT

DOOR

C. TH. JONGEJAN-DE GROOT

Tweede druk

UITGAVE DE GRAAFSCHAP AALTEN

HOOFDSTUK I.

„Wil jij Vader's koffie even boven brengen, Harry ?”

Terwijl Moeder de koffie inschenkt, kijk ik naar den leelijken, hardsteenen kop, die versierd is met dikke scherpgekante roze rozen. Wat hebben Elly en ik al vaak geprobeerd hem te verwisselen voor Vader's fijn porseleinen kop, dien hij vroeger gebruikte, maar 't is ons nooit gelukt. De boerenkop is een geschenk van den koster en Vader is bang, dat het den man zou krenken, als hij toevallig binnen zou loopen en zou zien, dat Vader zijn geschenk niet telde.

Ja, wat overdreven is Vader wel..... neen, hij is alleen maar trouw, trouw zelfs in zulke kleine dingen, mijn lief, lief Vadertje.

Mijn voeten gaan nu niet, zooals anders, rap de trap op.

Voor 't laatst kan ik dit voor Vader doen.

Voor 't laatst ; hoeveel keer heb ik dat vandaag al gedacht? Morgenavond zullen Elly of Moeder het loopje naar Vader's studeerkamer van mij overgenomen hebben.

Zou hij me dan missen ? Daar komen warempel mijn tranen alweer. Wat ben ik toch een huilebalk.

Ik zet mijn blaadje met de koffie even op een tafeltje om mijn oogen af te veegen. Wat is het stil op de slaapkamer van Edith en Remmy.

Ik ben gewend, dat ik minstens drie keer naar boven moet om ze zoo rustig te krijgen, dat Vader geen hinder van hen heeft, en nu hoor ik niets achter de gesloten deur. Zouden ze misschien stil zijn, omdat ik morgen.....

Zacht heb ik de deur van hun slaapkamer geopend en een ouderdrukt gegiechel doet mij het licht aanknippen. Ik zie in Edith's bed één kluwen van wollen dekens, roze bloote voeten en verwarde krullen en Remmy's bedje ernaast, keurig opgemaakt, toont alleen het holletje, waarin ik hem zoo even ondergestopt heb en waar hij natuurlijk onmiddellijk weer uit gekropen is.

„Zoo”, zeg ik, „dat is aardig van jullie om den boel zoo op stellen te zetten, den laatsten avond, dat ik thuis ben”.

In minimum van tijd ligt Remmy met een uitgestreken snoetje in zijn eigen ledikant en Edith doet moeite om orde te brengen in den chaos van lakens en dekens.

Ik orden het bed en dan zeg ik zacht: „Vinden jullie het dan heelmaal geen sikkepitje vervelend, dat ik morgen wegga?”

„Natuurlijk wel”, zegt Remmy, „je verhaal is nog niet eens uitverteld.”

„Ik heb er echt wel aldoor aan gedacht,” belijdt Edith, „dat je ons 's avonds niet meer naar bed zal brengen. Maar Remmy zei, dat hij 't langste op zijn hoofd kon staan en hij wèèt, dat dat niet waar is.”

Och, mijn hummels, ze zijn ook nog zoo jong. Laat ze me maar niet missen. Maar ik, ik weet niet, hoe ik het stellen zal morgenavond zonder hun koozende warme snoetjes en verstikkende omhelzingen.

Op den overloop kijk ik op de oude staartklok. Op slag van acht. Even wachten tot ze slaat om de stijve, knalblauw geschilderde sloopjes boven de wijzerplaat een keer of wat heen en weer te zien schieten op de hoekige, hard-groene golven.

Wat heb ik als kind dikwijls hier staan wachten, tot de sloopjes in beweging kwamen. 't Is heelemaal geen familiestuk, die oude klok. 't Is maar een ding, waarmee Vader zich beet heeft laten nemen op een verkooping van z.g. antiquiteiten, maar we zouden ze voor geen geld meer willen missen.

„Harry, breng Vader's koffiekop meteen mee naar beneden en vraag hem, of hij den tweeden kop straks beneden komt uitdrinken.”

Moeders stem doet me verschrikt naar den vergeten kop koffie kijken. Onsmakelijk kringt de room op het koudgeworden, slaplijkende vocht. Neen, zoo slecht zal Vader den laatsten keer niet door mij bediend worden.

Ik ga naar beneden, zoek vast wat uitvluchten voor mijn achteloosheid, maar Moeder helpt vriendelijk : „Verstrooid geweest, domoortje ? Neem Vader's blauwe kop maar even uit 't buffet, dan maken we een nieuwe „vertering” klaar.”

Zij is nu heel niet boos op me. Niemand is de laatste dagen boos op me, hoe hinderlijk afwezig ik ook ben.

„k Zal blijven luisteren aan de trap, of je regelrecht naar de studeerkamer gaat, hoor!” plaagt Moeder lachend.

„Alsjeblieft, domineetje.”

Ik laat Vader den kop van het blaadje nemen en zet me op de leuning van zijn ouderwetschen armstoel.

„Dank je wel, krullebol,” zegt Vader.

„Mijn krullen heb ik van geen vreemde.”

Ik strijk Vader over de kastanjebruine, korte krulltjes, die 's Zondags zoo wuft boven zijn ernstige toga uitsteken.

„U hebt fijn nog geen enkel grijs haartje.”

„Dat kan ook niet, ik heb niets dan plezier gehad in mijn leven, vooral van jullie,” grapt Vader.

Niets dan plezier..... alleen, dat Vader, die zoo'n goeden naam heeft als redenaar, voor ieder beroep naar een groote stad heeft moeten bedanken om zijn chronische hoofdpijnen, moet al een groot leed voor hem zijn.

„Behalve dan, toen Elly en ik brievenbestellertje speelden met Uw kersversche preek en de blaadjes onder de dorpsjeugd uitdeelden,” zeg ik.

Vader glimlacht.

„Ja, nu lacht U er om, maar wat was U toen kwaad.”

„'t Was me ook nogal niets,” verdedigt Vader zich.

„'k Heb me toen gered met een omgewerkte, oude preek.”

„'k Geloof, dat Uw schaapjes anders Zondag ook niet veel nieuws krijgen.”

Ik beklop wat vergeelde blaadjes, die voor Vader liggen.

Hij wordt ernstig.

„Dat zijn preeken van mijn Vader, Harry. Menige gouden gedachte helpt me aan preekstof.”

Ik leg mijn hoofd op Vader's krullebol.

„Ja,” zeg ik, „U had een idealen Vader en ik heb er ook een.”

Vader schuift me zacht terug en keert zich om, om me in mijn gezicht te zien.

„Moeder en ik hebben geprobeerd jullie wat goeds mee te geven in je leven, Harry, maar of het ons gelukt is, dat zal de tijd leeren. Nu komt het er op aan, nu je weggaat. Alleen in den vreemde, in een omgeving, die niet eens Christelijk is. Je kunt het nog zoo moeilijk krijgen. Och, hier in onze pastorie, zoo veilig bijeen, is het niet moeilijk, maar ik laat slechts noode jullie de koude, harde wereld intrekken.”

„En Lodewijk dan, Vader?”

„Lodewijk is een jongen, Harry, en nog in zijn studietijd. Jij zult direct een verantwoordelijkheid dragen, die mij bezorgd kan maken.”

Ik klim op Vaders stoel en neem uit de boekenkast een ouden, versleten Bijbel, die wijd gaapt door een onmogelijk dikke boekenlegger, die erin ligt. Het is de boekenlegger, dien ik als klein meisje voor Vader borduurde. Ik wilde hem heelemaal alleen maken en vulde het grove stramien op met dik carton, dat ik van een deksel knipte. Het voorwerp wekte indertijd ieders lachlust. Maar Vader nam me toen op zijn knie en zei, dat hij hem bewaren zou, al was 't alleen maar om de woorden, die erop geborduurd stonden.

Dien boekenlegger haal ik te voorschijn en leg hem voor Vader neer, als antwoord op zijn bezorgdheid.

„Zijn kracht in uw zwakheid.....”

Dat is de bemoediging, die daar staat op dien wanstaltigen boekenlegger.

Ik heb die woorden overgenomen van een anderen boekenlegger en toen ik ze als klein meisje las, dacht ik, dat het beteekende, dat Vader sterk was en voor ons zorgen zou.

Maar nu weet ik, dat het de eenige woorden zijn, die me zouden kunnen helpen, als de wereld werkelijk koud en hard zou blijken. Vader kan mij met een gerust hart weg laten trekken.

„Ziezoo,” glimlach ik ontroerd, „U hebt zoo dikwijls voor mij gepreekt, den laatsten avond doe ik het voor U.”

Vader is bewogen en schaamt zich zijn vochtige oogen niet. Zacht gaat de deur open.

„Harry, wil je erom denken, dat je ook nog zoiets als een Moeder beneden hebt?” zegt Moeder.

Ik wip van de stoelleuning.

„Die Vader van mij is nooit uitgepraat.”

We lachen alle drie. Vader staat op en legt de preek terecht.

„Ik Ga mee naar beneden met jullie.”

Moeder legt haar hand op zijn schouder.

„Ik dacht, dat je nog wat wilde studeeren tot de tweede kop koffie.”

„Ja, dat kon ik eigenlijk ook beter doen.”

Vader gaat weer zittten. Hij begrijpt dadelijk, dat Moeder nog wat met me alleen wil zijn. Wanneer begripen deze twee menschen elkaar niet dadelijk?

Beneden branden de kleine schemerlampjes om den haard en ik zet me op het plaatsje, waar wij als kinderen om moeten vechten, als we allemaal thuis zijn: op de heerlijke hooge proef bij den haard.

Ik trek mijn knieën op en strengel mijn armen er omheen.

„Zullen we voor vanavond het kastrandje maar laten voor wat het is, Moeder?”

Elly en ik zijn bezig een feston te haken voor Moeders linnenkast. 't Is een peuterig werkje en alleen de gezelligheid van den avond kan ons verzoenen met het gepriegel.

„Natuurlijk,” zegt Moeder, „Dat zou oogen bederven zijn.”

Moeder zet zich vlak onder de grootste schemerlamp en neemt een tricotbroekje van Remmy uit de stopmand. Zij schudt het hoofd.

„Twee maanden geleden heb ik dat broekje voor hem gekocht. Onverslijtbaar was het, zei de winkeljuffrouw, en er zit nu bijna geen draad heel meer aan.”

„Voor Remmy zou een harnasje van ijzer ook nog niet te garandeeren zijn, maar vanavond moet U zich het hoofd daar niet over breken.”

Ik trek mijn proef vlak bij Moeders stoel en leg mijn hoofd tegen haar knie. Ze heeft Remmy's broekje weggelegd.

„Hij moet morgen zijn Zondagsche pak maar aan,” zegt ze. „Den laatsten avond, dat je thuis bent, zullen we die kleeren-problemen maar laten rusten.”

De laatste avond! Die woorden maken ons weer stil en het duurt wel een paar minuten, eer Moeder zegt: „Ik heb een gevoel, of één van mijn vogels op 't punt is uit het goede nest te vallen.”

„Uit het nest te vliegen, Moeder,” zeg ik. „Je hebt ze toch de vleugels leeren gebruiken.”

„Ja, 'k heb ze leeren vliegen in een omgeving, waar hen niets kon deren. Maar nu gaat er weer een voor goed uit en wat dreigen er voor gevaren?”

„Voor goed, Moeder? 't Is immers maar voor een jaar om te beginnen. 't Is maar een proefvlucht.”

„Soms vraag ik me af, of het niet onverantwoordelijk van ons is, om je naar een neutraal ziekenhuis te laten gaan. Hadden we niet moeten wachten, tot er een plaats open was, waar je in een Christelijke omgeving kon blijven?”

„We hebben al zoo lang gewacht, Moeder. En Elly en ik kunnen niet langer allebei in huis blijven. Een dorpsdominee is geen kapitalist. Ik zie wel, hoe lang U 's avonds zit te rekenen.”

„Zou je nu wèl tegen die moeilijke taak opgewassen zijn, Harry? Durf je het nu wèl aan?”

Moeders vraag doelt op mijn sollicitatie aan een Zee-Hospitium twee jaar geleden.

„Wat denkt u, dat uw taak hier zal zijn?” had de directrice me gevraagd.

En ik had grif geantwoord: „Spelen aan zee met zwakke kinderen.”

De directrice had de wenkbrauwen hoog opgetrokken en ik had me gehaast er aan toe te voegen: „.....en ze verplegen als ze kou gevat hebben.”

Toen had ze me zonder een woord te zeggen meegenomen naar een zaal met ongeveer tien bedjes. En op die bedjes, waarvan er een paar uit niet meer dan wat harde rechte matrassen bestonden, hadden evenveel hoopjes wrange ellende gelegen, waarvan de groote.

radelooze oogen om uitkomst vroegen voor de pijn, die vrat in hun uitgeteerde lichaampjes.

Zonder onderscheid verkeerden allen in het laatste stadium van dezelfde verschrikkelijke kwaal. Dat had de directrice me later gezegd, maar ik had het ternauwernood gehoord. Ik was haar weer naar haar spreekkamer gevolgd en ze had me wat water laten drinken.

Een volkomen nederlaag was het geweest en ze had me bij het weggaan gezegd: „Niet ontmoedigd zijn, kleintje. Alleen vòòr je weer in de verpleging wilt gaan, er ook aan denken, dat je sterk moet staan tegenover deze dingen.”

Eerlijk had ik het aan Moeder verteld en eerlijk had ik erkend, dat ik te jong zou zijn geweest voor die taak. Maar in de maanden, die volgden, kwam het toch weer terug, het verlangen om mijn leven te wijden aan de ziekenverpleging.

Twee jaar zijn er over heen gegaan. Ben ik werkelijk sterker geworden? Durf ik 't nu wèl aan? 't Is of Moeders vraag me weer zwak doet staan en ik weifel met mijn antwoord.

Dan zegt Moeder, zonder dat ik nog iets geantwoord heb: „Zul je bidden, Harry, veel bidden?”

Ik druk mijn hoofd in Moeders schoot en zeg: „En jij Moedertje, zal jij ook bidden voor mij?”

We hebben de achterdeur niet open hooren gaan en we schrikken, als Elly plotseling op den drempel staat. Ze probeert met haar linkerhand Roland koest te houden. Die vindt, dat hij bijzonder uitgelaten moet doen, als hij zoo lang van huis is geweest. Haar rechterhand tast naar 't knopje van het licht.

„Ziezoo,” lawaaït ze, als Moeder en ik onwennig knipperen tegen het helle licht, „ik heb uit de meisjesvereniging drie maal de dorpsstraat heen en weer geglibberd om Harry haar apartje met Moeder te gunnen, maar meer kunnen jullie niet van mij vergen en Roland was bij de derde ronde ook niet meer te houden.”

„Wil je Vader ook even roepen, Elly?” vraagt Moeder.

Een paar tellen later wordt er zoo hard op de gong geslagen, dat Moeder verschrikt de deur opendoet.

„Elly dan toch, denk om de kinderen, ze zullen zoo schrikken van dat ongewone lawaai.”

„Niks hoor, Moedertje,” lacht Elly. „Ze droomen hoogstens van een fijn brandje, als ze dat brandspuitgeluid hooren.”

Het duurt maar even, eer Vader naar beneden komt en dan schenkt Moeder, gezellig rammelend met de kopjes, de koffie in.

„Waarom kastrand je niet, Harry?” vraagt Elly. „Hebben we vanavond geen verplicht handwerken? Waar leidt zulk een roekeloos tijdverspillen heen?”

Vader trekt haar bij een oor.

„Baldadige levenmaker,” zegt hij.

„Hè,” zucht Elly, haar beide handen warmend om haar koffiekopje, „wat zitten we hier heerlijk. 't Is maar niet te hopen, dat Netje Sanders een vriendin noodig heeft.”

We moeten allemaal lachen bij de herinnering aan den Zaterdagavond, dat we gezellig bij elkaar zaten en dat Vader een half uur op de onverwarmde studeerkamer

moest overleggen met Netje Sanders, wie al dan niet geschikte omgang voor haar zouden zijn.

Elly strijkt Vader over zijn krullen.

„Dat is de risico van 't vak, nikkertje.”

„Elly dan toch.”

Moeder probeert boos te kijken en Elly zegt: „Als U boos bent, vertel ik niet, wat er vanavond op de meisjesvereniging is gebeurd en 't is echt een geestig verhaal.”

Zonder op een uitnodiging te wachten, babbelt ze verder: „Keetje van Loon, weet U wel, dat kind met die permanente vieze neus.....”

„Hè bah, Elly, 'k heb mijn koffie nog voor me.” griezel ik.

„Val me niet in de rede, ik moet toch uitleggen, welke Keetje van Loon het was, er zijn hier twee nichtjes van denzelfden schoonen naam. Nu dan, die Keetje moest 'n inleiding maken over de melaatschen. En zij en ik hadden afgesproken, dat ze mij die even vooraf zou laten lezen, omdat het haar eerste inleiding was. Ze had bijna letterlijk zonder meer de geschiedenis uit den Bijbel overgeschreven. Het was nog geen schriftblaadje vol en er boven stond: „Waarde Zusters.” Nu toen heb ik mijn verantwoording tegenover de vereeniging gevoeld en een klinkend opstel in elkaar gedraaid met behulp van Vaders geleerde boeken.”

„Heeft zij dat als haar eigen werk voorgelezen?” vraagt Vader misprijzend.

„Om U te dienen, weleerwaarde,” zetg Elly, „maar zij en ik zijn vanavond samen gevallen in den kuil, dien we gegraven hebben. Keetje schijnt mijn gewrocht niet

van te voren hebben doorgelezen en middenin ontmoet ze den zin :de melaatsche, klepperend met zijn Lazarusklep..... Ze houdt verschrikt voor het als een vloek klinkende woord op, zoekt mijn gezicht en leest:..... „de melaatsche, klepperend met zijn..... Lazarusklep?” 't Was of ze me met dien blik aansprakelijk stelde voor zulk een ruwe uitdrukking in een Christelijk opstel.

„Maar 't verhaal is nog niet uit,” onderbreekt Elly ons lachen. Bij de bespreking over het onderwerp wordt haar een vraag gesteld. Ze kijkt met gesperde koeioogen in mijn richting en zegt: „Hoe kan ik dat nou weten?”

Moeder schudt het hoofd.

„Elly, is dat nu een voorbeeld geven als domineesdochter?”

„Wat saai, hè Harry,” wendt Elly zich tot mij, „dat wij altijd een voorbeeld moeten geven als domineeskinderen ; zorg maar, dat ze dat in je ziekenhuis niet te weten komen. Je naam verraadt niets, want ik vind Harry een heidenschen naam.”

„Als je maar weet, dat jij die je zus zelf gegeven hebt. Jij hebt Harriët met je kromme tongetje van twee jaar verbasterd tot Hally en later tot Harry.”

„Als U haar gewoon Jetje had genoemd net als Uzelf, dan was het toch niet gebeurd hè?” houdt Elly vol.

„Hoe moet dan met dien naam van je, kind?” zegt Vader. „Elly heeft heusch een beetje gelijk. 't Is eigenlijk geen meisjesnaam, buiten de pastorie.”

„Zal ik zeggen, dat ik Jet heet?” weifel ik.

„Maak eens een statistiek van het aantal keeren, dat je niet kijkt, als je dan geroepen wordt,” plaagt Elly.

De naamskwestie blijft een open vraag en ik zeg: „Moeder en Vader zijn wel eens meer ongelukkig geweest in het geven van namen, want ik vind „De Ark” ook heelemaal geen naam om te geven aan onze mooie pastorie.”

„Dacht U aan de overbevolking, Vader, toen U het huis zoo doopte? Hoopte U op twee dozijn kinderen?”

Vader glimlachte even om Elly's grapje, maar dan wordt hij ernstig.

„Weet je nog wel, Moeder, hoe we aan dien naam kwamen? We waren nog niet getrouwd en we zouden de pastorie bezichtigen, voor we erin trokken.”

Moeders oogen worden heel zacht. Ze glimlachen naar verre beelden en haar handen leggen zich in Vaders koozenden greep.

„Wat waren we vol idealen hè,” zegt Vader, „en wat was jij lief. Je keek uit de naakte, onbekleede ramen ver over de velden en je zei: Ik zal me hier voelen als in de ark.”

„Ja,” vervolgt Moeder, „en toen zei jij: Ja, als in de ark, altijd verwachtend Gods nabijheid temidden van de zorgen, die er zullen komen in ons leven.”

Elly staat op, omhelst ze tegelijk.

„Schatten,” zegt ze, „schatten van ons.”

Dan neemt zij mij onder den arm.

„Vooruit, Jet, wensch welterusten, we zijn hier glad overbodig geworden.”

„Och, laat Harry maar,” zegt Moeder, „’t is haar laatste avond.”

„De uren vòòr twaalf tellen dubbel, Moeder. En Harry moet morgen uitgerust zijn.”

„Fijn, dat je niet vroeg weg hoeft, hè,” zegt Moeder, „blijf nog maar lekker lang liggen morgenochtend.”

Ze moet nog naar ’t dorp om Liesbet gedag te zeggen en den koster mag ze ook niet vergeten,” herinnert Vader mij aan mijn verplichtingen.

Wanneer we op onze gemeenschappelijke slaapkamer beland zijn, is er een eind gekomen aan Elly’s luidruchtige bui. Als ik me allang uitgekleeed heb, zit zij nog op den rand van haar ledikant voor zich uit te staren.

„Kleed je toch uit, Elly. Je wordt zoo koud als een steen,” vermaan ik vanuit mijn al behaaglijk wordend bed.

„Wat akelig eigenlijk, dat je weggaat, Harry,” zegt Elly. „Wat zal ik je missen.”

„Ik was anders nooit zoo’n erge handige hulp. Weet je nog den keer, dat ik je zijden kraagje waschte in water, vermengd met schuurzand? Wat werd het grauw hè?”

Elly gaat niet in op die herinnering.

„Wat zal ik me alleen voelen,” klaagt ze.

Ik herken mijn montere zus niet en ik ga recht overeind in bed zitten. Mijn bloote hals en armen, plotseling aan de koude blootgesteld, krijgen kippetjesvel, maar dat geeft niet.

„El,” zeg ik, „toe maak het niet moeilijk voor me, Jij houdt Vader en Moeder en Edith en Remmy en Roland.”

„En ons meisje niet te vergeten,” glimlacht Elly, terwijl de weemoedige trek om haar mond blijft.

„En ik heb niemand,” klaag ik.

„Jij hebt een half uur sporen van je vandaan Lodewijk,” troost Elly.

„Nou, Lodewijk, daar zal ik veel aan hebben. We krijgen haast geen brieven, omdat hij zoo hard moet studeeren.”

Och, zoo af en toe zal hij wel opduiken,” troost Elly.

„Stel je voor, dat ik ziek word in zoo'n vreemde omgeving,” ril ik.

„Nu, dan heb je een heel ziekenhuis om je te verplegen.”

„Ja, een heel ziekenhuis,” klaag ik, „maar niet één moeder.”

Elly staat plotseling op en knipt het licht uit, voor ze zich gaat ontkleeden. Het maakt me ongerust en als ik even later een snuivend geluid hoor, spring ik mijn bed uit en probeer haar in 't donker te vinden.

„Elly, toe nou.”

De tranen, die ik meende bezworen te hebben, dringen me weer in de oogen.

„Wat scheelt je nou?”

„Stil maar Harry.”

Elly zoekt vergeefs haar zakdoek, wrijft dan met haar onderjurk door haar oogen.

„'t Is al over. Ik had het ook, toen Lodewijk uit huis ging. 't Is niet alleen, dat jij weggaat, maar ik moet er aan denken, dat er nu weer een van ons oude lieve huis wegvliegt. Och, je weet, dat 't zoo gaat in het leven.

Je hoort erover praten door anderen. Een gezin gaat uit elkaar, als de kinderen groter worden, maar dat het in onze Ark ook al begint te rafelen."

Elly doet me den weemoed om mijn vertrek nog eens voelen en ik klaag :

„Als jij ook al zoo zielig doet, dan kan ik niet weggaan."

Dan overwint mijn oudste zus zich. Ze omhelst me en lacht: „Harry, laten we vaststellen, dat we een sentimenteele, klitterige familie zijn."

„In mijn bed is 't warm," noodig ik haar, als ik voel hoe koud ze is.

„All right en ik geloof, dat ik nog een voetenwarmertje weet."

We kruipen samen in mijn éénpersoons dezen laatsten nacht en op onze voeten vlijen we onze gezellig spinnende poes, die we „Pallierter" genoemd hebben om zijn voortdurenden trek in lekkere hapjes.

Moeder moet de ongewone slaap-situatie en de levende contrabande boven op de dekens wel vinden, als ze ons goenacht zal komen zeggen, maar dat riskeeren we nu maar.

HOOFDSTUK II.

„Harry, hier is de thee.”

Edith, die de oogen strak op het kopje gericht houdt uit angst voor morsen, probeert me wakker te krijgen.

Thee op bed op een gewonen weeschen dag? Ik zoek in mijn brein, wat voor feestelijkheden er gaande zijn. Dan ineens klaar en duidelijk verjaagt de gedachte aan mijn vertrek alle behaaglijkheid van zò lange bedrust in mijn nijvere huis, waarvan de bewoners niet gewend zijn te luieren.

„Geef maar hier mijn galgenthee,” zeg ik.

Edith kijkt me aan.

„Gewone thee is het,” zegt ze, „niet de bittere.”

Ik moet mijn kopje op het nachtkastje zetten om uit te kunnen lachen. Edith heeft den klank „gal” opgevangen, dezen geassocieerd met bitter en toen gedacht, dat ik de kruidenthee bedoelde, die moet helpen voor duizend en één dingen en die we zonder onderscheid te drinken, krijgen, als we ziek zijn.

Edith begrijpt niet, waarom ik lach en bedelt, gebruik makend van mijn goede bui: „Har, kom je me uit school halen voor den laatsten keer?”

„Daar heb ik geen tijd voor, kabouter. Ik moet mijn koffer ook nog pakken.”

Edith wijst op mijn bruinen leeren koffer, splinternieuw besteld voor de gelegenheid.

„Heeft Moeder vanmorgen gepakt. Mijn cadeautje zit er ook in.”

„Ssst,” waarschuw ik haar, het bed uitspringend, „verklik me niet alles en ga gauw naar beneden, ik hoor Remmy roepen.”

Als ik het deksel van den koffer open laat springen, zie ik, keurig ingepakt, alles wat ik voor direct gebruik noodig zal hebben. Ik strijk met mijn vinger over de blauwe japon met de witte spikkels, mijn verpleegsters-costuum.

Elly is erg verontwaardigd over die dracht. Boven haar bed hangt een beeld van een verpleegstertje met een kap als een bruidssluier, versierd met een rood kruis. Smachtend strekt het zusters-tje haar beringde handen uit naar een beeld van een Engelsch soldaat, die gewond moet heeten, maar aan wien niets te zien is.

Ach, wat hebben Elly en ik in onze bakvischjaren gedweept met en gefantaseerd over die salon-verplegerij.

„Als ik zoo'n costuum aan had gekregen, was ik ook verpleegster geworden, maar in dat zeventiende-eeuwsche oude-vrouwenpakje laat ik je alleen trekken,” heeft Elly geplaagd.

Tusschen mijn kleeren liggen wat pakjes, waarvan ik den vorm niet thuis kan brengen. Edith heeft me half verraden, wat dat zijn: kleine cadeautjes van mijn huisgenooten. Aan den kant gluuert een witte enveloppe. Met Moeder's fijna pootje staat erop geschreven: „Voor Harry, als ze vanavond naar bed gaat.”

Neen, Moedertje, U kunt gerust zijn. Uw brief lees ik niet. En 't is niet alleen mijn angst, nieuwsgierig te lijken, die me den koffer doet dichtklappen, maar hoe kan ik flink en dapper weggaan, als jullie trouwe zorgen me tot tranen toe roeren ?

Ik kleed me vlug aan, we ontbijten beneden voor den laatsten keer gezellig met z'n viertjes, ik klungel nog wat rond en half-elf stap ik naar het dorp om afscheid van Liesbet te nemen. Ik zou niet graag het dorp verlaten zonder dat gedaan te hebben.

Liesbet heeft eerst als schoonmaakster gewerkt bij ons en toen het gezin zoo groot werd, dat Moeder vaste daghulp noodig had, is de oude vrouw nog menig keertje te hulp geroepen en nooit vergeefs. Zij heeft ons allemaal gebakerd en Vader heeft wel eens lachend Liesbet Moeders tweede moeder genoemd.

Ik heb mijn eigen Grootmoeder nooit gekend, maar ze zou al heel volmaakt geweest moeten zijn, om te kunnen wedijveren met deze oude vrouw.

Liesbet heeft haar man en vijf kinderen door den dood verloren. Eén voor één heeft zij ze weggebracht met dezelfde kalme berusting : „De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de Naam des Heeren zij geloofd.”

„Ben je nooit in opstand gekomen, Liesbet ?” heeft Moeder haar eens gevraagd en haar juichende antwoord was: „Is er één vrouw in het dorp zoo bevoorrecht, dat haar man en al haar kinderen haar voorgingen en allen durfden getuigen, dat ze naar Jezus gingen?”

„Ze leeft als een heilige”, zei Elly eens.

Vader moest die onzuivere opmerking wel tegen-

spreken, maar in ons hart vinden we eigenlijk allemaal, dat Liesbet volmaakt is.

„Koekeroe..... koekeroe.....” begroet me haar duif, als ik achterom kom. Haar oogen zoeken te onderscheiden, wie er binnenkomt en als ze na een: „Morgen Liesbet,” mijn stem herkent, verontschuldigt zij zich: „Och nog toe, juffer Harriët, neem me maar niet kwalijk, dat ik je niet zoo gauw herkende. Mijn rechteroog laat me ook al bijna in den steek.”

Liesbet heeft een kwaal, die langzaam haar lichaam sloopt en ook haar oogen bijna lichtloos heeft gemaakt.

Ik ga naar haar toe, knuffel even haar hoofd met de witte haakjesmuts in mijn arm, druk haar dan weer in de rieten zorg, waaruit ze is opgestaan.

„We hebben een dik half uur om afscheid te nemen. Liesbet en in dat half uur zal ik jou eens verzorgen.”

„'t Water raast al en de droge koffie zit al in den pot”, zegt ze. „Als je het water opgegoten hebt, kom dan even bij me zitten.”

Ik trek een houten krukje bij haar stoel en pluk, terwijl ik met haar babbel, aan de dorre blaadjes van de raamplanten. Zij hoort ze ritselend vallen en zegt droevig: „Ja, daar mot juffrouw maar niet naar kijken, mijn plantjes zullen nou ook wel verwaarloosd worden. Er zijn er bij, die mijn kinderen nog verpot hebben.”

„Maar Liesbet, je kan toch niet zonder hulp blijven, als je oogen zoo zwak worden. Ik zal er eens met Moeder over praten, hoor.”

Het oudje schudt haar hoofd.

„Laat dat maar, juffrouw Harriët. Je moeder heb het

druk genoeg met de armen en zieken in het dorp en ik heb niks te klagen. Me buurtjes helpe me 's morgens wat met het opredderen en eens in de week komt me nichie. En de wijkverpleegster komt me drie maal per dag inspuiten."

„Dat ga ik nu ook leeren in 't ziekenhuis. In de vacanties zal ik dat nu voor je kunnen doen," scherts ik.

Maar dan druk ik haar hand tegen mijn wang.

„Neen hoor Liesbet, dat zou ik nooit willen, geen prik zou ik jou kunnen geven."

„Dat is vreemdigheid, mekind, je zal eens zien, wat een knap verpleegstertje je wordt."

Ik schenk de koffie in en ga dan weer bij haar zitten. Wat houd ik toch veel van haar. De bijna gedoofde oogen staren op de leege handen. Het is, of de naar boven gekeerde palmen hun berooidheid toonen.

„Twee dingen vind ik wel erg," zegt ze, „Dat ik nou maar zoo werkeloos mijn dagen door mot en dat ik de portretten van mijn man en kinderen niet meer kan zien. Geef me 't album nog eens, juffer Harriët."

Van een koperen standaard neem ik het rood-pluche album, waarop twee blikken verbogen duifjes zitten te trekkebekken, en knip de sluiting los. Ik geef haar het boek op haar schoot en buig me over haar schouder.

Zij brengt met haar bevende handen het zware album tot vlak bij de oogen en klaagt: „Neen, 't gaat niet meer."

Ze streelt de portretten, waarop stijve boerekindertjes met harkerige boeketten altijd weer leunen op hetzelfde tafeltje en zegt: „Ieder jaar liet ik een portret van me

kindertjes maken, allemaal zitten ze hier in, het album is bijna vol."

Mijn tranen zijn vlug bij de hand. Ik huil weer, maar nu niet om eigen afscheidswee. Ik huil om het tragische van dit beroofde leven en mijn stem beeft, als ik zeg: „Liesbet, als je nu eens heelmaal blind wordt?"

„'t Is beter blind in te gaan in het Koninkrijk der Hemelen dan met beide oogen verloren te gaan, juffer Harriët," zegt ze eenvoudig.

Eigenlijk moest het antwoord, dat Liesbet geeft, vanzelf spreken voor mij. Ik ben immers een domineesdochter! Netje Sanders heeft eens op Zondagsschool tegen me gezegd: „'t Is eigenlijk niet eerlijk, dat alle domineeskinderen in den Hemel komen, want zij kunnen den heelen dag uit den Bijbel hooren preeken en wij niet."

Och, Netje Sanders, als je op 't oogenblik in mijn hart kon zien, dan zou je weten, dat alle bekende klanken en teksten niet kunnen verhoeden, dat er een wrevel in mijn hart sluipt tegen God, die dit lieve oudje maar sloeg en kastijdde, terwijl zij Hem diende.

Eer ik het weet, heb ik mijn gedachten in woorden uitgedrukt.

„Liesbet, waarom moest jouw leven zoo gebroken worden? Het was toch niet noodig om jou naar God te trekken, want je leefde bijna als een heilige."

Het oudje rijst op uit haar stoel. Het gezichtje, waarop de bijna lichtlooze oogen al een starre uitdrukking hebben gebracht, leeft op in smartelijke verbazing.

„Juffer Harriët, ik leven als een heilige? Iedere slag.

dien ik van God ontving, was noodig, omdat ik mijn aangezicht van Hem af had gekeerd en de beproeving van mijn blinde oogen gebruikte Hij om mij dicht bij Zich te houden."

Ze legt een hand op mijn schouder.

„Juffer, leer dat van de oude Liesbet, voor je vertrekt: Sta liever alles maar af in de wereld, dan dat je schade lijdt aan je ziel."

Het klompgeklots van eenige miniatuur-boertjes en boerinetjes, die langs het raam trekken, zegt me, dat de school uit is.

„Liesbet, ik moet weg. Ik heb beloofd Edith en Remmy uit school te halen."

Voor het laatst omhels ik het oude vrouwtje en dan sta ik weer op den straatweg. In mijn linkerhand heb ik vier kleverige zuurtjes, die Liesbet me meegegeven heeft voor de kinderen en in mijn rechterhand heb ik een groen pluche doosje, waarin een spiegeltje tegen een gecapitonneerd zijden bekleeding geplakt is. Wat verroeste naalden steken in het kussentje en een koperen vingerhoed ligt naast een papieren tekstje, dat overgeborduurd moet worden en waarop met kruisjesletters gedrukt staat: God is liefde.

„Hier juffer Harriët, 't is van mijn Sannetje geweest, meer heb ik niet voor je," heeft Liesbet gezegd.

God is liefde. Mijn zondige gedachten zijn weer vervaagd. In de verte ligt het roode dak van de „Ark." Alles wat er in dat goede huis woont, is mijn bezit: Vader, Moeder, Elly, Edith, Remmy. En dan huiver ik en buig het hoofd. Wanneer Liesbet, die dag in dag uit rekening

houdt met God en zijn geboden, zegt, dat ze met het gezicht van Hem afgewend staat, hoe sta ik dan in het leven?

Nog eens tel ik Vader, Moeder, Elly, Edith, Remmy en Lodewijk. Mijn aardsche schatten, waarvan ik nog niets af hoefde te staan! En met open oogen bid ik: „Heere, geef dat mijn aangezicht naar U toegekeerd zij om deze zegeningen en dat ik het niet noodig heb, geslagen te worden.”

Zòò heb ik in gedachten gestaan, dat ik een gillette geef van schrik, als Remmy mij achter op den rug springt en zijn handen op mijn oogen legt. Zijn opzettelijk veranderde hooge stemmetje piept:

„Ra-ra, wie is dat?”

„Remmy,” zeg ik vlug om het vrachtje van mijn nek kwijt te raken.

„Neen,” piept Remmy, „’t is een roover uit het bosch.”

Sedert de kleine rakker een boekje in handen heeft gekregen over een bandietenhoofdman, leeft hij in rooversgeschiedenissen. Maar ik help hem dezen keer vlug van het chapiter af.

„Jammer, dat je Remmy niet bent, want ik heb twee zuurtjes voor hem.”

Edith springt nu ook gauw te voorschijn en een paar minuten later tijgen we alle drie gezellig knoeperend op de eerlijk gedeelde zuurtjes weer pastorie-waarts.

„Het wordt nu meenens, hè Harry.”

Moeder wijst me op mijn koffer, die al beneden in de gang klaar staat, geflankeerd door mijn parapluie en regenjas.

„Ik heb alles maar bij elkaar laten zetten, dan vergeten we niets,” zegt mijn bezorgde moedertje.

Is het de druilerige Novemberdag, die me alles zoo troosteloos doet schijnen aan de koffietafel, of is het mijn naderend vertrek? Vader en Moeder zijn ook stil, alleen Elly is nog levendiger en vroolijker dan anders. Het is, of ze met geweld de naargeestige stemming wil verdrijven.

„Ik wou, dat Harry iederen middag vertrok, dan was ik voor goed ontslagen van die afwasscherij van de koffieboel,” plaagt ze. „Misschien bevalt dat wandelingetje naar het station me zòd goed, dat ik voortaan het dagmeisje tot na de koffietafel houd.”

„Ja, jij hebt wat te houden,” zegt Vader, „je bent hier zelf maar het loopjongetje van den knecht van den bijkok.”

„Het loopmeisje,” verbetert Edith met een ernstig snuitje.

„Vader, zouden we niet meegaan naar 't station?” vraagt Moeder.

Ik geef Elly een teeken dat ze in moet grijpen. Ik heb haar gisteren toevertrouwd, dat ik het veel en veel prettiger zou vinden om maar alleen met haar naar den trein te gaan. Ik wil het afscheid van Vader en Moeder zoo vlug mogelijk achter den rug hebben.

„Geen sprake van,” helpt Elly me. „In de eerste plaats mag Moeder haar middagslaapje niet missen, in de tweede plaats motregent het sedert enkele minuten en in de derde plaats moet Harry nog afscheid nemen van den koster.”

„Nog meer plaatsen, Elly?” vraagt Vader.

„Nee, dominee. Een goede preek heeft maar drie punten ten grondslag.”

„Elly, denk toch om de kinderen,” vermaant Moeder.

„Gaan jullie nu maar direct weg,” zegt Vader. „De koster is nogal lang van stof en 't is ook nog wel een kwartier lopen.”

„Vooruit Harry, opschieten,” jacht Elly me, als ze merkt, dat ik op mijn lippen moet bijten om me goed te houden.

Een paar minuten later glibberen we over de dikke modder van den landweg, die naar de kosterswoning voert.

„Ziezoo, Harry, dat is geleden. Bulk maar uit en steek alleen om de drie tellen je hand omhoog, dan merken ze niets van je tranen en ik neem de honneurs wel waar, door om te kijken en te wuiven.”

Door mijn tranen heen lach ik om de dwaze opmerkingen van Elly. Ze heeft mij om mijn nieuwe schoentjes het harde paadje gelaten en haar kaplaarzen zuigen telkens vast in de weeke modderbrij.

„Ho, mijn kachelpijpen zitten weer vast,” lacht ze. „'t Is eigenlijk onbillijk, Harry, dat jij daar loopt. Je kan in de groote stad nog genoeg genieten van de geasphalteerde straten.”

We treffen den koster behaaglijk duttend aan. Zijn viltig-gestopte, roodekool-kleurige sokken heeft hij op de koperen trommel van de gloeiende jaagkachel en een emaille theepotje staat boven op de plaat te pruttelen, of de inhoud minstens uren kooktijd vereischt.

„Ha jongedames! Juffrouw Harry komt gedag zeggen.

is het niet? Dat is goed, ik heb mijn gedicht al klaar."

De koster is zoo veel als dorpspoëet. Alle mogelijke gebeurtenissen berijmt hij en toen hij uitgenoodigd werd een verslag te maken van het vijftig-jarig bestaan van de jongelingsvereeniging, heeft hij dit gedaan in dichtvorm.

Hij gaat naar de kast en overhandigt me een velletje postpapier, waarop twee ineengestremde handen de trouw symboliseeren. Het is beschreven met rooden inkt.

Ik neem het aan en begin halfluid te lezen:

„Jeugdige vriendin, met deze ons verkeer
Ging onze vriendschap op en neer."

Elly rukt me haast het papier uit de handen. Ze doet wanhopige pogingen haar lachspieren in bedwang te houden en zegt: „Hè neen, Harry, lees dat nu in den trein en laten we nu nog wat praten."

„Vind je dat goed, Reimers?" vraag ik den koster.

„Natuurlijk, juffrouw, als je me dan ook maar eens een prentbriefkaartje stuurt, waarop staat hoe je mijn vers vond."

Ik beloof het hem en hij houdt niet op, voor we een kopje thee van hem hebben gebruikt.

„Heel weinig melk, Reimers," vraagt Elly.

„Weinig melk?" verwondert de koster zich. „Geen sprake van hoor. Wij kijken hier niet op een paar druppels melk meer of minder."

Als we de thee op hebben, die smaakt als een doktersdrankje, staan we op om afscheid te nemen.

„Jammer, dat de vrouw net op reis is," zegt Reimers.

Ik laat de groeten voor haar achter en met een paar stappen zijn we nu bij het stationnetje, dat eigenlijk niet meer is dan een halteplaats.

We voelen ons in dat stationnetje als kind in huis. Vijf jaren lang zijn we treinstudenten geweest naar de H.B.S. een half uur sporens hier vandaan. Het heele stationspersoneel loopt uit om de „juffer van de dominee” vaarwel te zeggen.

Als het lokaaltje binnenpuft en Elly me in een leege, vieze, bedompte coupé geïnstalleerd heeft, steekt ze de hand in den zak van mijn regenjas en duwt me Reimers' gedicht in de hand.

„Daar,” zegt ze, „lees het onmiddellijk als de trein vertrekt en doe me geen verdriet door nog uren uit het raampje te hangen en te wuiven.”

Maar als de locomotief lang en snerpend gilt, dan klimt Elly op de treeplank. Ze laat haar geforceerd-baldadige stemming varen, omhelst me en fluistert: „Dag lieve, lieve meid. God zegene je.

Al een half uur is het spoortje door de velden gesukeld, als ik denk aan het gedicht. Ik probeer het te lezen, maar het is geworden tot een viesrossig gevlek.

Ik berg het zorgvuldig in mijn tasch. Arme Reimers, zooveel werk voor niets.

Dan probeer ik me te oriënteren, door te zoeken naar de groote zwarte letters op het schemerige stationnetje, waar het locomotiefje ons hijgend en zuchtend binnen heeft getrokken.

Mijn proefvlucht is begonnen.

HOOFDSTUK III.

C'est l' empereur !

Stellig voor den tienden keer lees ik het onderschrift van het antieke plaatwerk, dat met zijn verweerde passepartout en ouderwetsche ribbel-lijst eerder op een ouden rommelzolder dan in een conversatie-zaal voor verpleegsters thuis hoort.

't Is hier een heterogeen allegaartje van ouderwetsche en moderne meubels. Vlak naast een krullerigen armstoel met een kruisjessteek middenbaan over leuning en zitting staat een recht-toe-recht-aan effen bekleed modern fauteuiltje. Naast de bekende oude Napoleonvoorstelling hangt de ijzergieter van Toorop en een geweldige Rocospiegel wordt geflankeerd door een futuristisch schilderij, dat schreeuwerig van kleur en onbestemd van vorm een puzzle lijkt, waaruit je het onderschrift „De Fluitspeler” maar moeilijk kan halen.

Ik drentel op de piano toe, maar telkens kijk ik zoo angstig naar den stoel, waarop de portier me neergeplant heeft, als een verstoppertje-speler naar zijn buutpaal! 'k Zal toch maar weer gaan zitten. Als er iemand binnenkomt, staat 't niet erg correct, dat gesnor in een vreemde kamer. Of zou dat in zoo'n officieel huis wèl mogen?

Gedachteloos sla ik een pianotoets aan..... Ping..... Onwijs valt dat gekke hooge toontje in de zaalachtige

kamer. Eén, twee, drie zit ik weer op mijn stoel. Stel je voor, dat iemand afkomt op het mager geluidje.

Alles blijft stil. Alleen springt er een kanjer van een oranjekleurige poes ergens vandaan. Gemoedelijk lijkt die kat hier.

Hij rekt zich, wast zich een poosje en komt dan op me af, de oogen half toegeknepen.

„Kom eens hier, Pallieterken, of heet je zoo niet?” vlei ik hem.

Ik wil hem aaien, maar zijn kop trekt zich ongenaakbaar terug en als ik weer probeer hem te streelen, havent hij den rug van mijn hand met vier vurige strepen. Ik trek me boos terug. 't Lijkt wel een notenbalk, waarmee die venijnige kat mijn hand getatoueed heeft.

Dat wordt ook geen vriendje van mij, net zoo min als die stekelige portier met zijn Feldwebelsnorren. Wat bekte hij dat menschje af, dat met haar zwarten omslagdoek en kapertje een sprokkelvrouwetje van een plaatje leek.

„Mensch, weet je niet, dat je voor ziekenbezoek van de zalen de achterdeur in mot?” snauwde hij.

Tot zelfs in zoo'n huis der smarten een ingang voor schapen en één voor bokken.

Ik had een gevoel, of ik mijn arm door dien van het vrouwetje moest steken en zeggen: „Kom maar ouwetje, dan breng ik je naar de groote deur.”

Maar de „Feldwebel” liet me er geen tijd voor. Direct nam hij mij onder handen met een barsch: „En U?”

Hij ontdooide kennelijk bij de mededeeling, dat ik een nieuwe leerling-verpleegster was.

„Zoo, zoo,” zei hij, „we zijn dus collega's.”

Ik vond dat collega's nogal aanmatigend, maar hij zette er een gezicht bij, of die uitdrukking een neerbuijgende vriendelijkheid van zijn kant was.

't Viel me mee, dat hij mijn koffertje droeg, toen hij me voorging naar boven.

„Ik breng U naar de „confer”,” zei hij, „want als de directrice afwezig is en de hoofdverpleegster bezet is door een operatie, dan ontvangt de eerste verpleegster van de bovenzalen de menschen, die iemand te spreken vragen.”

Ik had eerst de baldadige aanvechting om op te merken, dat ik toch zeker niemand te spreken had gevraagd, maar ik kon geen minuut langer dan noodig was, de pogingen van den man aanzien om zijn snorpunt bij zijn oor gedraaid te krijgen.

„k Zal de eerste verpleegster waarschuwen, maar ik moet eerst zelf weten waar ze is, want ze doet haar ronde op de zalen om het ziekenbezoek in te lichten over de zieken.”

Hij verdwijnt.

Ik geeuw hartgrondig, ik ben wee van het geboemel in den trein; en die zware jodeform-lysol-lucht, die hier hangt, is bezig mijn maag in opstand te brengen.

Ik moet er wel miserabel uitzien. Ik stap naar den spiegel en bekijk mezelf. Foei, wat staat mijn hoed vreemd. Ik trek hem half op mijn oor om mijn haren wat te ordenen.

Precies op hetzelfde moment gaat de deur open. Ik zie in den spiegel een paar vriendelijke oogen in een

innemend jong gezicht mij tegenlachen. Ze is even blijven staan op den drempel, maar nu sluit ze de deur en stapt vlug op me toe, me dreigend met haar vinger:

„Zoo'n ijdeltuit !” Dan stelt ze zich voor: „Zuster de Geer. Heb ik u lang laten wachten?”

Ik heb me hersteld, ruk mijn scheefgezakte hoed van 't hoofd en zeg: „Harry..... Harriët..... Jet de Laat.”

Ze heeft weer dezelfde gulle lach en doelend op mijn hoed-afnemen zegt ze: „U is toch geen verkleede heer, hè? En dat zoeken naar uw eigen voornaam vind ik ook verdacht.”

Dan schudden we allebei van den lach en ik heradem. Gelukkig, het zijn hier niet allemaal Feldwebels en valsche katten.

Zuster de Geer zet zich genoeglijk bij me in den ouden leunstoel en zegt: „Als u vanavond een officieele ontvangst had verwacht, dan moet ik u teleurstellen hoor. Ik heb alleen maar opdracht u uw kamer te wijzen en te zeggen, dat u onder leiding komt van uw kamergenootte zuster Eliveld. Maar dat neemt niet weg, dat u morgenochtend wel heel officieel in den dienst wordt opgenomen. Morgenochtend zes uur is er reveille en half zeven moet u present zijn, maar dat vertelt zuster Eliveld u allemaal wel.”

Er klinkt een doffe gongslag in de gang en ze staat op.

„Kom aan, we moeten aan tafel. Deponeer uw mantel en hoed maar even hier bij uw koffer, dan kunnen we op de gang onze handen verfrischen voor we naar de eetzaal trekken.”

Het is een pak van mijn hart, als al dat gedruk van

die handen uit die blauwe, witgespikkelde mouwen afge-
loopen is en ik naast zuster de Geer een plaatsje aan
één van de in hoefijzer-vorm gezette tafels gevonden
heb.

Wie zal er hier voorgaan in gebed?

Zuster De Geer ziet mijn gevouwen handen, klopt
even op tafel en zegt: „Een oogenblik stilte, dames!”

Het lawaai luwt wat. Ik had kunnen begrijpen, dat
er hier van een hardop voorgaan in gebed geen sprake
is. Ik buig mijn hoofd en sluit mijn oogen.

Als ik ze weer open, is aller aandacht op mij gevestigd.
Ik krijg het onbehaaglijke gevoel, dat ik alleen de ge-
vraagde stilte nodig had.

Ik probeer me te herinneren, wie mij als zuster Eliveld
is voorgesteld, maar ik geloof niet, dat die naam genoemd
is. Zij zal wel naar huis zijn gegaan.

„Ze woont hier in de stad,” antwoordt zuster de Geer
me, als ik vraag waar zij is.

Als de maaltijd afgelopen is en de zusters zich ver-
spreiden, word ik toevertrouwd aan een kind van een
jaar of zestien, dat een lichtblauwe linnen japon draagt.

Ik weifel of ik me voor moet stellen. Ze neemt mijn
koffer op om me naar mijn kamer te geleiden en zegt:
„Ik hiet Daatje.”

Het klinkt zoo weinig officieel, dat ik vrijmoedig
informeer:

„Ben je hier ook in de verpleging?”

„Keukenzuster ben ik,” zegt ze rap.

Zwijgend loopen we over de gangen.

Een verpleegster manoeuvreert handig met een

brancard en Daatje grinnikt: „Pas op, anders worden we overreden door de brandkar.”

We komen een oude vrouw tegen, die gesteund wordt door een jong meisje. Ze wankelt bijna de breede marmeren trap af.

Ik kijk om en nog eens om. Mijn geleidster neemt er geen notitie van. Och neen, dat zal hier dagelijks te ontmoeten zijn in dit huis der droefenis. Getroffen mensen, die wegwankelen, omdat ze hier een geliefd leven achterlaten, dat gebroken of bijna gebroken is.

Op een stillere gang gekomen, blijft Daatje, wijzend op het ijzeren afsluithek van de lift, staan. „Zullen we eens?” vraagt ze.

Dat „zullen we eens” klinkt bepaald baldadig. 't Doet me denken aan de uitnoodiging van Elly om stiekum op het erf van boer Zegers te klimmen, waar van een plank over een ton een fijne lift te maken was.

Ik ben bang met Daatje in overtreding te geraken en zeg: „We kunnen ook wel trappen loopen, als 't soms niet mag.”

„Nee, 't mag natuurlijk niet. Ik mag nie met me fikke an de lift komme, maar ik ken em wèl besture. Je wordt er zoo lekker duizelig van, net of-ie op een schommel zit en as d'r een 't ziet, dan zegge we, dat U veel verstand van lifte heb,” probeert ze me verder over te halen.

„Of dat mijn Vader een liftfabriek heeft,” fantaseer ik verder.

Daatje gichelt weer, ze heeft bepaald gevoel voor humor.

Plotseling komt er beweging in het lifttouw en Daatje

sleurt me bijna mee van de plaats des onheils. Bij een draai van de gang herademt ze.

„Dat was ook op 't nippertje. 'k Zie Groote Eduard al uit de lift stappe of de Dirrik.”

Ik moest niet op een Meisjes-H.B.S. geweest zijn, om niet te weten, wat „Dirrik” beteekent. Maar wie ze met „Groote Eduard” bedoelt, zal de toekomst me moeten onthullen.

Na veel geklim zijn we beland op een gang, waar geen zaaldeuren meer op uitkomen. Er bevinden zich naast elkaar een heele rij gewone kamerdeuren, die je in ieder gewoon huis ook aan zou treffen, behalve dat deze hotelachtig genummerd zijn.

„Hé, hè,” zucht Daatje, „we zijn er.”

Ze zoekt naar een deurnummer, vraagt: „Bij zuster Eliveld komt U hè, heeft zuster de Geer gezegd. Kamer 33, dat is effe een lollige zuster hoor en razend knap.”

Ik weet niet in welken zin ze dat bedoelt, dat „razend knap,” maar ze helpt me juist voor we bij de kamer belanden nog even uit den droom.

„Jammer, dat ze rood haar heeft, me Moeder zegt: een rood mensch telt in z'n uiterlijk nooit voor vol.”

Met een smak gooit ze deur open en ik treed binnen. Ze zet mijn koffer onder het lage, wit-gelakte Engelsch ledikant en geeft hem zoo'n duw met haar voet, dat hij er een onmogelijk eind onder verdwijnt.

„Zoo,” grinnikt ze, „dan valt U er nie over, 't is hier maar klein.”

Zeg eens, wat beteekent die lawaaierige inbraak, kom eens even voor het front.”

We schrikken allebei van die stem, die achter de deur vandaan komt. Daatje slaat de hand voor den mond, grijnst: „O, ze is in d'r bed.”

Ik wacht op de dingen, die komen zullen.

Daatje verontschuldigt zich met de mededeeling, dat ze „de nieuwe zuster boven moest brengen.” Het platte, gekloofde duimpje wijst van achter de deur in mijn richting. „Daar staat ze, 'k heb d'r meegebracht.”

„Vermete!e, breng het hooge bezoek voor mijn rust-bank en verdwijn,” zegt dooernstig de stem en Daatje gichel-fluistert tegen me:

„U mot d'r maar in komme, die halve gare zegt de dinge altijd zoo gek tegen me.”

Op den rand van een Engelsch ledikant, dat precies gelijk is aan het mijne, zit „de halve gare.” Ik kan een glimlach niet bedwingen om de eigenaardige manier, waarop de uitnodiging binnen te komen me heeft bereikt, maar er is verder niets joligs in haar ontvangst.

Ze staat op, lang en slank in een geborduurd-zijden peignoir, die haar lichaam nauw omsluit en steekt me een prachtig, blank handje toe uit een enorm wijde soepele mouw. Wat heeft Daatje's Moeder gezegd: Dat een rood mensch niet voor vol telde?

Och, wat zou ik graag mijn huis- of tuinkrullebol ruilen voor dat koperrood, golvend haar, dat door het licht overstrooid schijnt met lichtvonken. De lage wrong, waarin de golven eindigen, geeft aan het blanke, regelmatige gezichtje iets voornaams. Er gaat van de heele verschijning trouwens iets gedistingeerds uit.

We zeggen onze namen. Ze wijst me het gordijn,

waarachter ik mijn kleeren kan hangen en slaat de spreuk van mijn bed terug.

„Promoveert U dat ook maar tot divan,” zegt ze, „de eenige stoel die we hebben is zoo onmogelijk hard. Overdag zijn we ook nog een vensterbank rijk, maar 's avonds wordt die door de gordijnen automatisch uitgeschakeld. Heeft U een goede reis gehad?”

„Dank u,” zeg ik, „ja 't viel wel mee.”

Ze bekijkt haar gesoigneerde nageltjes.

„Heeft U de Directrice al gesproken?”

„Neen, die Directrice en de hoofdverpleegster waren allebei afwezig. Ik ben door zuster de Geer ontvangen.”

„Ah, juist,” zegt ze en duwt met de slanke vingers even wat haargolven op. Telkens maakt ze die beweging en ik moet er naar kijken. Ik moet naar alles van haar kijken, naar het prachtige blank van haar gezicht, naar den rooden steen, die fonkelt aan haar vingers, naar de zijden muiltjes met de geweldige pluimen. Alles aan haar is prettig om naar te kijken. Er is iets looms in haar bewegingen.

Als ze langzaam haar oogen opslaat, wend ik de mijne af. Ik wil haar niet als een dorpskind aan gaan zitten gapen. Ik kijk naar de witkatoenen, roodgebiesde gordijnen, die voor de ramen hangen. Zulke garnering droegen Elly en ik vroeger als kinderen op onze witteschorten.

Een zachte lach, die even opklinkt, doet me weer kijken naar het bed tegenover me.

Mijn kamergenootte heeft haar kussens hoog opgetrokken en ligt er achterover in weggezakt. Haar armen,

waarvan de wijde mouwen zijn teruggevallen, heeft ze achter het hoofd gevouwen.

„Niet boos worden hoor,” zegt ze. „Ik lach U niet uit. Ik vind alleen die situatie zoo grappig: twee menschen, opgesloten in zoiets als een dakkamertje, die elkaar besnuffelen met woorden, als twee honden, die polshoogte van elkaar nemen.”

Haar woorden en lach geven een plotselinge wending aan ons haperend gesprek. Ze heeft zich overeind geschen.

„Hier zitten we nu samen, twee vreemde snoeshennetjes voor elkaar. Nu zijn er twee manieren: we kunnen elkaar een dag of wat heel deftig zuster Eliveld en zuster de Laat noemen. U zou zich een keer of wat vergissen en „juffrouw” tegen me zeggen, maar dat is het ergste niet. We zouden vormelijk wat over het weer kunnen praten en over Uw werkzaamheden, die ik U moet wijzen en langzamerhand zou de sleur van de dagen en het samen deelen van de kamer ons wat tot elkaar brengen.

Er is ook een andere manier en U ziet er naar uit, of U die evenals ik zult prefereeren: ik ben als we op deze kamer zijn Agnes en U is of liever jij bent Jet en we slaan samen een heel stuk over en probeeren direct, of de den toon te pakken kunnen krijgen van een maand verder.”

Ik heb een gevoel, of ik me uit een nauwzittend gelegenheidscostuum in een luchtig, wollen huisjasje mag laten glijden. Eigenaardig is deze kennismaking zeker,

maar ik heb het dan toch maar fijn getroffen met zoo'n leermeesteres.

Ze is opgestaan en steekt me nog een keer de hand toe. Ik grijp die en juich :

„Fijn hoor, U is een schat.”

„Jij bent een schat, bedoel je.” verbetert ze mijn eerste vergissing en dan wijst ze me op mijn waschtafel.

„Als je je soms eerst eens lekker wilt poedelen, dan kun jedaar terecht. Een beetje primitief is 't wel, vergeleken bij de vaste waschtafels van de zalen en kamers beneden, maar warm water kan je hier ook hebben, als je 't van beneden gaat halen.”

Wonderlijk, zooals de „toon” van Agnes onze kennismaking doet vlotten. „k Begin me al echt op mijn gemak te voelen,” proest ik boven het benepen waschkommetje.

„Als je dat morgenochtend ook wilt kunnen getuigen, mag je nu wel eens proefstoomen in je verpleegstersharnas,” raadt ze me.

Ik wring me in de getailleerde balletjesjapon. Agnes helpt me de zijsluiting dicht maken en als ik me na veel gewurm bekijk in het kleine wandspiegeltje, herken ik mezelf haast niet.

„Eenig staat het je,” houdt mijn kamergenootte er den moed in, „die sleepronk zou je zelf moeten kunnen zien.”

Ze helpt me op een stoel en ik probeer al wiebelend, of ik me niet ten voeten uit in 't vizier kan krijgen.

„Iedereen zal me uitlachen,” maak ik me ongerust, „ik heb een gevoel, of ik me nooit er mee de kamer uit zal durven wagen.”

„Morgenochtend om half zeven stappen wij naar be-

neden in onze gebalde jurken," verzekert Agnes, „en jij voelt je dan net als ik één van de velen en dààrom niet gek."

Als ik van den stoel afstap, begint ze ongevraagd de sluiting weer los te knopen. „Trek nu maar weer uit," commandeert ze, „we zijn buiten dienst en dan wil ik niet aldoor tegen uniform aankijken."

Als mijn toegetakelde hand haar opvalt, vertel ik haar mijn „konfer"-avontuur met de kat en ze zegt:

„Nero hoort bij de ziekenhuisgroep, die je links moet laten liggen."

„Noemen jullie die kat Nero?" vraag ik.

„Jullie is meervoud. Ik noem hem zoo om zijn valsche streken. Wat de anderen tegen hem zeggen, weet ik niet."

„Wie hooren er nog meer bij de linksche partij hier in 't ziekenhuis?" vraag ik.

„Dat vind je zelf wel uit. We hooren, zien en spreken op deze kamer geen kwaad."

„Ik weet er al één, bijv. den Feldwebel," houd ik aan.

Vragend trekt Agnes haar wenkbrauwen op. Dan maak ik met duim en wijsvinger een beweging, of ik mijn denkbeeldige snor opdraai en ze begint, begrijpend, te lachen.

Ik wacht haar oordeel over den Feldwebel niet af en zeg: „Wat trekt zoo'n ziekenhuis er zich eigenlijk weinig van aan, of er een zuster bijkomt."

„Wat had je verwacht, kleintje?" spot Agnes. „Twee rijen zusters en de Directrice met bloemen? Zoiets als de intocht van een plattelandsdominee?"

Ik weet niet, of die opmerking niet wat opzettelijk is en pruil kwasi: „Is die opmerking aardig tegen de dochter van een dorpspredikant?”

„Och mekind, je wereldsche krullebol en het ontbreken van een kanten befje deden me den staat van je Vader heusch vergeten. Erg orthodox is jullie richting zeker niet?”

„Wordt de graad van Christelijkheid bepaald door je haren en een befje?” spot ik op mijn beurt.

„Stil maar,” lacht ze, „ik heb ook eigenlijk niet zoo erg veel verstand van Godsdienst hoor.”

Er valt een stilte. Het is, alsof haar woorden me bezeerd hebben. Ze legt mijn zwijgen verkeerd uit en vervolgt :

„Ik ben geen heiden, daar hoef je niet bang voor te zijn. Ik zal op Oudejaarsavond niet licht de kerk verzuimen en verder laat ik ieder graag zijn opvattingen. Zoover zijn we trouwens in onze beschaafde wereld zeker wel allemaal gekomen, dat we elkaar niet hinderen om wat verschil in levensopvatting. Behalve dan natuurlijk, als je een dweper wordt, dan heeft de samenleving recht om je af en toe een koud bad toe te dienen.”

In gedachten verzonken kijk ik voor me, tot Agnes me weer tot de werkelijkheid terugroept.

„Zou je je koffertje niet eens uitpakken, droomstertje?”

Bij het uitpakken van mijn bezittingen laat ik Agnes verteederd het pakje zien, waarop Edith met haar beverig, keurig schoolpootje geteekend heeft „Voor Harry.”

„Voor Harry?” komt Agnes, niet begrijpend, „ben je verloofd of moet je 't pakje doorgeven aan een broer?”

„Ik heet Harry,” zeg ik beteuterd, dat ik met mijn jongensnaam door de mand gevallen ben en ik had dat verborgen willen houden. Stel je voor: „Zuster Harry.”

„Zuster de Laat, bedoel je,” zegt Agnes, „de zaal-patiënten weten immers alleen je achternaam. Ik ga je Harry, noemen. Ik vind Harry vergeleken bij Jet zoiets als Ada vergeleken bij Daatje.”

„Daatje,” lach ik ineens luidop bij de herinnering aan mijn geleide hier naar toe.

„Je bent de eerste maand keukenzuster en zij wordt je hulp,” zegt Agnes.

„Ze is toch zelf keukenzuster?” zeg ik en nu is het Agnes' beurt om zich vroolijk te maken.

„Heeft ze je dat wijs gemaakt? Eenig vind ik dat. 't Is een kind, dat jarenlang patiënt is geweest, één uit een armoedig, ziekelijk gezin van tien kinderen. Een bepaalde kwaal had ze niet, alleen door en door bloed-arm en verzwakt door ondervoeding. Als troetelkind van de vorige Directrice heeft ze hier een plaatsje gekregen als hulp in ons bovenkeukentje, om haar een lichte taak en een goede voeding te verzekeren.

Iedere nieuwe zuster, die een maand in haar domein komt, hangt ze bloederige verhalen op van afgezette beenen, die ze van de operatiekamer weg heeft moeten brengen en zoo. In werkelijkheid heeft ze niets met de eigenlijke verpleging te maken. Ze mag zelfs niet eens op de zalen komen.

Ik verheug me al op de griezelige dingen, die ze jou al borden wasschende op de mouw zal gaan spelden.”

Ik beloof Agnes mijn meest argelooze gezicht te zullen

zetten en informeer nader : „Moet ik een maand lang borden wasschen en mag ik ook niet op de zalen komen?”

„Natuurlijk wel, maar aan de verpleging mag je dien tijd niets doen. Afwasschen, thee en koffie zetten, melk warm maken en het eten rond dienen op de „cocktail-zaal” en de kinderzaal en één klassekamer en dan moet je 's morgens je teere handjes bezoedelen met een in water en lysol gedrenkte dweil en de vloeren van genoemde zalen stof- en eventueel vloovrij maken.”

Onwillekeurig zoeken mijn oogen haar keurig, blanke handjes. Ze vangt mijn blik op en zegt: „den dweiltijd heb ik achter den rug, maar daarom krijgen ook wij ouderen onze minder-prettige karweitjes wel op te knappen. De glycerine zorgt wel, dat we verzorgde handen kunnen houden en als 't niet kan, dan is er ook niets aan te doen. Een half jaar geleden ben ik dagen mooi geweest met groote bruine vlekken op mijn hand, omdat een baby-patiëntje een flesch jodium omver sloeg. Dat is de risico van 't vak.”

„Je ziet er anders niet naar uit, of je die risico van 't vak toe zou staan, aan je uiterlijk te knagen,” spot ik, maar die opmerking doet de groote lachende oogen ernstig worden.

„Nu vergis je je, Harry. Voor mijn werk hier zou ik alles offeren. Dat is 't eenige, wat de moeite waard is en waarvoor ik het de moeite waard vind te leven. Anders is alles in het leven leeg en ijdel en hol gedoe, waar je doodmoe van wordt en waar je mee moet spotten en omdollen, omdat het anders met jou den gek steekt. Als ik mijn werk niet had, dan stapte ik liever vandaag van de aarde weg dan morgen.

Je dagen vullen met het zorgen voor hen, die van je afhankelijk zijn door hun lichamelijk niet kunnen, dat is het eenige, wat je leven werkelijk waarde kan geven en och, die paar avonduren en die vrije dagen zijn wel door te komen."

Mijn oogen blijven denkend staren, ik weet geen antwoord en ze vervolgt: „Nu moet je geen roman gaan fantaseeren over mijn woorden hoor. Geen ongelukkige liefde of zoiets ligt eraan ten grondslag. Alleen heb ik gedronken van alle bronnen, ik ben uitgegaan, ik heb gedanst, geflirt, ik heb het twee maal tot een verloving gebracht, die weer jammerlijk mislukte, ik heb gereisd en getrokken en overal heb ik alleen gevonden leugen en leegte en ik herhaal, alleen mijn werk en mijn patiënten hebben mij gered van mijn levenszatheid en zijn daarom alle mogelijke offers ter wereld waard."

Ze is opgestaan en me bij mijn oor trekkend, lacht ze haar ernst weer weg.

„Dus ook het offer van jodium-vlekken op je handen, kleintje. En nu houden wij op te filosofeeren. Het preekje, dat je voor mij klaar had, moet je smoren tot ik weer eens loskom. Jij gaat je koffer verder uitpakken en ik verkleed me nog even en ga naar beneden, om een boodschap van Groote Eduard over te dragen aan de wacht..... Ik had dat na tafel moeten doen, maar ik heb zoo'n vermoeienden zaaldienst gehad, dat ik maar vlug een boterham gepikt heb in 't keukentje, om wat te kunnen rusten."

Ze gaat weg en ik blijf met mijn handen om de knieën gevouwen voor me uit zitten kijken. Agnes geeft me

haast teveel om te verwerken op zoo'n veelbewogen dag.

Had ik werkelijk een preekje voor haar klaar?

Zondag aan Zondag heb ik twee maal in de domineebank zitten luisteren naar Vader's preeken. Met mijn hand gekroeld in Moeder's arm in de veilige sfeer van de pastorie, heb ik Vader hooren zeggen, dat wij Christenen de taak hebben de rampzaligen, die leven zonder Christus, te wijzen op het kruis.

Een moeilijke taak, noemde Vader het. Zou dat werkelijk zóó moeilijk zijn? heb ik me afgevraagd. Hoe zou je 't kunnen laten, iemand, die bezwijkt onder den last van het leven, te wijzen naar Hem, die alle lasten der wereld wil dragen?

Ja, als iemand bezwijkt. Maar als iemand rustig zegt, dat ze na van alle bronnen gedronken te hebben, vrede gevonden heeft in haar werk.

Ja, als iemand ineenkrimpt. Maar als iemand, terwijl ze dat zegt met een versierd, blank handje spelend haar haargolven opduwt?

Dan zou je kunnen vragen, of ze òók van de Bron des Levens gedronken heeft.

Maar als ze je een klapje op den schouder geeft en spottend je je preekje verbiedt voor je iets gezegd hebt, dan zeg je ook dat maar niet.

Waarom zwijg je dan? Omdat je alleen maar vliegen leerde in eigen omgeving?

Als je alleen je kleeren maar op moest bergen, ja dan was zoo'n koffer vlug uitgepakt, maar je reist als je die kleine, lieve attenties van huisgenooten tegen-

komt, altijd maar weer terug naar de „Ark” en dan rusten je handen en droomen je oogen.

De brief van Moeder bewaar ik tot 't allerlaatst. Die zal ik lezen als alles weggeborgen is en ik rustig ervan kan genieten.

Ineens moet ik denken aan mijn avondgebed, dat ik gewend ben geknield voor mijn ledikant te doen. Als ik dat nu doe, zal Agnes dan niet denken, dat ik me aanstel na alles, wat ze gezegd heeft over overdreven vroomheid? Is dat geknield bidden noodig? Zal ik er niet aldoor onder mijn gebed aan moeten denken, wat Agnes' gedachten hierover zijn?

Deze zaak heb ik al heel vlug met mezelf in 't reine gebracht. Er zou geen sprake van valsche schaamte zijn, als ik niet geknield zou bidden. Ik kan immers veel vertrouwelijker alles zeggen in mijn gebed, als ik rustig in mijn bed lig en Agnes niet zal weten, dat ik tegen God spreek.

Als mijn kamergenootte binnenkomt zit ik in mijn keurige flanellen nachtpon, die Moeder met de hand festonneerde, op den rand van mijn opengeslagen bed.

Ze trekt zelf een zijden pyama aan. Boven haar bed draait ze een leeslampje aan en duwt haar weerbarstige haren in een beeld van een kanten mutsje.

Stad en land vertegenwoordigen Agnes en ik, denk ik, terwijl ik Moeder's brief opensnijd.

„Ik Hoop, dat je geen hinder van mij zult hebben, Harry. Ik geloof niet, dat je in jouw bed iets zult merken van mijn bescheiden lampje.”

't Zou wel een wonder zijn, als de waterlanders weer

niet te voorschijn kwamen bij het lezen van Moeders brief.

Zoo'n Moeder ook. In haar prettige, keurige lettertjes staat er alleen: „Welterusten Harry.”

Anders niets. Anders heeft Moeder me heelemaal niets te zeggen. Alleen welterusten. Een welterusten van Moeder.

Dat maakt, dat ik mijn bed uitglijd en ervoor neerkniel.

Ik was dat immers niet meer van plan? Neen, maar Moeder heeft me welterusten gezegd.

Waar zijn mijn uitvluchten?

Ik heb geen uitvluchten meer, tegenover mezelf niet en tegenover God niet.

Moeders welterusten heeft ze verjaagd.

HOOFDSTUK III.

„Eerst moet je kracht verzamelen om 'sterk te zijn tegenover het groote leed, dat je zult moeten helpen verlichten.”

Dat waren ongeveer de woorden, waarmee de Directrice van het Zeehospitium me te jong en te onervaren verklaarde voor het te verrichten werk in haar inrichting.

Niets heeft de omgeving, waarin ik nu zal moeten werken gemeen met de zwarte, sombere tragedie, die zij me toonde.

Overbodig lijkt me nu mijn langen wachttijd om flink te worden. Hier had ik stellig een paar jaar geleden ook mijn werk kunnen beginnen.

Ik zal mijn werk dan beginnen op de cocktailzaal. De afdeeling dankt haar naam aan de verscheidenheid van ziekte-gevallen, die hier behandeld worden. Er zijn acht bedden.

Toen ik vanmorgen verlegen binnenschuifelde met mijn blad, waarop acht melkglazen stonden, verstomde even het drukke jolige gesprek, waarin de patiënten voor zoover ik kon nagaan bijna allemaal waren betrokken.

Zuster Agnes presenteerde me met wat vriendelijke onofficieele woorden en de patiënten glimlachten en gingen toen door met het heen en weer roepen van kwink-

slagen. Maar ondertusschen had ik het zenuwachtige gevoel van bestudeerd en in de gaten gehouden te worden door acht paar oogen.

Daardoor kwam het zeker, dat ik een glas melk liet kantelen over het bed van één der zieken.

Terwijl ik Agnes, die me gelukkig niet beknorde, hielp het bed te verschoonen, moest ik aan één stuk door kijken naar de prachtige blanke handen van de patiënte, die gevouwen op het dek lagen. Die slanke, mooie vingers met de spitse toppen..... onwillekeurig keek ik met meer aandacht naar het patiëntje, een meisje van ongeveer negentien jaar.

Twee vroolijke oogen lachten me toe uit een blozend snuitje, dat met het kortgeknipte, even gekrulde haar boven het platte, witte nachtponkraagje jongensachtig leek en ze plaagde: „U wordt vast geen handige hulp hè zuster Eliveld.”

Ze had een melodieuze beschaafde stem, die sterk contrasteerde met het rauwe dialect der volksvrouwen om haar heen.

Voor ik kon antwoorden was haar aandacht al weer op iets anders geconcentreerd. Half zich oprichtend in de kussens dreigde ze met haar wijsvinger naar een ander bed, waarin een oudje met een scheefgezakt mutsje zielig als een kind lag te snikken: „Ootje, dat mag niet, je wordt zoo niet beter en dan mag je nooit naar huis.”

„k Heb ommers geen huus,” dreinde het oudje.

Ik wenschte, dat het Opoetje zou vertellen van haar leed, maar op de verveelde gezichten der anderen was te lezen, dat het een afgezaagde klacht was, waar ze

mee voor den dag ging komen en zuster Eliveld vestigde mijn aandacht weer op het jonge patiëntje.

„Zeg Michieltje, heb jij zoo'n praats nu niet tegen anderen, blijf zelf eens vijf minuten stil liggen. Als Groote Eduard komt, krijg je weer een standje. Zuster de Laat, wilt U die wilde robbedoes eens flink toedekken, ze mag niet verbed worden anders keerde ik haar kussens en peluw eens binnenste buiten om er al de paperassen onder uit te halen die ze op alle mogelijke uren vol ligt te krabbelen om haar oogen en haar gezondheid te bederven.”

„Gezondheit heit ze niet, dus die ken ze nie bederreve,” grinnikte een van de andere patiënten.

Agnes legde verder uit: „Ja zuster de Laat, dat dacht U niet hè, dat we zoo rijk waren hier een artiste te hebben. Mag ik U voorstellen: Michelle de Ruig, bijgenaamd Michiel de Ruyter, handelend in novellen en gedichten.”

Snoezig verlegen zag het meisje er uit, toen ze kwasi doof voor de mededeeling van Agnes me vertrouwelijk over mijn haren aaide.

„Mooi haar hebt U, 'k wou, dat ik het ook maar weer langer mocht dragen. En wat is U nog fijn jong, vast geen brompot zooals zuster Eliveld.”

Ik drukte even de teere vingers en toen ik door Agnes meegenomen werd naar het keukentje, verzuchtte ik: „'k Had daar best willen blijven. Wat een snoes is die Michelle. Ze hoort eigenlijk heelemaal niet op die zaal, waarom ligt ze geen klasse en wat scheelt ze?”

Agnes fronst even het voorhoofd. „Ja, 't is een schat

van een kind, dat Michieltje, 't zonnetje van de zaal, maar waar ze haar blij optimisme vandaan haalt, begrijp je niet. Ze heeft geen vader en moeder meer. Eenigst kind was ze. Haar Vader was een bekend musicus, van hem heeft ze waarschijnlijk haar artistieke neigingen. Zoo af en toe komt een deftige tante, waar ze bij in huis werd opgevoed, eens even naar haar kijken, zoo'n soort mensch, waar je van bevriest. En wat het meisje scheelt..... maanden ligt ze al, de dokters en de directrice ontwijken haar vragen. Den laatsten tijd kan ze dagen lang down zijn. 'k Geloof niet, dat ze vooruit gaat en dat voelt ze zelf ook wel."

Agnes' stem monterde weer op.. „Enfin, we zullen maar hopen op Groote Eduard."

„Wie is die Groote Eduard toch," vroeg ik, „telkens hoor ik dien naam noemen."

„Dat is de spil, waar alles in dit Ziekenhuis om draait," grapte Agnes.

Ik verzocht haar verder te gaan met de gegevens van de puzzle, want zoo kon het nog ieder persoon van belang hier zijn.

„Dat is de man, waar alle nieuw-aangekomen zusters drie maanden lang van weg zijn en weer bijkomen, als ze zien, dat de vesting onneembaar is."

Ze liet me nieuwsgierig en terwijl ik nu de torenhooge stapels borden en bekens reinig, die van de zalen naar 't kleine hulpkeukentje vervoerd werden, informeer ik bij Daatje: „Wie is Groote Eduard."

Mijn keukenhulp schijnt tenminste ernst te maken met het antwoord. Ze staakt de wasscherij, zoodat mijn af-

drogen ook spaak loopt en snuivende boven een kop overgeschoten klasse-bouillon, onthult ze:

„D'r is een groote en een kleine Eudard. Groote Eduard is als dokter de baas en wel twee meter lang, hij weet alles en hij maakt de patiënten beter.”

„In sommige gevallen bedoel je,” interrumpeer ik.

Ze negeert die opmerking en vervolgt: „Kleine Eduard is hier om te leeren en die.....”

„Is maar een halve meter lang,” help ik haar overdrijven.

„Neen, dat is een gewone man, maar anders kenne we ze niet uit mekaar houwe.”

Dat woordje „we” gebruikt Daatje om de haverklap. 't Is een eenig gehoor en 't geeft me visioenen van het spichtige kind naast de directrice aan de bestuurstafel.

Na Daatje geïnterviewd te hebben, weet ik tenminste, dat Groote Eduard de aan het ziekenhuis verbonden geneesheer en Kleine Eduard zijn assistent is.

Ik beng bang, dat Agnes straks zal vinden, dat we niet opgeschoten zijn, maar er is geen sprake van, dat ik Daatje weer aan 't werk kan krijgen. Ze loert door een afgeschilferde plek in het matglas naar de gang. Ik neem haar de vatenkwast uit de hand en terwijl ik afwasch, geeft ze me een volledige reportage van de dingen, die op de gang gebeuren.

„Twee operasies vandaag, mot U straks is zien as die terug komme. Dan zien ze groen en geel. 't Is altijd een angstig iets of ze bijkomme, dan is 't gevaar geweke,” lucht ze tegenover mij haar meerdere kennis.

„Daatje, zou je nog afdrogen, mijn aanrecht is vol.”

De vraag, die door den ongeduldigen toon tot een gebod is geworden, dringt niet tot haar door.

„Daar komme Groote en Kleine Eduard en de operatiedokter, alle drie van de kokteelzaal. As-ie nou wil, ken je ze alle drie gelijk zien.”

Ze klimt van haar plaatsje en laat mij het kijkgaatje.

Het moest toch eigenlijk beneden mijn waardigheid zijn, zoo den boel te begluren, maar ik kan de verleiding niet weerstaan. Ik maak mezelf wijs, dat ik het doe, omdat ik Daatje's offer niet kan weigeren.

Mijn rechteroog iets geloken om beter te kunnen waarnemen, zie ik behalve de drie door Daatje genoemde „hoogen” nog de directrice en zuster de Geer.

De afstand is te groot en de groep is te bewegelijk om iets of iemand goed te kunnen onderscheiden, maar juist als ik van de tafel wil komen, doen Groote Eduard en de chirurg een paar stappen in de richting van mijn kijkgaatje.

De overigen loopen de gang af. Het gezicht van den chirurg kan ik niet goed onderscheiden, maar Groote Eduard is vlak voor mij. Ik houd mijn hart vast van angst, dat hij mijn oog zal ontdekken. Mijn vrees is echter ongegrond. Al zijn aandacht is voor den collega en ten overvloede stelt Daatje's: „Ze kenne je daar nooit zien” me nog gerust.

Groote Eduard is eigenlijk al wat belachelijk gemaakt in mijn oogen. Een Don-Juan, een filmheld in doktersjas, gesignaleerd door Agnes als gevaarlijk voor vrouwen door zijn knap uiterlijk.

Ik bestudeer den strengen Sherlock-Holmes-kop.

Buitengewoon ernstig staat zijn gezicht. Neen, niets heeft hij van een filmheld. De even ingetrokken, dunne mond in het scherpgeteekende gezicht doet je denken, dat hij een sarcastisch mensch moet zijn, maar de groote, bijna droeve oogen doen je dat onmiddellijk weer betwijfelen.

Hoe oud is hij? Zijn trekken zijn jong, maar zijn jongensachtige gitzwarte krulkuif, waar zijn hand ieder oogenblik wat nerveus door strijkt, is vergrijsd aan de slapen.

Het gesprek schijnt ten einde. De chirurg klopt zijn collega op den schouder, wat een dwaas effect geeft, omdat Groote Eduard wel een hoofd uitsteekt boven den ander.

Dan gaan ze uit elkaar en Groote Eduard verdwijnt weer naar de cocktailzaal.

Ik laat me van de tafel glijden, waarop ik gestaan heb en wil mijn afwaschtaak weer beginnen, maar Agnes komt binnenstuiven.

„Och zuster de Laat,” vraagt ze, „wilt U even den kribberijder ophalen aan 't eind van de gang. Michiel moet weer voor onderzoek weg.”

Ik haast me haar verzoek te voldoen en voel me al een echt zustertje, balanceerend met het wagentje, dat gebruikt wordt om patiënten te vervoeren, die niet verbed mogen worden.

Handig manoeuvreert Agnes even later met ledikant en al over de gang. Ze maakt grapjes tegen Michelle en commandeert den Feldwebel op een manier, die me goed doet.

Voor de lift moeten ze wachten en Agnes wenkt me vanuit de verte.

„Harry, voor ik 't vergeet, je moet je over een half uur melden in de kamer van directrice,” fluistert ze me in 't oor.

„Alleen toch maar kennis maken hè?” vraag ik een beetje benauwd.

„Voorlezen van de kriegsartikelen.” Agnes duwt me lachend in de richting van 't keukentje en verdwijnt met ledikant en al in de lift.

't Half uur, dat me nog scheidt van 't oogenblik, dat ik me bij de directrice moet melden, gebruik ik om me danig op te winden. Een minuut sta ik op de mat voor haar spreekkamer, eer mijn bevend kloppje toegang verzoekt.

Eénmaal heb ik haar ontmoet. 't Was bij mijn sollicitatie in dit ziekenhuis. De kennismaking was toen kort en vluchtig. Vader was met mij meegegaan en zei later: „Zelden zag ik een vrouw, die op zoo'n korte, handige manier alles zei, wat ze te zeggen had en alles vroeg, wat er te vragen was.”

„Maar vriendelijk was ze niet,” had ik gezegd.

„Daar kun je niet over oordeelen,” had Vader gemeend, „een vrouw, die aan 't hoofd staat van zoo'n inrichting kan niet den heelen dag met de strooppot lopen.”

Edith en Remmy hadden gejuicht over die onbegrepen uitdrukking.

Neen, vriendelijk lijkt ze niet, die koele, statige vrouw, zooals ze daar in haar correct zwart-wit achter het ge-

weldige schrijfbureau zit. Even heeft ze de moeite genomen om te kijken, wie toegang heeft gevraagd, maar aan het rustige verder krassen van haar pen, zou je zeggen, dat het niet tot haar doorgedrongen is, dat er zich nog iemand in haar kamer bevindt.

Ik blijf bij de deur staan, tot ze me met een korte handbeweging nader wenkt. Ze reikt me even over het bureau heen de vingertoppen en heet me welkom in mijn nieuwe loopbaan.

Een vriendelijken indruk zouden die woorden kunnen maken, als haar oogen me niet al dien tijd koel en kritisch bleven opnemen en afweren.

Ik probeer te volgen en te verwerken, wat ze tot me zegt. Dat ik absoluut moet doen, wat de oudere zusters me bevelen. Dat ik mijn plicht voor oogen moet houden in alle omstandigheden. Dat de moeilijke roeping, die ik me gekozen heb, erg veel van me zal vergen.

Ze wacht even. Twee of drie maal schraap ik mijn keel en dan stamel ik:..... „Eh, 't valt me nogal mee.....”

Haar verwonderde oogen onder de hoogopgetrokken wenkbrauwen vragen naderen uitleg en ik zeg zacht: „Ik bedoel, dat 't me nogal meevalt, de patiënten op de ziekenzalen.....”

„U trekt uw conclusies na één morgen ervaring, dat is te vlug, iets te vlug voor een verpleegster.”

Het antwoord klinkt als een betreffing, omdat er geen glimp van een lachje in haar oogen komt en ik krijg het onbehaaglijke gevoel een domme opmerking gemaakt te hebben.

Waarom zeg ik haar nu niet, dat mijn woorden verband houden met een vroegere ervaring, opgedaan bij een sollicitatie in een Zeehospitium. De uitlegging had mijn gezegde minder dom kunnen doen schijnen.

Ik zwijg, ik heb trouwens ook geen gelegenheid meer iets te zeggen, want zij heeft het woord weer genomen.

„Eén ding moet u hier goed onthouden, uw plicht gaat vòòr uw genoegen èn uw plicht gaat vòòr uw recht. Stipte gehoorzaamheid aan uw superieuren en stipte gehoorzaamheid aan de oudere zuster, die u opleidt. En bij verschil van meening met deze, eerst uw taak gedaan en dan uw recht gezocht.”

Ik vraag me af, of de laatste waarschuwing tot iedere nieuwaangekomene gericht wordt, of dat mijn uiterlijk in de oogen van de directrice nogal opstandig lijkt.

Bijna kom ik in de verleiding haar gerust te stellen over mijn verhouding tot Agnes, maar ik bijt me nog bijtijds op mijn lip. 't Had me vast weer een berisping gekost over mijn te vlug oordeel.

„Nu,” zegt ze, „dan geloof ik, dat u nu wel weer aan uw dagtaak kunt gaan.”

Ik weifel even. In mijn ooren klinken nog na de strenge woorden plicht en recht en stipte gehoorzaamheid. Moeilijk zal mijn taak zijn. Ik weet het wel, ik wist het wel. Maar ik voel me opeens erg jong en hulpeloos en ik hunker kinderachtig naar wat bemoedigende woorden.

Ik wacht, maar die woorden komen niet. Dan ga ik. „Zuster de Laat!”

Ik keer me om. Zal ze toch nog iets anders zeggen? Heeft ze de verwachting in mijn oogen gezien?

„Zuster de Laat, dit wilde ik u nog zeggen. Het is hier een neutraal ziekenhuis, waar patiënten van allerlei godsdienstige richtingen bijeen zijn. Het is hier niet de gewoonte over godsdienst te spreken. Een geestelijke mag alleen gewaarschuwd worden op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt.

Er zijn hier wel eens meer Christelijke verpleegsters geweest, die wat moeite hadden met onze opvatting en omdat uw vader dominee is, achtte ik het niet overbodig ook uw aandacht even op deze bepaling te vestigen.”

Ik tracht te verwerken, wat ze zegt. Een korte klop en het snelle opengaan van de deur verhinderen mijn antwoord.

Groote Eduard komt binnen, weifelt even, als hij me ziet, maar de directrice stelt hem gerust: „Ons onderhoud was juist geëindigd, mag ik u nog even aan elkander voorstellen. Zuster de Laat — dokter Borch van Heeckeren.”

Een correcte buiging, een handdruk en ik sta weer buiten de deur.

En daar op de mat hoor ik door de tot op een kier gesloten deur zijn stem opklinken: „Die wereldsche krullebol van ons nonnetje ziet er niet kwaad uit, ik had gladgestreken haren met een knoedeltje verwacht. Voor de rest lijkt ze in haar sleepjapon er een uit een verkleedpartij.”

Ik sluit de deur niet. Ze mogen niet weten, dat ik de opmerking gehoord heb. Ik hol struikelend over mijn rok de trap op en op mijn kamer probeer ik me weer te bekijken.

Agnes komt binnen en schrikt: „Wat is dat nu, ben jij hier, wil je wel eens gauw naar je keukentje verdwijnen.”

Ik stap van den stoel af, waarop ik geklommen ben.

Agnes strijkt me over mijn vuurroode wang. „De kriegsartikelen waren geloof ik nogal opwindend.”

Voor geen geld wil ik Agnes de opmerking van Grootte Eduard overbrieven. Ze moet van mijn ijdelheid om op mijn eentje in den spiegel te staan kijken dan maar denken, wat ze wil.

Zij neemt me onder den arm en tot de trap blijven we zoo intiem loopen. Over mijn onderhoud met de directrice spreek ik niet, ik ben bezig haar eerste les in praktijk te brengen en niet te vroeg hardop conclusies te trekken.

„Niet te vroeg conclusies trekken,” maar één ding weet ik wel, ik zal niet bij degenen hooren, die drie maanden wèg zijn van Dokter Borch van Heeckeren. Koud en ongenaakbaar zal ik zijn tegen dien naren man. Neen, zijn sarcastische mond liegt niet, hij is scherp en hatelijk.

Bij 't keukentje gekomen, houd ik Agnes, die naar de zaal wil loopen nog even bij haar schort terug.

„Agnes, als je wèl kwaad mocht hooren, zien en spreken, zou je dan de directrice en Grootte Eduard bij de linksche groep zetten?”

Agnes trekt me bij mijn oor. „Ondeugd, als we kwaad mòchten spreken, zouden we de directrice nòg niet bij een groep indeelen, die troont boven alles en allen uit ; maar Grootte Eduard, daar hoeven we niet over te praten, dien zetten we bij de rechtsche groep.”

Stil doe ik verder mijn werk dien eersten ziekenhuis-

dag. Aan niets anders kan ik denken dan aan de gering-schattende opmerking van Groote Eduard over mijn uiterlijk.

Direct 's avonds begin ik mijn brief naar „De Ark.” Ik heb er behoefte aan, naar huis te schrijven, hoe beleefd zoo'n dokter over een verpleegster praat. Wat zullen ze verontwaardigd zijn.

Maar ik kom er niet toe mijn hart te ontlasten. Als ik de pen opneem, bedenk ik dat ik heel den dag vervuld ben geweest van wat schampere woorden.

Doch geen oogenblik heeft het me gehinderd, dat me verboden werd hier ooit te spreken over „de eenige troost, beide in leven en in sterven.”

Zal ik dat alles schrijven naar huis? Vader en Moeder laten piekeren over mijn neutrale omgeving?

En kunnen ze me hierin helpen? Neen immers, geen mensch kan me raad geven.

Ik heb geweten, dat ik hier niet als Evangeliste heenging, maar toch..... Vader heeft gezegd, dat ik het Woord uit moest dragen, waar ik maar kon.

Vader, wat heb ik er nu al den eersten dag behoefte aan nog even op uw stoelleuning te zitten en met u te praten.

Moeder, wat hunker ik er naar bij U te brengen mijn vele problemen van nog maar één dag.

Naar huis schrijf ik over koetjes en kalfjes, over Daatje en 't keukentje en den Feldwebel en Michiel.

Maar waar blijf ik dan met mijn zorgen van heden, van morgen, van mijn verdere dagen hier?

Ik heb vliegen geleerd. Vanuit het oude nest nam ik een kostbaren schat mee.

Werp al uw bekommernissen op Hem, want Hij zorgt voor u.

Hij zorgt voor me, als ik mijn bekommernissen aan Hem uitzeg.

Een begenadigde ben ik, met een Vader en Moeder, die me dat leerden.

Als je dat weet, ja dan zou je weer kunnen glimlachen om grooter zorgen dan wat schampere woorden over jezelf.

HOOFDSTUK IV.

„Toe Michieltje, kijk nu wat vrolijker. Zoo rijd ik je de zaal op en dan mòet je lachen hoor. De patiënten hebben jou en je vrolijkheid noodig, dat weet je toch wel.”

Ik buig me over het patiëntje heen, strijk een kort krulletje achter haar oor.

Hoort ze me? Wat lijkt haar gezichtje nu lijdend met de gesloten oogen. Zouden de blijvende temperatuursverhoogingen tòch wat ernstigs te beteekenen hebben?

„Heb je pijn Michelle?” vraag ik.

Haar groote, donkere kijkers staan hopeloos triest als ze klaagt, zonder mijn vraag te beantwoorden: „O, als er iemand wist, wat die tochten naar beneden voor me beteekenen.”

„Doen ze je zoo'n pijn?” vraag ik deelnemend.

„Pijn? Och, de pijn die ze me doen is zoo erg niet, ik ben heusch wel wat gewend en dat inwendig belichten vind ik alleen maar lastig, maar.....” Ze breekt af.....

„Waarom zou ik het u vertellen? U begrijpt het toch niet, niemand kan het begrijpen.”

„Zeg het me toch maar,” dring ik aan.

„Hebt u wel eens een nachtmerrie gehad, zòd, dat er een verschrikkelijk groote angst u bijna den adem beneemt en dat u niet weet, hoe die te ontvluchten? Zoo

komt het iederen morgen over me. Als het onderzoek afgelopen is, gaan de dokters praten met elkaar, dan word ik alleen gelaten in de donkere Röntgenkamer. 't Is maar even, maar 't duurt zoo lang..... zoo lang..... Dan komt die angst. Ik denk, dat ik gestorven ben en in een grafkelder lig..... ik wil me er tegen verzetten, maar ik kàn niet. Misschien is 't wel een voorgevoel."

Met een grapje wil ik de nare gedachten van 't meisje verbannen, doch als ik den hopeloozen angst zie, die haar oogen nòg verstart, zwijg ik.

Als ik nog zoek naar woorden, die haar in 't vervolg kunnen bevrijden van haar vrees, staat plotseling dokter Borch van Heeckeren naast ons.

Hij buigt zich over zijn patiënte: „Ik kom eens even kijken, hoeveel meters Michieltje nog in den put zit.”

Plotseling weet ik, dat de eenige manier om haar te helpen is, haar angst aan hem te zeggen en ik begin: „Michieltje heeft me opgebiecht, dat ze zich iederen morgen verbeeldt Toet-ank-ahmen te zijn.”

Michiel verwijt me mijn verraad niet, ze doet uit zichzelf het verhaal tegen den dokter. Haar angst moet wel groot geweest zijn, dat ze ze zich nu ook zoo op genade of ongenade overgeeft aan de spotzucht van Groote Eduard.

Maar voor zijn patiënten is zijn sarcasme niet. Voor zijn patiënten is de warme deelneming in de zachte oogen.

Hij heeft zijn hand onder haar hoofd geschoven en zegt: „Zoo'n dom, dom, meisje, dat is nog niet eens twintig jaar en dat ligt me daar te piekeren over dood en grafkelders. Dom ding.”

Michelle heeft zijn witte mouw gepakt en haar gezichtje is één en al spanning als ze hem vraagt: „Dus het is allemaal onzin van me? Och toe, zegt U het nog éénmaal. Mankeer ik niets ergs? Heeft al die pijn niets te beteekenen?”

„Michelle de Ruig,” zegt hij langzaam, „jij mankeert niets ergs, heelemaal niets ergs. Een doodgewoon geval ben je, niets bijzonders. We houden je hier alleen voor gezelligheid.”

„Ja maar,” werpt ze nog tegen, terwijl haar gezichtje toch al rustiger is geworden, „drie maal ben ik nu al bijna beter geweest en telkens werd ik weer zieker.”

Dokter Borch van Heeckeren lacht zijn geruststellend lachje: „Drie maal, wat is nu driemaal? De Egyptenaren kregen tien plagen achter elkaar, dat was nog eens wat.”

Hij wendt zich plotseling tot mij en zijn gezicht is een en al spot, als hij zegt: „Wat vindt u van zoo'n Schriftkennis, zuster de Laat? Ben ik niet Bijbelvast voor een heiden?”

Hij wacht niet op antwoord. Als zuster Eliveld komt om me te helpen met het ledikant van Michelle, is hij al verdwenen.

„Fijn hè, dat ik niets ergs mankeer,” snapt Michieltje. „Zoo'n goeierd die Groote Eduard, om me telkens maar weer gerust te stellen. Als jullie wisten hoe 'n vervelende patiënt ik voor hem ben. Iederen dag verbeeld ik me dat ik een of andere griezelige kwaal heb. Pijn in mijn rug beteekent een longaandoening voor me en pijn in mijn beenen een dreigende verlamming. En dan huil ik maar weer een deuntje en dan wordt Groote Eduard

gehaald en die stelt me maar weer gerust voor een paar uur."

„'t Is wat moois," zegt Agnes, terwijl ze haar dwingt te gaan liggen. „Zoo maar beslag te leggen op zooveel kostbaren tijd."

Terwijl ik met de andere patiënten bezig ben, denk ik na over de woorden van Michelle.

Ja, hij is lief voor haar. Hij is trouwens lief voor alle patiënten. Mijn meening over hem is net een windvaan. Ik moet hem bewonderen om zijn eindeloos geduld met de patiënten, maar waarom zet hij tegen mij onmiddellijk zijn stekels op?

Zelfs tijdens de lessen in anatomie, die hij geeft, kan hij me niet met rust laten met zijn plagerijen.

„Niet zitten slapen, zuster Dekker," zei hij tegen een der verpleegsters, „slapen mag je in de kerk, vraag 't maar aan zuster de Laat."

Een weerwoord heb ik nooit. Hij moet me wel een domme gans vinden.

Toen ik mijn nood klaagde tegen Agnes, zei deze: „Och kruidje-roer-me-niet, wat geeft zoo'n grapje nu?"

„Ik vind het grof en ik heb een hekel aan hem," hield ik vol.

Agnes nam mijn woorden in ernst.

„Als je werkelijk een hekel aan hem hebt," zei ze, „moet je eens één maal goed kijken, hoe geduldig hij steeds weer de lange verhalen van Ootje aanhoort. Dan verdwijnt al je geraaktheid als sneeuw voor de zon."

Ootje, het zielige besje van de cocktail-zaal, dat heel den dag door dreinerig klaagt over de ondankbaarheid

van haar stieffkinderen, die niet naar haar vragen en haar in een gesticht willen hebben, als ze beter is.

Ootje, een brokje zieligheid, een stakkerig oud vrouwtje, dat te lang leefde, veel te lang.

Ootje, waarvoor al lang geen plaats meer is in 't leven en die toch toegemeten krijgt de lange, lange dagen, die ze verklaagt.....

Ootje met het witte mutsje scheefgezakt op het restje dunne grijze haren.

Met de bijna gedoofde oogen in het gegroefde zorgengezichtje en het ingevallen mummelmondje, dat vraagt en klaagt aan ieder, die maar hooren wil, of ze toch geen recht heeft op een klein plaatsje bij één van haar kinderen, waarvoor ze opgeofferd heeft haar beste jaren, toen ze geen moeder meer hadden.

De zaalpatiënten luisteren maar met een half oor, naar de klachten van het oudje. Het meelij is allang gesleten.

Michelle is de eenigste, die haar af en toe nog wat probeert te troosten.

Ik heb gezien, hoe dokter Borch van Heeckeren een kwartier lang over het bed van het oudje gebogen stond te luisteren.

Achter hem wachtten de hoofdverpleegster en de directrice met hun kostbaren tijd. Hij luisterde naar haar klachten, het rimpelige knuistje in zijn groote, sterke handen.

Er was geen ongeduld in zijn oogen. Groot en droef leefden ze mee het leed van het eenvoudige volksvrouwtje.

„Ootje,” zei hij, en zijn stem trilde, „Ootje, dacht je, dat er niet één van je tien kinderen voor je zou willen zorgen?”

Ootje zuchtte: „Och jonk, wat geen eigen is, wordt geen eigen.”

.....Och jonk..... Dat zei ze tegen dokter Borch van Heeckeren.

Hij lachte niet. Met gebogen hoofd ging hij van de zaal en in zijn oogen was verdriet om 't oude menschje... misschien om duizend oude menschjes, die ook te veel zijn geworden in de wereld.

Te veel voor hun stiefkinderen..... of te veel voor hun eigen kinderen.....

Dokter Borch van Heeckeren moet een goed mensch zijn met een groot, warm hart.

„Krijgen ze elkaar niet Harry? Je zet zoo'n sip gezicht.”

Ik kijk op van mijn lectuur. Agnes staat aangekleed om uit te gaan. Wat is ze toch elegant, als ze haar balletjes-uniform uitgetrokken heeft.

„'t Is hier stil,” zeg ik, haar vraag ontwijkend, „ik geloof niet, dat de zusters de conferentie het meest gezellige toevluchtsoord vinden.”

„Vind jij dat dan wel?” vraagt Agnes.

„Och..... ik, ik ben er nog te kort om te kunnen oordeelen.”

„Het wordt met een uur wel beter. Tegen half tien zwermen ze hierheen als bijtjes naar den korf.”

„Behalve zuster Eliveld,” plaag ik, „die zwermt van buiten zoo naar bed.”

„En zuster de Laat, die zwermt via haar vriendinnetje van de cocktailzaal naar h  r bed.”

„Mag dat niet?” Ik schaam me een beetje, dat Agnes van mijn stiekeme uitstapjes naar Michelle op de hoogte blijkt te zijn.

Ze laat haar stem dalen tot fluisterton, wat overbodig is, omdat de paar zusters, die aanwezig zijn met toegestopte ooren zitten te studeeren.

„Och kijk eens, dat zijn nu van die gevallen, die eigenlijk wel en eigenlijk niet mogen. Definitief verboden is het niet om 's avonds op de zalen te komen als je geen dienst hebt en mochten er ooit onverwacht hooge autoriteiten verschijnen, wat in een ziekenhuis nooit uitgesloten is, dan kun je toch niet helpen, dat je precies net toevallig iets moest halen van de zaal.”

Ze geeft me een ondeugend knipoogje.

„Zou het Michelle geen kwaad doen zoo'n praatje? Ze moest toch eigenlijk dan al slapen,” weifel ik.

Agnes haalt de schouders op. „k Denk, dat de uren, die ze ligt te vertobben haar meer achteruit brengen dan jouw praatje, anders was ik wel zooveel verpleegster om het je te verbieden.”

Ze trekt haar handschoenen aan. „Alleen vind ik, dat jij op deze manier niet erg veel contact krijgt met je collega's. Ik wed, dat je nog niet eens precies de namen van iedereen kent.”

„En van jou denk ik, dat je wel de namen kent, maar meer ook niet.”

„Je had helderziende moeten worden,” zegt Agnes,

„en overigens mag je je aan mij niet spiegelen. Jij moet je aansluiten en gezelligheid zoeken.”

„En als ik nu meer voel voor jouw kluizenaarschap?”

„Dan sleep ik je vandaag of morgen met mij mee naar huis,” zegt Agnes.

„Daar hoef je me niet mee heen te sleepen, daar stap ik graag en gewillig met je mee naar toe.”

„Goed, 'k zal afspreken voor je.” Met een wuivende handgroet voor de heele confer is Agnes verdwenen.

· Heeft Michelle werkelijk de schetsen geschreven, die ik zoeven heb gelezen ?

Een jong meisje, dat, toen ze gezond was, getinteld moet hebben van levensblijheid. Ze is nòg een zonnetje voor haar omgeving met haar weergaloos gevoel voor humor, niettegenstaande haar eigen pijnen. En toch zijn haar geschreven gedachten hopeloos triest.

„Eenzaamheid” heeft ze het gedichtje genoemd, dat ik 't laatst las.Eenzaamheid..... een indroevige klacht..... een uitgeschreid levenstekort..... Eenzaamheid.....

Het heeft lang geduurd eer ze mij achter het vroolijke masker liet kijken.

Eindelijk is ze voor mijn aanhouden bezweken. „Hier dan,” zegt ze, „lees het, maar spreek er met niemand over. Zeg er ook niets over tegen mij, leg de tijdschriften maar stil terug in mijn kastje.”

Ik mag niet spreken met haar over haar eenzaamheid. Moet ik haar niet zeggen, dat niemand zoo arm en eenzaam behoeft te zijn? Dat je je handen alleen maar

in die van Christus behoef te leggen om uit je verlatenheid verlost te worden.

„Nooit spreken over geestelijke dingen,” heeft de directrice gezegd.

„Heb je belijdenis gedaan?” vroeg ik Michelle.

„k Weet nog niet bij welke kerk ik me aan zal laten nemen,” heeft ze me haar oppervlakkigheid op dat terrein getoond.

Nooit spreken over geestelijke dingen.

Schatten te hebben en niets van je overvloed weg te mogen geven !

Ook niet als je bittere armoede weet. Omdat je geen woorden hebt..... omdat je geen woorden mag hebben.

't Is nacht op zaal. Telkens klinkt uit de stegen, die achter het ziekenhuis liggen, het roezemoezige straatlawaai op. Buiten het groote gebouw gaat het leven nog zijn vollen gang.

Hier wat gekreun, een ongeduldig zuchten, een telkens wild zich omgooien, een loome hand tastend naar het glas water, de onrustige rust van een ziekenzaal.

Op mijn kamerpantoffels, die overdag contrabande zijn, sluipt ik naar het hoekje, waar Michelle ligt. Slaapt ze? Ik buk me om de tijdschriften terug te leggen in haar kastje.

Als ik weer stil weg wil gaan om de voor haar zoo kostbare rust niet te storen, houdt ze me bij mijn schort terug.

Ik buig me over haar heen, trek in gewoontegebaar haar dek recht en zet me op den rand van haar ledikant.

„Sliep je al? Hoe gaat het met de pijn?”

Ik zoek naar woorden om de verlegenheid te overbruggen, die er tusschen ons gekomen is, nadat ik haar intiemste gedachten las.

Ze negeert mijn belangstelling, vraagt eenvoudig : „Heb je mijn werk gelezen?”

„Heb je nog meer geschreven?” is mijn weervraag.

Ze speelt het spelletje van antwoord-ontwijken door: „Hoe vond je mijn werk?”

„Zeker iemand verbood me iets daarover te zeggen.”

Mijn handen drukken even de hare, geven het eigenlijke antwoord op haar vraag.

„Ja, 'k heb nog wel meer geschreven,” zegt ze. „Wat losse schetsen van vroolijker gehalte onder mijn eigen naam. Die heb ik hier niet. Tante heeft ze onder haar berusting. Daar wordt mee gepronkt bij kennissen. Het stààt wel hè, zoo'n artistieke nicht, die handelt in novellen. Het werk, dat ik hìer heb, is niet zoo geschikt voor haar om mee te koop te loopen.”

Ze legt in haar stem een overdreven deftig accent: „Absurd zèg, zulke aanstellerige klachten van een meisje, dat alles heeft, wat haar hart begeert: kostelijk eten en volop pijn en een bed tusschen zooveel gezellige menschen.”

„Niet doen Michelle.” Tranen zijn mij in de oogen gesprongen om haar wrangen zelfspot.

„'t Is al weer over.” Ze ziet mijn vochtige oogen, dreigt met haar vinger: „Kom me niet aan boord met meelij hoor.”

„Vind je 't vervelend hier op zaal? Zou je graag apart liggen, Michelle?”

„Neen,” zegt ze uit den grond van haar hart. „Als ik hier weg moest, zou ik gewoonweg bedelen om weer terug te mogen. Denk eens aan, wat een schatten ik hier vind voor mijn pennevruchten. Ieder bed is copy en een aparte studie waard.”

Ze richt zich op om te kijken, of haar buurvrouw slaapt, begint dan met een lichte hoofdknik in haar richting: „Daar heb je nu juffrouw de Zwart. Hoe oud is ze? Vijf en twintig hè? Twintig was ze, toen ze trouwde. Verleden jaar is ze weer gescheiden. Niet officieel hoor! Zoo maar! 't Was hier nu eens niet het oude liedje van een andere „hij” of een andere „zij,” die hun levens in de war stuurde.”

„Wat een wijsheid,” lach ik.

Ze glimlacht en vervolgt: „'t Was gewoonweg iederen dag kibbelen en vechten, tot ze wegliep naar haar moeder met de helft van de meubels. Nu is ze een poosje geleden geopereerd. Ik maakte haar mee vlak na de operatie. Toen ze maar een veer van den mond kon blazen, kreeg ik heele verhalen over hun verhouding en over haar meubeltjes. Van 't vloerzeil had ze ook maar de helft gekregen. Daar had ze niets aan. Haar moeder wilde, dat de ze andere helft ook opeischte, desnoods ruilde voor een stoel of zoo. 't Kon nog zoo mooi in haar moeder's huis liggen. Zoo'n man alleen verwaarloosde het maar.

Tot op een goeden dag haar man onaangekondigd op het bezoekur binnenstapte, een groote boeket stijf bij elkaar gebonden narcissen in zijn hand. Mijn tante was op visite en terwijl ik mijn eigen bezoek mijn meening

over 't weer ten beste gaf, luisterde ik met wijd open ooren naar het drama naast mij."

„Mooi was dat," interrumppeer ik.

„Maar 't werd geen drama, 't werd een vlot blijspel. Toen Hendrik wegging, was de liefde weer beklonken. 't Vloerzeil komt nu tòch weer in één huis, maar anders dan de moeder gedacht had."

„Die moeder was daar toch blij om?"

„Natuurlijk. Ik heb haar geïnterpelleerd op een middag, dat Marie's geliefde haar als teveel bij het bed verdreven had. „'t Is toch ommers je eige vleesch en bloed," zei ze, „en wat zou een mensch nader op z'n hart gebonde legge, as 't geluk van z'n eige kind?"

Ik lach om het nagebootste stadsdialect en vraag: „En toen?"

„Verder?" Michelle haalt de schouders op. „Gewoon! Hendrik verft en behangt hun huisje en daar trekken ze dan weer samen in en leven lang en gelukkig."

Ik zie haar gezicht vertrekken van pijn, als ze zich terug laat zakken in de kussens.

Ik sta op met een bezorgd: „'k Ga weg, je moet gaan slapen."

Als in gedachten praat ze zacht door: „En dan tante Leida met haar kostelijke verzameling zangeressen en sprekers, geknipt uit Omroepgidsen en geïllustreerde tijdschriften. Is ze niet eenig? Drie dikke schriften vol heeft ze al. Groote Eduard zorgt voor oude jaargangen. Denk eens aan, tien jaar te moeten liggen, vergroeid van de rheumatiek, zèker te weten, dat je nooit weer op zal staan en dan nog interesse te hebben voor zulke dingen.

Ik lig hier nu vier maanden en ik wordt al ongeduldig. Maar als ik tien jaar moest liggen, dan....."

„Wat dan?” vraag ik.

„Dan..... dan niets, dan heelemaal niets, dan zou ik ook liggen dag in, dag uit, tandenknarsend misschien en met gebalde vuisten. Maar liggen zou ik, want ik ben immers maar een mensch..... maar een heel klein, nietig mensch..... net zoo een als de millioenen en millioenen anderen, waarvan er soms zoo wel eens een paar duizend weggemaaid worden door de een of andere catastrophie.”

Haar stem is zacht en klagend geworden. Al de angst en de onrust over haar ziek-zijn ligt nu in de groote, wijd open oogen.

Een arm, eenzaam menschenkind, dat niets en niemand heeft om zich aan vast te houden.

„Wil ik vragen of je een spuitje krijgt, Michelle?”

Ze schudt het hoofd. „Neen, 'k ben bang van spuitjes. Ze maken je hoofd zoo vreemd. Tand en op elkaar, oogen dicht en..... welterusten Harry.”

„Michelle, dat mag niet, dat kan niet voor de andere patiënten, hoe ken je mijn voornaam?” schrik ik.

Ze glimlacht. „O, door de paar keer, dat zuster Eliveld zich hardop vergist heeft. Maar 'k maak alleen van die ontdekking gebruik, als niemand het hoort, hoor.”

Terwijl ik wegga van de zaal, ga ik nog even de bedden langs, ik laat Ootje wat drinken en schud de kussens voor de wakker geworden tante Leida op.

'k Vind het prettig, dat ze mijn hulp nog even noodig

hebben. Dan voel ik me niet zoo erg schuldig over mijn late zaalslippertje.

Met den deurknop in mijn hand verken ik even de gang. Agnes heeft gelijk. Hooge autoriteiten zijn er om dezen tijd niet te bekennen. Heel in de verte klinkt het gedempte praten van de wachzusters.

't Lijkt wel een bloemenkas, die gang 's avonds. Bijeen gegroept staan ze voor de zaaldeuren, de jam-potjes met wat eenvoudige astertjes, de potten met de kaalgesteelde geraniumbloempjes naast een late rozenweelde in een teere drijschaal en wat elegante orchideeën van een vreemde sierlijkheid.

Verdreven voor den nacht om hun sterke geuren staan ze daar bij elkaar, de bloemen van rijken en armen. Morgen zullen ze, zelf al stervend, weer vertolken voor de zieken de vriendelijke lieve gedachten van hen die ze gaven.

„Sentimenteeltje,” scheld ik mezelf, terwijl ik naar het keukentje tegenover de zaal loop om een glas water te drinken.

„Zuster de Laat.”

Ik schrik zoo heftig, dat het water uit het volle glas over mijn balletjesjapon schokt.

In de deuropening van het keukentje staat groot en slank dokter Borch van Heeckeren. Hij is in smoking.

Op ons eenvoudig dorp zijn zulke costuums heusch geen voorgeschreven avonddracht voor heeren, maar alle helden van de Boileau-kaarten, die Elly en ik in onze bakvischtijd verzamelden, zagen er uit als hij. Alleen

de monocle en de bloem in 't knoopsgat ontbreken.

Ik voel me wanhopig slordig met mijn bemorste japon tegenover zijn deftigheid.

Ik blijf hem aanstaren en ik moet hem wel een tweede Daatje lijken. De wijd-opengezakte mond en de permanent-snuivende neus ontbreken er alleen maar aan.

„Zuster de Laat !”

Ik herstel me, wrijf wat over de natte plekken, vraag me af, of hij mij uit de coctailzaal heeft zien komen. Ik ben in staat om mijn stilzwijgendheid tegenover de strenge directrice af te smeeën.

Hij opent langzaam zijn hand, waarin een vette prop papier ligt.

„Wilt u den inhoud hiervan eens onderzoeken?”

Ik frommel aan het papier, dat langzaam open gaat: een kop van een gebakken visch en wat graten, dat is alles.

„Waarop mogen de zaalpatiënten alleen maar ge-tracteerd worden?” vraagt hij.

Ik voel me een schoolmeisje, dat een les opzegt, als ik hem antwoord: „Bloemen en vruchten.”

„Juist,” zegt hij, „en omdat dit de overblijfselen van een voorwerp zijn, dat nooit bij een bloemenfamilie ingedeeld kan worden, noch bij die der vruchten hoort, is dit contrabande.”

„Ja,” knik ik toestemmend. Als ik niet zoo bang was voor zijn sarcasme dat mij stellig weer niet zal sparen, zou ik schik kunnen krijgen in het geval, want hoe zal hij ooit te weten komen, op welke zaal het toezicht te wenschen overliet?

Alsof hij mijn gedachten kan raden, vervolgt hij: „Niemand had ooit na kunnen gaan, waar die ongerechtigheid vandaan kwam, maar ik zag die kleine schooier er mee uit uw zaal glippen.”

Hij wijst op de poes, die den kop langs zijn keurig geschoeide voeten wrijft, spinnend vleierend om de hem afgenomen lekkernijen.

Groote Edurad bukt zich. Hij streelt het dier, zegt: „Ja, jij hebt dat meisje verraden, maar 't blijft ons geheim, 't geheim van jou en mij: de onoplettendheid van die zuster, al was het alleen maar, omdat ze zoo vol dienstijver is, dat ze haar zaaldienst veel en veel langer waarneemt dan noodig is.”

Hij heeft zich weer opgericht. Aan zijn voeten knauwt de kat gulzig met scheefgehouden kop de gestolen tractatie.

Groote Eduard's oogen lachen. Het is de vriendelijke lach, die hij voor zijn patiënten heeft.

„Ik..... eh..... ik dank u well!”

„Geldt dat bedankje de reprimande of de geheimhouding?”

Mijn antwoord wacht hij niet meer af. Langzaam loopt hij de lange gang af. Ik kijk hem na en als hij uit het gezicht verdwenen is, buk ik me om de poes op te pakken. Nijdig grommend verzet deze zich tegen de onderbreking van zijn gratenmaal en zijn messcherpe klauwtjes haken in mijn haren door zijn pogen om uit mijn handen bevrijd te worden.

Ik druk mijn wang in zijn vacht. „'t Geeft niet meer, Nero, wees nu verder maar venijnig tegen me, jij was

de oorzaak, dat Groote Eduard vriendelijk tegen mij was."

Langzaam beklim ik de trappen naar mijn kamer. Bij een draai kijk ik over de leuning naar beneden. Als een griezelige afgrond gaapt ver beneden me de vestibule. Anders mijd ik op die plek angstvallig naar beneden te kijken, maar nu peilen mijn oogen de diepte, zonder dat ik hoogtevrees ken.

„Meisje," heeft hij tegen mij gezegd en precies zoo vriendelijk waren zijn oogen als overdag op de zaal.

Ik loop weer door. Op de laatste trap leun ik tegen den muur. „Harry," neem ik mezelf onder handen, „wil je behooren tot degenen, die drie maanden wèg zijn van Groote Eduard? Of heeft je zijn costuum geïmponéerd? Ga dan naar een restaurant en bekijk de kellners, die er ongeveer eender uitzien."

Ik lach om mijn eigen veronderstelling. Mijn blijdschap geldt natuurlijk alleen het feit, dat één van de hooge autoriteiten geen hekel aan me heeft.

't Is al laat als Agnes de kamer opkomt. Ik zit rechtop in bed voor me uit te staren. Mijn handen heb ik om mijn knieën geslagen, de deken als een tentje om me heen getrokken.

„Slaap je nog niet?" vraagt ze, me verwennend met een heerlijke bonbon, die ze me tusschen de lippen duwt.

„Bijna," zeg ik.

„Dat zie ik aan je theeschotelooien," grapt Agnes, en terwijl ze haar uniform voor den volgenden dienstdag klaar legt, vervolgt ze: „Groote Eduard slingert nog door 't ziekenhuis, poesmooi en opgedirkt"

„Ja?” vraag ik.

Dat „ja” komt eruit, of het de gewoonste zaak ter wereld is, dat Groote Eduard op dit uur zonder witte jas door het huis marcheert.

Waarom vertel ik niet onmiddellijk van het avontuur, dat ik gehad heb met dokter Borch van Heeckeren? Ik weet het niet. Ik glimlach alleen even.

Ik glimlach. Maar het geheim, dat Groote Eduard niet verder vertelt, verklap ik ook niet.

't Is het geheim van dokter Borch van Heeckeren en van mij..... en van Nero.

HOOFDSTUK V.

Zes uur! Opstaan, de dagelijksche kwelling van het wakker moeten worden op zoo'n onmogelijke vroeg uur.

Ik kijk met knipperende oogen naar Agnes, die al is opgestaan, haar elegante nachtkleeding verwisselt voor het blauwe gesteven werkpakje.

„Goeden morgen, Harry,” zegt ze, „wat mopperde je eigenlijk? Ik was net mijn ooren aan 't uitschrobben.”

„Wreed is het, dat je op moet staan, als je nog wel voor een paar uur slaap in de oogen hebt.”

Ze lacht en ik mor verder: „Ik weet ook zeker, dat er geen sprake van is, dat ik er ooit aan zal wennen.”

„O jawel,” glimlacht Agnes, „als je eerst maar een paar jaar nachtdiensten erop hebt zitten. Dan leert je lichaam wel een toontje lager zingen met zijn overdreven rust-eischen en verder Harry, moet je eens bedenken, dat onze sterke lichamen werkelijk gerust en geslapen hebben, terwijl we in bed lagen, maar beneden op zaal werden een half uur geleden de waschbakken door de nachtzuster uitgedeeld aan menschen, die soms vergeefs hunkerden naar wat slaap. En die zijn niet krachtig en gezond.”

'k Begin in sneltreintempo me aan te kleeden. Agnes' terloopsche lessen zijn goud waard voor iemand, die meelij met zichzelf meent te moeten hebben.

Via de eetzaal, waar we vluchtig staande een kop thee drinken, gaan we naar onze zaal.

Midden dag lijkt het daar. De voor het grootste deel al gewasschen en getemperatuurde patiënten liggen klaar wakker te babbelen.

„Zoo theetantes,” begroet ik ze plagend.

„Ja, tantes zonder thee, we snakken er naar,” zucht juffrouw de Zwart.

Juffrouw de Zwart is uitgelaten. 't Zal feest voor haar worden vandaag, ze mag over een week naar huis en zij zal nu voor 't eerst op mogen staan.

De heele zaal leeft mee, vooral, omdat de voorspoedige patiënte een koffie-tractie heeft beloofd.

Met een hoogroode kleur zit ze al rechtop, vraagt aan Agnes haar kleeren.

„Tut, tut,” zegt Agnes, „Dokter van Heeckeren heeft geen slaapwandeling midden in den nacht voor je bedoeld. Zoo tegen elven mag je tien minuten in de groote stoel zitten. Er is geen sprake van aankleeden.”

Ze doet teleurgesteld als een kind, laat zich mokkend in de kussens terugvallen.

Tante Leida bestraft: „Ja, 'k zou nog maar boos zijn. Wil ik ruilen met je?” Ze steekt me haar klauwachtig vergroeid handje toe voor een waschbeurt.

„Goed geslapen tante Leida?” vraag ik, terwijl ik probeer haar dun grijzend haar te vangen in toonbare vlechtjes.

„'t Gaat nogal,” zegt ze, „de poes is vannacht op mijn bed gesprongen en heeft huisgehouden onder de portretten, die Michiel gister zoo netjes voor me uit den

Omroepgids geknipt had. 't Zou me zoo spijten als ze weg waren. Michieltje knipt de koppen zoo keurig uit, ze missen nooit een oor of een stuk van het hoofd. Als de anderen me helpen, worden ze ongeduldig en dan krijg ik ze terug met hoekige vierkant geknipte gezichten."

Ik buk me lachend onder haar bed, raap de verspreide rompen en armen en beenen op, de keurig uitgeknipte koppen houd ik voor haar apart.

„Leg U ze maar in 't zwarte schrift," zegt ze, „daar bewaar ik de dominee's in."

Ik ben nog bezig de knipsels voor haar op te bergen, als Groote Eduard zonder gevolg de zaal opkomt.

„Mag ik hier even polshoogte nemen, zuster?" vraagt hij Agnes, die geschrokken om het ongewone uur, dat hij binnenkomt, vlug de temperatuurlijsten bij elkaar zoekt.

Hij babbelt terwijl even met tante Leida over haar verzameling, tast zoekend in zijn zakken.

„'k Had nog een paar krantenberichten voor je, tante Leida," zegt hij, „'t zal een heele stagnatie geven in je plakkerij. Je zult weer een paar dominee's naar een ander gedeelte van je boek moeten laten verhuizen."

„Welke zijn het, dokter?" vraagt ze met een dood-ernstig gezicht.

„'k Weet 't niet meer. 'k Geloof, dat er wat van de Hervormde Kerk naar een of ander Gereformeerd verband zijn overgegaan of omgekeerd. Vraag 't anders maar aan zuster de Laat, die zal ongetwijfeld op de hoogte zijn met het over en weer wandelen van die geleerde heeren."

Hij loopt weg naar 't bed van juffrouw de Zwart en tante Leida, die als ik den spot in zijn woorden gehoord heeft, verontschuldigt fluisterend: „Hij meent het zoo kwaad niet, hij houdt alleen niet van gefemel.”

Terwijl ik me afvraag in hoeverre domineesdochter synoniem is aan femelaarster, luister ik naar Agnes, die het ongeduld van juffrouw de Zwart aan Grootte Eduard verklapt.

Bij de deur dreigt hij met zijn vinger in haar richting: „Zoo'n tortelduif, de tijd, dat ze weer naar haar man toe mag, valt haar zeker te lang. Voorzichtig aan hoor.”

Dan wendt hij zich nog even naar Agnes, fluistert haar een paar woorden in, die haar gezicht doen verstrakken.

„Michiel wordt vanmiddag belicht in tegenwoordigheid van studenten,” zegt ze tegen me, als ik met haar op de gang ben.

„Beteekent dat iets bijzonders?” vraag ik ongerust.

„Dat beteekent,” antwoordt Agnes, „dat Michelle's geval lang niet zoo onschuldig en doodgewoon is, als ze haar willen doen gelooven.”

Ik schud mijn hoofd. „Over Michelle hoef je je echt niet ongerust te maken. Ik hoorde dokter van Heeckeren vanmorgen nog tegen haar zeggen, dat al de pijn, die ze heeft, noodig is om haar beter te doen worden.”

Een weemoedige, vermoeide trek doet Agnes' gezicht jaren ouder schijnen. Ze legt haar handen op mijn schouder.

„Harry,” zegt ze, „ik heb nooit den moed gehad hier echte vriendschapsbanden te leggen. Hoeveel menschen,

jong en oud, heb ik hier uit zien dragen naar de doodenkapell! Pantser je tegen de hopelooze ontreddeering, die je zou voelen telkens als zulk een, die je lief geworden was, werd weggedragen."

„Waarom zeg je dat? Is er dan gevaar voor Michelle?" vraag ik angstig.

„Voor wie is er hier geen gevaar in dit huis?" ontwijkt ze mijn vraag. „In geen geval waarborgt een doktersgeruststelling de genezing van een patiënt."

Ik ga achter Agnes de zaal op. Haar woorden hebben mijn gerustheid weer weggenomen.

Het groote oogenblik is aangebroken. Juffrouw de Zwart zal tien minuten in een armstoel zitten.

Bij de tafel mag ze haar melk opdrieken met een plakje van de cake, waar ze op getraceerd heeft.

„Vooruit Zwartje," doet Michelle amicaal, „we wachten tot je bij de tafel zit, dan kunnen we onze melkbekers tegen elkaar laten tikkelen op je gezondheid."

Ik ondersteun juffrouw de Zwart, die zich van het bed laat glijden.

„Hoe gaat het?" vraag ik, „beentje van glas zeker, hè? Dat betert wel."

Ik heb haar een peignoir omgeslagen en met haar heele lichaam op me leunend doet ze een stap in de richting van de tafel.

Plotseling voel ik haar gewicht loodzwaar worden. Haar handen grijpen wild en doelloos om zich heen. Ze steunt even. Michelle gilt. Aan één stuk door hoor ik in de gang het belsignaal, dat een der patiënten hier-

vandaan moet geven. Ik probeer, mijn patiënte ophoudend, den rand van het bed weer te bereiken. Een donkerroode schemer vervaagt alles om me heen, doet mezelf haast vallen.

Dan wordt de zaaldeur met een smak opengeworpen. Agnes stuift binnen, neemt zonder iets te zeggen de jonge vrouw van me over en legt haar terug in bed.

Ik hol naar de kraan, breng Agnes een glas water om de patiënte wat te laten drinken.

Met haar vrije hand duwt Agnes het water weg, fluistert, onderwijl de pols van de zieke controleerend: „Vlug, waarschuw de hoofdzuster.”

Terwijl ik wegloop, valt het me op, hoe doodstil de andere patiënten zijn. De verschrikte gezichten volgen angstig de bewegingen van Agnes. Zuster de Geer, die juist in de lift wil stappen, volgt.

„Narigheid met juffrouw de Zwart? Och, dat zal wel losloopen. 't Komt wel meer voor zoo'n plotselinge inzinking bij zoo'n eerste opstaan.”

Bij het bed gekomen zwijgt ze, de rustige blanke hand zoekt direct de pols van de zieke. Ik zie een ondeelbaar oogenblik ontsteltenis in haar oogen, ze kijkt naar Agnes, die even onmerkbaar knikt en dan komt haar stem kalm en rustig als altijd:

„Wil zuster de Laat even helpen dit ledikant naar een aparte kamer te brengen? Juffrouw de Zwart zal 't liever rustig om zich heen hebben als ze weer bijkomt.”

Ze spreidt een doek over het vreemd vertrokken gezicht van de patiënte.

„Zoo,” zegt ze, „ze mocht eens kou vatten op de gang.”

De patiënten blijven zwijgen. Het anders in alle gevallen zoo rap gegeven commentaar blijft achterwege.

Buiten de zaal is het afgehoopen met de kalmte van de beide oudere zusters. Zuster de Geer vraagt me, hoe ze ineengezakt is. Ze praten druk over en weer. Mijn ooren vangen klanken op, die ik niet kan verwerken.

Dood? Juffrouw de Zwart zou dood zijn? Ik moet me aan het ledikant vast houden om zelf niet in elkaar te zakken. Het kan niet. 't Zal een flauwte zijn. Laat ze de dokters toch roepen om haar weer bij te brengen. Een kwartier geleden babbelde ze immers nog honderd uit. O, 't is niet waar, het kan niet waar zijn, dat de scheiding tusschen leven en dood maar zoo klein is. Dan heeft niemand meer den moed om verder te leven. De zieken niet en wij gezonden ook niet.

Zuster de Geer wil me naar de zaal terug sturen. Maar de intusschen geroepen Directrice beslist, dat ik Agnes zal helpen bij de droeve taak, die haar nog wacht. „'t Is leerzaam voor je,” zegt ze, „een paar reserve-zusters moeten voor jullie maar op de zaal invallen.”

Op de sterfkamer neemt Agnes den doek van het gelaat weg.

Ik wend mijn gezicht huiverend af, als ik de half-open starre oogen zie. Bij het rechtekken van het laken, raak ik de afhangende hand, die koud als marmer aanvoelt.

't Is te veel voor me. Rillend leg ik mijn handen op mijn rug en wijk achteruit tot ik een stoel voel, waar ik me op neer kan laten zinken.

Agnes kijkt op. Ze heeft nog geen woord tegen me gesproken. Nu zegt ze zacht: „Kom Harry, je er over-

heen zetten. We moeten er ons allemaal zoo'n eersten keer doorheen slaan. Dit heeft alleen het tragische van het onverwachte."

Ik slik een paar maal, doe een poging om op te staan, maar een duizeling doet me weer terugleunen. Dan komt dokter Borch van Heeckeren, gevolgd door de directrice, de kamer binnen.

Het constateeren van den ingetreden dood duurt maar heel kort.

De tanden in de onderlip gebeten, de schouders gebogen als onder een last, staat hij na het onderzoek bij het bed.

De vraag, die de Directrice hem stelt, versta ik niet. Ik hoor zijn bijna norsch gegeven antwoord, dat schouderophalend gegeven wordt: „Doodsoorzaak een hartverlamming. Zoo noemen we dat immers, als we 't zelf niet weten!"

Terwijl hij een bewijs van overlijden schrijft, duwt Agnes me ongemerkt buiten de deur. „Ga even wat drinken," zegt ze.

Terug bij de sterfkamer wacht ik op de gang. Ik durf niet binnengaan.

Snel gaat de deur open. Dokter van Heeckeren staat voor me. Hij wil me laten passeeren, maar na een korte weifeling trekt hij de deur toe. Zijn gezicht is hard en koud. Hij gaat me iets zeggen, dat me zal wonden. Zijn toegeknepen oogen genieten mijn ontreddeering, die hij weet te komen.

„Moet u zich dit alles zoo aantrekken? Waarom? 't Is niets hoor! Niets anders dan dat mijn zorgvuldig

opgebouwd kaartenhuis omver geschopt werd. Meer niet. Er werd een streep door mijn rekening gehaald."

Hij lacht een kort, schamper lachje.

„Daar wen je niet zoo heel vlug aan, omdat zulke dingen maar sporadisch gebeuren. Als ze voorkomen, dan voel je in je den woedenden lust om je te verzetten tegen dat iets, dat je die nederlaag toebrengt. Maar zuster de Laat, wanneer je gelooft, dat dat „iets" met een kleine letter „Iemand" is met een hoofdletter, dan past dat verzet niet, dan past ook geen ongelukkig geschrokken gezicht..... Alles, wat gebeurt, is goed en mild. Vooral mild! Let maar eens op, hoe mild, als straks de familieleden komen."

Hij verwijdert zich snel. Een korte, droge snik klimt naar mijn keel. Wat doet deze man toch zoo spreken? Haat tegenover God, waarin hij zegt niet te gelooven?

„Let maar eens op, hoe mild als straks de familieleden komen....."

Mijn vingers stop ik in mijn ooren om het gegil niet te hooren van den echtgenoot. Op de gang wachten Agnes en ik tot de familie afscheid heeft genomen.

„Ellendig voor dien man, die zijn leven nu niet meer opnieuw kan beginnen met haar. Hij kan nu nooit meer iets goed maken," zucht ik.

„En toch is je meelij misplaatst," zegt Agnes. „Weet je hoe het gegaan was, als ze weer bij elkaar gekomen waren? Hoogstens zes duplicaat-witte-broodsweken en dan een herhaling van de kibbelpartijen met om de twee jaar een scheiding en een jaartje later de hereeniging. Ik ken dat slag menschen. Eigenlijk is hij allerminst te

beklagen. Hij heeft tenminste zijn verdere leven de illusie, dat het een paradijs was geworden in het opgeschilderde huisje. Een illusie, die nooit werkelijkheid zou geworden zijn."

„Je zei: ik ken dat slag mensen. Ben jij dus van meening, dat mensen van hun stand geen werkelijke diepe liefde kunnen voelen?"

„Waarempel niet!" zegt Agnes, „ik bedoelde met dat „slag mensen" personen met een zekere wispelturige geaardheid, die je in alle standen aantreft, dik gezaaid tegenwoordig. Van stand afhankelijk? Daar heb je b.v. de moeder van juffrouw de Zwart. Ik leerde haar kennen van de zaalbezoeken. Je hoort haar niet gillen. Och neen. Er zal wel geen gelegenheid zijn voor haar, uiting te geven aan haar smart. Ze zal haar schoonzoon den slag moeten helpen dragen.

Maar als dezelfde schoonzoon allang weer bezig is met zijn tweede vrouw te herrieën of zich te verzoenen, dan zal de Moeder nog de wonde in zich voelen om het verlies van haar kind, dag in- en dag uit."

„Waarom schrap je moederliefde ook maar niet in je cynische levensbeschouwing?" vraag ik verdrietig.

„Och neen," zegt Agnes, „die verhouding zal wel zuiver blijven, zoo lang die goeiige wereld maar door-draait, al valt niet te ontkennen, dat de moeder van deze eeuw anders tegenover haar kinderen staat dan de ouder-wetsche Moeder met de hoepelrokken en het zwarte jak."

„Hoe bedoel je dat?"

„Wel de Moeder van dezen tijd zorgt voor haar

kinderen of laat voor ze zorgen, maar eischt dan verder voor zich den tijd op om uit te gaan, te zwemmen en te tennissen."

„Verdedig je dat?"

„Er valt niets te verdedigen, Harry. Er valt alleen maar te aanvaarden. Wij kinderen, die hebben leeren uitbazuinen, dat je geen dank tegenover je ouders behoeft te hebben, omdat je er niet om gevraagd hebt op de wereld te komen, wij hebben er ook geen recht meer op, dat de Moeders vroeg oud en grijs worden in onzen dienst."

„Agnes, ik heb nog een Moeder uit den ouden tijd, uit den tijd van hoepelrok en zwarte jak. En ze is niet vroeg oud en grijs en ik geloof niet dat ze zich in onzen dienst voelt op de manier, die jij bedoelt."

„Dat is dan in alle opzichten een uitzondering," zegt Agnes, plotseling haar stem dempend, omdat de deur van de sterfkamer opengaat..... „ik heb een moeder van den voetvrijen wandelrok en de krullebol en ik voel me er wèl bij."

Agnes treedt op de beide menschen toe, verzoekt den echtgenoot haar naar de Directrice te volgen, die enkele dingen met hem bespreken wil.

We zijn gewend hem op de bezoeken te zien verschijnen als een namaakheertje en Agnes en ik hebben pret gehad om het gummiboordje en de helle das met de geweldige hoefijzerdasspeld.

Zielig is hij nu met het roodgekleete ongeschoren gezicht boven het verstelde gestreepte boezeroen. Hij kijkt even schuw op, grijpt met het naieve gebaar van een

kind een punt van den zwarten omslagdoek der oudere vrouw.

„Brenge u mij maar naar de Directrice,” zegt ze met een vreemdeschorre stem. „Ik mot het woord maar doen. Hij is z'n eige nog niet. 't Zal wel over de begrafenis zijn. Of we in 't vonnis zijn enzoo.”

Agnes gaat hen voor. Het tweetal sjokt achter haar aan. Voor de deur van de spreekkamer keert de vrouw zich om, grijpt de hand van Agnes.

„Dank-ie nog wel voor alles, wat je voor me kind gedaan heb. Jullie kenne het ook niet helpe.”

Op verzoek van Agnes breng ik de Zwart naar de wachtkamer beneden in het ziekenhuis.

In de spiegelruit van de lift zie ik, met den rug naar den man toegekeerd, hoe hij het gezicht weer weggeduwd houdt in zijn jasmouw.

Gewichtig neemt de Feldwebel hem van me over, installeert hem in de wachtkamer. Twee volkswrouwtjes zitten er, waarvan de een tegen de ander op huilerigen toon klaagt: „As ik 'm nog maar levendig mag zien, as-ie nog maar bij mag komme.”

„De moed d'r maar inhouwe hè, je beleeft soms wonderen”, zegt de Feldwebel, zich spiegelen in een omlijste spreuk.

Met zijn mouw door zijn oogen vegend, gluurt de Zwart naar de twee vrouwen.

't Vrouwtje staakt haar klaagzang, bestudeert het behuilde gezicht van den sjofelen man, houdt haar meelij klaar voor een eventueel beklagenswaardiger geval.

„Heb-ie hier ook ernstige legge?” informeert ze.

„Mevrouw, 't is afgelopen met 'r.”

De vrouwtjes schuiven naderbij. De Zwart vertelt..... de vrouwtjes zullen straks op hun beurt hun leed vertellen.

De Feldwebel trekt spelend zijn snorpunten langs zijn van verveling gapenden mond.

.....Het leven, dat zijn gang gaat.....

Juffrouw de Zwart is afgelegd. We hebben haar samen de nieuwe, door haar moeder gebrachte, nachtpon aantrokken over de verstijfde ledematen.

We hebben haar de ogen gesloten en de handen gevouwen.

Samen hebben we haar gebracht naar de doodenkapel.

Daar heeft ze gewacht op haar laatsten gang. Drie mensen wachten met haar om weggedragen te worden.....

Drie mensen, want van drie hokjes in het doodenhuisjehuisje waren de zware lila gordijnen gesloten.

Takjes herfstseringen hebben Agnes en ik gelegd op haar laatste rustbed. Armen vol bloemen heb ik haar nog gebracht. De kaartjes zeiden, dat het de groeten waren van man en vrienden en bureu.

Toen ik er de bescheiden witte chrysantjes van de moeder bij ging leggen den laatsten dag, was het laken, waarmee haar lichaam bedekt was, niet meer zichtbaar onder het bloemendek.

Ik heb de chrysantjes naast het hoofd gelegd. Naast het voorovergezakte hoofd, dat niets geen gelijkenis meer

vertoonde met het frissche lachende gezichtje van de jonge vrouw, die we op de zaal verpleegd hadden.

„Een doode is niets om bang voor te zijn,” heeft Agnes me geleerd. „’t Is immers of ze slapen.....”

Of ze slapen?..... Dat kille..... roerlooze..... de al blauw geworden lippen..... de al diep weggezonden oogen.....

Of ze slapen?

Voor mijn spiegel heb ik gestaan en ik heb met ontstelde oogen gekeken naar mijn beeltenis.

Eens zullen mijn oogen gebroken zijn.....

Eens zal mijn lichaam, dat ik verzorg en versier, weggeborgen worden in de aarde.....

.....Vandaag is het tot mij doorgedrongen, dat ik sterven zal.....

HOOFDSTUK VI.

„Daatje, wil je in tegenwoordigheid van zuster de Laat nog eens herhalen, wat je op haar aan te merken hebt?”

Met een doodernstig gezicht sleept Agnes het gichelende kind, dat dwaas hinkt op één pantoffel, het keukentje binnen, waar ik bezig ben wat bouillon te warmen voor een klassepatiënt.

Daatje laat zich tegen het aanrechtje vallen, zucht: „Hè, hè, wat had ik 'et benauwd, me pantoffel ben ik verloren op de trap en u kietelde me met uw hand tusschen de nek van me bloesie.”

„Je „bloesie” heeft geen nek,” corrigeert Agnes, „vooruit, herhaal wat je over deze zuster gezegd hebt.”

„Ja, maar,” protesteert Daatje, „alles wat je achter iemand z'n rug zegt, dat ken je nog nie in z'n gezicht zegge.”

„'t Zal deze zuster deugd doen, biecht op.”

„Ik zei,” begint Daatje, naar den grond kijkend, „dat zuster zoo bleekies zag.”

„Ja,” zegt Agnes, „en je zei, dat het niet lang meer duren zou, of zuster de Laat zou van verpleegster verpleegde worden hé?”

„Oooo..... nee, dat zei ik niet,” schrikt Daatje.

„'t Geeft niet, je hebt het toch gedacht. En je zei,

dat de directrice al dagen lang met arendsblikken ons zusterje in de gaten houdt, omdat ze niet genoeg eet."

„Hèèèè," grinnikt Daatje, „nou ken zuster de Laat net is zien, hoe u ken jokke. Ik eet niet eens in uw kamer."

„Dat geeft ook niet, àls je bij ons in de kamer zou gegeten hebben, zou je dat tegen me gezegd hebben."

Zij wendt zich plotseling tot mij. „Zuster de Laat, hoe lang ga je nog door met piekeren en afvallen? Moet je na je proeftijd als ongeschikt voor je werk worden ontslagen? Wij zullen jou eens onder handen nemen. Je moet eens wat meer uitgaan. Zoek eens wat conversatie. Je moet wat afleiding hebben."

Loom haal ik mijn schouders op. „Ik heb hier toch geen kennissen."

„Dan ga je om te beginnen met mij vanavond mee naar mijn huis. 'k Zal straks even opbellen."

„Gunst," zegt Daatje, terwijl ze haar overgebleven pantoffel laat balanceeren op de punt van haar voet, „bij mijn thuis mag u ook gerust is komme, as ik het maar van te voren weet. Met al die kleine kindere ken je nie altijd klaar zitte voor vesiete."

„Daatje," zegt Agnes, terwijl ze zich vlak voor het kind plaatst, „laat dat geschommel met je voet, dat maakt me zenuwachtig. Zondagmiddag komt deze zuster bij jou op visite. Je duidt haar te gelegener tijd den weg uit. Morgen is het je vrije dag, dan help je je moeder en Zondag zitten jullie klaar voor visite, begrepen? En nu ga je je pantoffel halen vòòr de directrice ze

inrekenet en er een heel paar voor zichzelf van laat maken."

„As ze die schoen van me vonde, zou ik gewoonweg u de schuld geven, dat u altijd zoo gek doet," dreigt Daatje, weghinkend.

Agnes legt haar hand op mijn schouder.

„Harry," zegt ze, „niet boos zijn, dat ik voor die uitnoodiging maar brutaalweg over jou beschikte. 't Is zoo'n zielig kind en een visite van jou zou zooveel voor haar beteekenen. Ze heeft me een keer toevertrouwd, dat ze jou de aardigste zuster van 't heele ziekenhuis vond. 'k Hoef je natuurlijk niet te zeggen, dat het eigenlijk geen usance is, dat de zusters bij Daatje op visite gaan."

„Dat hindert niet, ik zal wel gaan," beloof ik haar.

„Je kan met me meegaan hoor Harry, onze visitekamer is vanavond vrij," zegt Agnes, als we aan tafel gaan.

Ik vraag me af, wat ze met de „visitekamer" bedoelt. Ik ben toch niet zoo'n deftige visite, dat ik niet in de huiskamer ontvangen kan worden. Ze bedoelt zeker den salon. 'k Zie me al zitten op de punt van een deftigen fauteuil in een opgeprikte kamer. Niets gezellig.

Voor ik wegga wil ik Michelle nog even goedennacht wenschen. 't Zal well laat worden, eer we terug zijn.

„Ze heeft een spuitje gehad," waarschuwt me de nachtzuster, „ik zou haar in ieder geval niet wakker maken."

Ik buig me even over haar heen. Dat is al voldoende om haar te wekken. Ze slaat haar groote oogen op.

„Pijn?” informeer ik.

„Neen, alleen behoefte aan slaap. Ik ben zoo erg moe.”

„Fijn, dat je bij ons op zaal mag blijven hè?” zeg ik.

„Nou,” zegt ze, „'k zou pas goed ziek worden, als ik jou niet meer zag.”

„Net of ik je niet overal zou opzoeken,” lach ik, haar kussens nog eens voor haar opschuddend.

„Neen hoor, laat mij m'n hoekje hier maar,” zegt ze.

Michelle heeft zich het sterfgeval van juffrouw de Zwart zoo aangetrokken, dat de directrice er sterk over gedacht heeft haar te verplaatsen naar een andere zaal, om haar in een andere omgeving te krijgen.

„Vreemd, dat een meisje als Michelle zich zoo gehecht had aan een menschje als juffrouw de Zwart,” hoorde ik de directrice opmerken.

Ik weet, dat het niet een bijzondere gehechtheid aan juffrouw de Zwart was, die haar ontredde.

„Kan de dood dan zò nabij zijn, zonder dat we 't weten?” klaagde Michelle tegen me, toen ze wist, dat juffrouw de Zwart gestorven was.

Gelukkig is ze de laatste dagen weer wat rustiger geworden en de koorts is weer afgenomen.

„Ik heb een gevoel, of we in voortdurend levensgevaar verkeerden als we van 't trottoir afgaan.”

Als eenig antwoord trekt Agnes mijn arm door de hare, laveert met me door het in mijn oogen kris-kras verkeer van de groote stad-bij-avond.

Telkens zien we ons ten voeten uit weerkaatst in de groote etalage-spiegels van de deftige winkels.

Elly noemde mij schertsend de mannequin van het dorp.

Naast Agnes lijk ik een erg provinciaaltje.

„Waarom heb je je uniform niet aan?” vraag ik, „'t lijkt mij juist zoo prettig den sluier te mogen dragen.”

„Och kleintje,” zegt Agnes, op een grappig beschermenden toon, „toen ik mijn kap kreeg — 't was een extra fijne van Crêpe de chine — had ik ze 's nachts wel op willen houden. Ik stapte er mee door de stad en ik voelde me als een officier in zijn eerste buitenmodel, maar 't gaat met zoo'n pakje net als met je andere kleeren: 't begint je gauw te vervelen en als je dan ten overvloede een paar keer in je vrijen tijd van straat weggepikt wordt om een toevallijder te helpen, dan zoek je weer gauw de modetijdschriften op en schaf je een garderobe aan naast je balletjesjapon en neepjeskap.”

Moeder noemde hetzelfde gewraakte verpleegsterscostuum een eeregewaad.

„Mag ik je mijn home voorstellen?”

Verschrikt kijk ik naar het deftige heerenhuis, waarvoor Agnes stil is blijven staan.

„Woon je hier werkelijk?” vraag ik, als ze op de schel drukt.

„Ja, dacht je, dat ik hier beldeurtje wilde spelen?” lacht Agnes.

Sprakeloos geef ik mijn hoed en mantel aan de oude, deftige dienstbode en volg Agnes de breede trap op, die in zijn dikke loopers alle geluid van onze voetstappen vangt.

Niets heeft de groote kamer, waar Agnes me binnen-

laat gemeen met de stijve deftigheid van de gang.

Er is geen sprake van een geregelde mubileering. Achtelooos lijken de meubels neergezet, maar 't geheel vormt een weergaloos gezellig interieur. Hoog vlamt het open haardvuur in de hoge schouw. Een bijna Oosterse sfeer geeft het gedempte indirecte licht van de grillig gevormde wandlampjes. Een sfeer, die nog geaccentueerd wordt door den met kussens bedekten divan, die in 't midden van de kamer tot rusten noodt.

„Kruip maar lekker bij den haard, je bent nog al een koukleumpje,” zegt Agnes.

Ik nestel me in een fauteuil, waar ik bijna niet in terug te vinden ben. Mijn handen naar het vuur strekkend kijk ik naar Agnes, die de al klaar staande thee schenkt in de ivoorkleurige theekoppen.

„Als ik een poes was, zou ik over spinnen gaan denken”, verzucht Agnes, zich op de haardvacht neerzettend.

Ik duw haar een hooge poef toe, die ze als rugsteuntje gebruikt en zet het tafeltje met de thee en de bonbons zoo, dat zij er bij kan.

„Ziezoo Harry, steek nu maar eens van wal met de duizend en één vragen, die je maar met moeite terughoudt.”

Ik nip aan mijn thee, schud lachend het hoofd.

„Vragen? Ik zat er juist over te denken hoe anders een visite meestal uitkomt dan je je dat voorstelt.”

„Verklaar je nader.”

„Wel, ik heb bij het woord „visitekamer,” dat jij gebruikte aan een salon gedacht, waar ik ontvangen zou

worden en zou zitten in een iets muf ruikenden pluchen stoel en tersluiks zou gluren naar de portretten aan den muur, of ik jou ook zou kunnen ontdekken in een van de kindertjes met de wit-kanten jurk en het springtouw, die daarop afgebeeld zouden staan."

„Ik amuseer me, Harry, laat je verbeelding verder werken."

„Agnes, moet je eerst niet gaan zeggen, dat we er zijn?" herinner ik me haar mogelijk verzuim.

„Gaan zeggen, dat we er zijn? Aan wie? 'k Zal Moeder straks wel even gedag gaan zeggen, maar waarom zouden ze moeten weten, dat ik gearriveerd ben met mijn visite?"

„Ontvangen jullie nooit iemand in de huiskamer?"

„Ja natuurlijk wel, gemeenschappelijke kennissen en ooms en tantes en neefjes en nichtjes. Maar voor de rest? 't Zou tamelijk saai worden als ieder van ons zijn bezoek in den familiekring bracht. Ieder oogenblik zou je moeten opzitten en pootjes geven aan menschen, die je niets interesseeren."

Ik denk aan onze „Ark," waar we altijd bij elkaar schikten in de huiskamer met al de meegebrachte vriendjes en vriendinnetjes. Hoe vaak bracht Vader niet een bezoeker, die voor hem alleen kwam, na een onderhoud op de studeerkamer nog even in de huiskamer!

Opzitten en pootjes geven?

„Zoo'n Nicolaas Beets huiskamer," roept Agnes mijn weggedwaalde aandacht weer terug, „met handwerkende juffertjes en bazende broers, die later samen pandverbeuren, is glad uit den tijd."

„Wat is uit den tijd, Agnes?”

„Jij nog lang niet Moeder,” zegt Agnes, „kom naderbij, dan presenteer ik je aan mijn visite.”

Ik weet niet wat me erger doet ontstellen, de vrije bijna brutale toon, die Agnes tegen haar Moeder aanslaat of de verschijning der laatste.

Agnes' Moeder!

Ze verschilt oogenschijnlijk niet meer dan tien of vijftien jaar met haar dochter. Ze is gehuld in een wolk van lichte tule en kant, die ze draagt over stijf uitstaande tafelzijde van een vreemd groene kleur. Het koperroode haar, dat Agnes met haar gemeen heeft, is naar boven gekamd in korte krullen. Boven de ooren, die lange spitse bellen dragen, eindigt het kapsel in een vraagteeken.

De wenkbrauwen zijn niet meer dan streepjes en buigen sterk van de wenkbrauwbogen af.

„Is dat momenteel je leerling Agnes?” vraagt ze, mijn hand vasthoudend, „foei toch, wat een leeftijd om je onder te dompelen in al die ziekenhuis-ellende.”

„Een veel te saai onderwerp voor jou, Moeder, laten we 't liever hebben over de modeshow, die je gister bezocht. Nog leuke modellen gezien?”

„Niets voor mij. De mode schijnt dezen winter alleen ingesteld op groote vrouwen. Bespottelijk gewoon. Ze moesten toch zeker rekening houden met alle figuren!”

Als een verwend kind stampet ze met het hooggehakte schoentje op den grond.

„Wind je niet op, kleintje; als er geen kleeven voor jou te krijgen zijn dan houd je van den winter je winterslaap maar eens,” spot Agnes.

„Och jij,” pruilt Mevrouw Eliveld, „jij steekt overal den gek mee.”

„Nee zeker niet, dear, heusch ik lijd met je mee.” En met een knipoogje naar mij: „k Ga je een kop thee geven, dan kom je in een beter humeur.”

„Vlug dan, Neske,” zegt ze, „over een minuut of wat komt de auto voor en je weet, dat je Vader 't vervelend vindt op me te moeten wachten.”

„Gaan jullie weer uit?” knort Agnes, „'t was beter, dat Paps zijn oudste eens even gedag kwam zeggen. Of is hij bang voor de lysollucht?”

Mevrouw trekt haar neus op. „Je Vader heeft de eene conferentie na de andere. Bijna nooit thuis en als hij niet op reis is, in de studeerkamer.”

Agnes steekt den wijsvinger op. „Ja, ja en als hij dan eens een avond thuis is, hem meesleepen naar de een of andere Opera.”

„Nu kunt eens zien, hoe onaardig Agnes tegen haar Moeder is,” pruilt kwasi 't mevrouwetje, „als ze zoo voor de patiënten is, nou!”

Van terzijde bekijk ik haar, terwijl ze haar thee drinkt.

Als het beweeglijke gezicht in rust is, sluipen er trekjes en rimpeltjes op, die haar plots sterk verouderen. Die rust duurt echter maar kort. Nerveus tast ze weer van 't eene onderwerp naar 't andere.

Haar vragen tuimelen van mij naar Agnes en van Agnes naar mij. Zonder naar de antwoorden te luisteren, kirt ze haar naïef dwaze uitroepen er tusschendoor.

„Hè, heerlijk lijkt me dat op een dorp te wonen met

al die mooie boomgaarden en leukgekleede menschen."

Achter haar rug schudt Agnes 't hoofd tegen mij, trekt even 't vreemd gekapte hoofd tegen zich aan. „De auto toetert Mamaatje, ga naar beneden en maak de Paps mijn opwachting."

„Is 't geen schat?" zegt Agnes — tusschen de gordijnen naar beneden kijkend tot de auto wegrijdt — „met haar enthousiasme voot jouw dorp. Nog geen week zou ze 't er uithouden."

Van waar komt ineens het hunkerend heimwee naar 't plaatsje bij Moeders stoel?

Naar Moeders zachte, rustige stem, naar Moeders handen, waarin je je eigen handen kunt laten sluipen en die je vasthouden met hun sterken, warmen greep.

„Wat ben je stil, Harry," zegt Agnes, als we naar huis gaan, „Moet je wennen aan de moeder van de krulharen en 't tennisracket?"

„Ik ben bang, dat ik er niet aan zou wennen," zeg ik zacht.

„Dat hoeft toch ook niet," glimlacht Agnes, „iedere moeder krijgt dochters, die bij haar hooren."

„Ik denk," zeg ik, „dat moeders dochters vormen, die bij haar hooren."

Denkt Agnes als ik over het ernstige probleem, dat ligt achter ons woordengestoei?

HOOFDSTUK VII.

Ootje zal verdwijnen van de cocktailzaal. Ze gaat naar huis. Of neen, ze gaat niet naar huis. De stiefkinderen hebben voet bij stuk gehouden. Een eigen thuis werd haar niet aangeboden.

Ze heeft gebid en gesmeekt haar hoekje op de zaal dan maar te mogen houden, maar aan de reglementen van het ziekenhuis kan niet getornd worden. Wie alleen maar oud is en niet ziek mòet naar huis en als je kinderen je een tehuis weigeren, dan ga je naar 't armenhuis.

„Daar ken ik ommers niet naar toe, 'k ben toch een fesoenlijk mensch,” klaagde Ootje tegen Groote Eduard, die de moeilijke taak op zich nam, haar te zeggen, dat ze hier niet langer kon blijven.

Met zijn groote, sterke hand om haar geschrompeld vuistje heeft hij getroost: „Heusch, 't zal wel meevallen. Je vindt daar allemaal vrouwtjes van jouw leeftijd, waar je mee babbelen kunt. Je zal eens zien hoe gezellig 't er is.”

„Och dokter, vraag dan nog één keer of Klaas, me jongste zoon, me niet ken hebbe. Hèm heb ik toch heelemaal groot gebrocht. As me eige kind, niks was me te veel. 't Duurde jare eer die zindelijk was, en 'k heb altijd alles maar van hem geredderd of 't van me eige vleesch en bloed was.”

Groote Eduard schudde 't hoofd, zijn stem trilde, toen hij zei: „Och Ootje, weet je dan nog niet, dat je nooit kinderen moet herinneren, wat je als moeder voor hen deed. Dan zeggen ze, dat ze recht hadden op je zorgen, maar jij hebt immers nergens recht op.”

Hij heeft dezelfde woorden gebruikt als Agnes, 't refrein van de moderne jeugd.

Het menschje probeerde hem te volgen, maar den dieperen zin van zijn woorden begreep ze niet.

„Nergens recht op?” vroeg ze, overeind komend. „Nergens recht op? En me kassie dan?”

Een breede glimlach vloog over 't gezicht van den dokter.

„Welk kastje bedoel je?”

„Me kassie, dat ik eerlijk meegebracht heb met me trouwe. 't Staat bij Klaas.”

„Je mag in 't armenhuis geen meubels meebrengen.” zei dokter van Heeckeren.

Er was werkelijk vastberadenheid in de manier, waarop Ootje het oude mummelmondje dichtkneep.

„As ik naar 't armenhuis toe mot, fiat, maar reken d'r op, dat ik niet zonder me kassie gaan. De rest van me meubeltjes kenne ze onder mekaar verdeele.”

Hoofdschuddend was de dokter de zaal afgegaan. Eigen meubels in 't armenhuis was contrabande.

Toen ik 's avonds mijn avondbezoek bij Michelle bracht, vond ik Ootje nog badende in tranen. Ontroostbaar was ze en toen in een onbewaakt oogenblik overrompelde ze me.

„Deerntje, ken jij nie gaan soebatte bij me zoon om me kassie?”

„k Zal zien,” had ik beloofd. En na dat oogenblik kon ik niet meer op zaal komen, of haar hunkerende oogen vroegen bericht over haar „kassie.”

't Lokt me niet erg aan, de tocht naar de steeg, die door Ootje genoemd werd als de woonplaats van Klaas, maar als ik hoor, dat Ootje nog maar enkele dagen in het ziekenhuis zal blijven, besluit ik mijn belofte na te komen.

Het is schemerdonker als ik mijn tocht begin. Als altijd benauwt mij de stadsdrukke en ik ben blij, als ik me neer kan zetten in een hoekje van de tram, die mij aangeduid is als de verbinding met de achterbuurt, waar Opoe's zoon woont.

Vliegensvlug wisselen door de tramruiten de stadsbeelden. De schitterende lichtjes boven het glinsterende water, de overvolle straten met de helle lichtreclames, die langs je flitsen, tot je duizelig de oogen afwendt.

Eindpunt. Uitgestapt op een helverlicht plein, zoek ik naar den ingang van een nauwe straat, die de door Ootje bedoelde steeg kan zijn.

Een beleefde voorbijganger helpt me terecht en brengt me bij den ingang van het slopje.

Na het helle licht van het plein doet de mindere verlichting me hier huiveren van een vreemde onbestemde angst.

„Provinciaal,” scheld ik mezelf, „laat zien, dat je gewend bent in 't stikdonker te baggeren langs de verlaten dorpswegen.”

Schuw kijk ik naar de vrouwen, die opgedirkt in opzichtige kleeren tegen de deurposten leunen.

Als ik langs hen ga, stokken de gesprekken, hoor ik ze halffluid vijandige opmerkingen maken over „kale lui.”

Ik durf om dien getoonden onwil niet te vragen of ze den zoon van Ootje weten te wonen. Een huisnummer weet ik ook niet. 't Zal moeilijk zijn hier goed terecht te komen.

Dan ontdek ik midden in het straatje een viezig winkeltje. Een benepen lichtje beschijnt een ouderwetsche snoeptafel met wat bijeengeschoven schoteltjes suiker-goed, waartusschen vies gedropen vochtplekken.

Daar zal ik binnengaan om inlichtingen te vragen. Het afgebrokkelde stoepje doet me struikelen en ik grijp den fettigen deurpost om me in evenwicht te houden.

Plotseling legt zich een hand op mijn schouder. Mijn adem stokt, mijn hart klopt in mijn keel en ik keer me met een ruk om. Achter me staat dokter Borch van Heeckeren. Zijn oogen lachen, maar zijn stem verwijt:

„Zuster de Laat, wat doet u hier? Als u in deze stad bekend was, zou u weten, dat u hier niet alleen naar toe moest gaan, zelfs niet op dit betrekkelijk vroege uur.”

Zijn nabijheid geeft me een heerlijk veilig gevoel. Mijn angst is verdwenen en ik lach: „Ik wil u wel vertellen, wat ik hier doe, als u 't bij de gratengeschiedenis in 't geheimenkastje legt.”

„Accoord,” zegt hij, „biecht op”.

Ik wil hem vertellen, dat ik van plan ben den stiefzoon van Opoe op te zoeken om hem te vermurwen 't kastje af te staan, maar midden in mijn verhaal scha-

tert hij zijn jongensachtigen lach de straat in en vraagt:
„Vòòr u verder gaat — waarvoor denkt u, dat ik hier beland ben?”

„Eerst dacht ik, dat u mij gevolgd was.”

Hij buigt spottend. „Mag ik u voorstellen? Dokter Borch van Heeckeren, geneesheer, in zijn schamele vrije tijd oppasser van de zustertjes.”

„Zoo bedoel ik het niet.”

„Hoe bedoelt u het dan? Pas op uw woorden, want u maakt het steeds erger.”

Zijn vinger dreigt plagend. Ik voel me verward en verlegen, het dringt tot me door, dat ik iets dwaas veronderstelde.

Hij ziet mijn verwarring, praat er vlug overheen:
„Luister zuster de Laat, ik ben ook op weg om 't kastje van Ootje te veroveren. Willen we samen dat zaakje nu maar verder opknappen?”

Ik volg hem naar een der meest vervallen huizen van 't buurtje. Bij het licht van de lantaren, die juist voor 't huis staat, zoeken we naar 'n bel op den volgeklodderden deurpost. We vinden niets meer dan een gat, waar de bel gezeten heeft en besluiteloos blijven we staan.

„Kan dat soms helpen?” Ik wijs naar de brievenbus — een overdadige weelde in deze vervallen deur — waar een vettig touwtje uithangt.

„Natuurlijk,” zegt mijn metgezel. „We zullen beginnen hier aan te trekken.”

De deur gaat open en een viezige bedompte lucht komt ons tegemoet.

„Kom maar mee, maar houdt u niet aan de leuning

vast, die zit los. Wacht, geef me een hand."

Hij helpt me tegen de afgesleten trap op. Mijn koude hand beeft even in den warmen greep van zijn sterke handen.

„Bang?" fluistert hij.

Ik antwoord niet. Ben ik bang? Wonderlijk blij voel ik me.

We hooren een verward lawaai van kindergeruzie, dat verstomt als mijn metgezel op de deur klopt.

„Doe is ope Koosie, ben je doof?"

In de deuropening verschijnt Koosie, een klein vies jongetje. Hij sjort aan het rafelbroekje, roept naar achteren: „Een meneer."

De moeder komt op het woord „meneer" zelf pools-hoogte nemen, jaagt met wat rauwe scheldwoorden een stuk of wat kinderen, die zich nieuwsgierig achter haar verdringen, de kamer in, vraagt met een veranderde fleemende stem:

„Mot meneer mijn hebben? O gunst, is d'r nog een mevrouw bij? Daar heit Koosie niks van gezeid."

„We moeten bij Klaas Tromp zijn," heldert dokter van Heeckeren kortaf op.

Teleurgesteld schudt de vrouw 't hoofd. „O, dan mot u een trap hooger op."

Ze komt een stap naar ons toe, stoot mijn metgezel vertrouwelijk aan. „Kom u misschien voor 't steun van de kerk? Al wat daar inkomt valt in een bodemloos vat. Ze doen dat nogal."

Zij maakt een drinkbeweging, die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat.

Groote Eduard, gewend als hij is met allerlei slag van menschen om te gaan, maakt vlug een einde aan 't gesprek en 't volgend oogenblik zijn we bij den stiefzoon van Opoe op visite. Wanhopig armelijk ziet het er uit. De gezichten van Klaas en zijn vrouw betrekken, als ze hooren, dat we de zaken van Ootje komen behartigen.

„Eens en voor altijd, we kenne dat mensch nie an d'r eindje hellepe, 't is nog niet eens eige ook.”

„Dat komen we je niet vragen, dat weten we nu onderhand wel,” zegt dokter van Heeckeren. „We hebben een plaatsje voor haar in 't armenhuis gevonden, maar ze wilde graag het kastje terug hebben, dat van haar is.”

„Vraagt ze daarom? Wat een ouwe tang. D'r kassie wil ze hebbe. Nee, die is goed,” komt de schoondochter in vuur, „daar heb-ie nou je beene voor stuk geloope om d'r in 't ziekenhuis op te zoeke.”

„In de maanden, dat ik in 't ziekenhuis ben, heeft Ootje geen bezoek gehad,” zeg ik zacht.

„Dat ken wel weze, de leste tijd ken ik nie op en neer van de rimmietiek.”

Dokter Borch van Heeckeren staat op. „Wat moet u voor dat kastje hebben?”

Ze mompelt, dat een kleine vergoeding de zaak natuurlijk anders maakt, wijst naar een oud bouwvallig mahoniekastje, dat overladen met snuisterijen in een hoek van 't armoedige kamertje staat.

„Kijk u maar is, met een streekie pollitoer d'r overheen is 't nog een aardig kassie. 'k Heb 't goed onder-

houwe. Doet u d'r maar is een bod op. Mefrou ken ook wel zien, dat het geen lor is."

Ik voel even aan het schamele meubelstuk, dat onder mijn lichten druk wankelt. De snuisterijen rinkelen.

„Dat ken je verhellepe met een pepiertje onder zijn poot."

„Tja." Dokter Borch van Heeckeren wendt zich tot mij. „Wat denkt u ervan, ik heb nooit veel aanleg gehad voor taxateur."

„Beneden de rijksdaalder gaat-et niet," dreigt de vrouw.

Ik heb een vaag vermoeden, dat een rijksdaalder nog veel te veel is voor het prul, maar Grootte Eduard haalt met een gezicht, alsof hij de een of andere kunstschat voor een prikje veroverd heeft, een rijksdaalder uit zijn vestjeszak.

„Als 't u blijft," zegt hij, „de koop is gesloten."

„'t Is te geef," zegt de vrouw, spijtig dat ze niet meer vroeg nu de koper zoo vlug toehapt.

„Gun mij nu ook eens een koopje," lacht de dokter vroolijk, „Morgen zal ik het weg laten halen."

„Klaas zel een mooi bordpeprietje snijje om onder de poote te legge," belooft vrouw Tromp als we al van de trap afstropmelen.

Ik heradem, als we op het plein staan.

„Ziezoo," lacht mijn metgezel, „nu hebben we samen de goede daad verricht, die ieder van ons alleen wilde doen en wat zijn uw plannen verder?"

„Ik ga zoo vlug mogelijk weer naar 't ziekenhuis," zeg ik. „Ik geloof, dat er juist een tram aankomt, die de goede richting uitgaat."

„Niets ervan,” zegt dokter van Heeckeren, „al dat trammen is uit den booze, als je een paar goede stappers hebt. U ziet er den laatsten tijd uit, of u wat frissche lucht best kunt gebruiken. We gaan loopen en kiezen een weg buiten af, waar je geen honderd keer „pardon” hoeft te zeggen, als je tegen iemand aanbotst, of je hoed afnemen voor iederen patiënt, die zich herinnert, dat je hem van een verkoudheid afgeholpen hebt.”

Het valt me op, dat mijn geleider zijn stap iets versnelt, als we het rumoer van de volle straten kruisen.

„Ik geloof, dat u niet erg van de stadsdrukke houdt.” merk ik op.

„Nee,” zegt hij, „en toch heb ik het grootste deel van mijn leven in de stad doorgebracht. Voor mijn studie leefde ik zelfs verscheidene jaren in groote buitenlandsche steden, maar ik heb nooit kunnen wennen aan het gewirwar van de menschen. Toen mijn ouders nog leefden, ging ik naar het dorp, waar ik geboren was, iederen vacantiedag dien ik kon krijgen en nu verstop ik me in een dorpje in Oostenrijk of Hongarije en verbammel mijn dagen in de hutten van de houthakkers.”

„Vertel u daar eens iets meer van,” bedel ik.

„Bij gelegenheid, hoor! Lezing met lichtbeelden,” spot hij, „vertel me liever wat van ùw dorp.”

Ik schilder hem „De Ark” en het dorp en ik wordt niet moe te vertellen van Vader en Moeder en Elly en de kleuters.

Zijn jongensachtige lach schatert op, als ik de gedichten van den koster voor hem reciteer, maar als ik hem vertel van Liesbet, komt er in zijn oogen de moede, droeve

uitdrukking, die zijn gezicht zoo sterk verouderd.

„Wat scheelt ze zelf?” vraagt hij.

Ik noem hem de kwaal, waaraan zij lijdt, beschrijf hem de verschijnselen.

„Laatste stadium,” zegt hij, „niets meer aan te doen. Een kwestie van tijd, dan zal 't lichaam wel gesloopt zijn en kan ze rusten bij al wat haar afgenomen werd. Eén van de gevallen, waarin wij — medici — lijdelijk toe moeten zien, hoe 't eene orgaan na 't andere hapert en weigert.”

„Ze is er zelf zoo geduldig onder,” zeg ik zacht.

Bij mijn laatste woorden heeft zijn gezicht de koude, hatelijke uitdrukking gekregen, die ik zoo vrees.

„'t Zou haar wat helpen, als ze niet geduldig was,” zegt hij. „Wat zij doet, doen wij — menschen — toch in zeker opzicht allemaal. Ons bukken onder de slagen, waarmee we gestriemd worden. Wij mogen even zwak protesteeren, ons een oogenblik verbeelden, dat wij niet in de wieg gelegd zijn voor verdriet, maar als het voor goed den verkeerden kant uitgaat, dan zeg je tegen jezelf: „Zwijg maar worm, laat je maar trappen, je kunt je toch niet verweren.” Hoe noemen jullie de menschen ook weer? Stofjes aan de weegschaal?”

We zijn gekomen op een rustiek bruggetje. Door den weg, dien we gegaan zijn, heb ik me niet kunnen oriënteeren. Aan het eigenaardige bruggetje herken ik nu den stillen singel, die den achterkant van het ziekenhuis begrenst.

Hij heeft zijn stap ingehouden, blijft op de brug staan.

Een korte spotlach, die zijn laatste woorden vergezelde, jaagt me het bloed naar de slapen.

„Waarom probeert u mij altijd te treffen in mijn beginselen? u, die niets afweet van de dingen, die u hoont en die anderen en mij heilig zijn.”

Zijn gezicht is verstrakt onder mijn heftige woorden.

„Pardon,” zegt hij, „’t is nooit mijn bedoeling geweest u te beleedigen en wat dat „afweten” van die dingen betreft, daar kon u zich wel eens in vergissen. Ik zal u echter niet vermoeien met mijn levenservaringen. Daarvoor leenen zich tijd noch plaats. Bovendien moet ik vanavond nog plaats bespreken voor Ootje’s kast in ’t armenhuis. Dag zuster de Laat, Uw gezelschap was me aangenaam.”

„Dag dokter, dank u wel voor uw geleide.”

Langzaam ga ik in de richting van het ziekenhuis. Tersluiks kijk ik nog even om. Zijn lange gestalte iets gebogen, de handen diep in de zakken stapt hij langs den singel.

Mij heeft hij niet willen beleedigen met zijn woorden. Is hij één van die luchthartige spotters, die gedachteloos God en Zijn dienst smaden met hun woorden? Wat meent hij eigenlijk van de beleving der Christelijke religie te weten? Wat hij hier of daar gelezen heeft van den een of anderen vrijdenker?

Wat zette hij onmiddellijk zijn stekels op bij mijn laatste woorden.

Stel je voor, dat het zustersje zich eens ging verbeelden, dat ze zich mocht verweren tegen dokter Borch van Heeckeren, de spil, waar alles om draait.

Ik neem me voor, niets over mijn avontuur los te laten tegen Agnes. Ze zou me er mee plagen en niemand

behoeft zich te verbeelden, dat ik wèg ben van Grootte Eduard.

Met een kleur als vuur reik ik hem den volgenden morgen bij zijn zaalbezoek de lijsten. Stel je voor, dat hij zinspeelt op ons gemeenschappelijk bezoek van gisteravond, dan zou mijn zwijgen de geschiedenis in een veel vreemder licht zetten.

Met een ondeugende twinkeling in zijn oogen buigt hij zich over 't oude vrouwtje heen.

„Ootje,” zegt hij, „jij vindt in je nieuwe tehuis je kastje. Fijn opgeschilderd en de poot wiebelt ook niet meer.”

„Jong, jong, wat ben ik daar blij om. Dank ie nog wel hoor.”

„Mij hoef je er niet voor te bedanken, want een dame, die onbekend wenscht te blijven, had het al voor je in orde gemaakt.”

Geen acht gevend op het gevolg van den dokter, roept het oudje tegen me: „Deertje, ik heb me kassie al, je hoeft nie meer naar Klaas toe.”

Uit de bedden klinkt onderdrukt gelach. Als Grootte Eduard met zijn staf de zaal verlaat, neemt de directrice me even terzijde.

„Sedert wanneer is een leerling-verpleegster zaakwaarneemster van de patiënten?” vraagt zij koud. „Ik denk, dat u aan uw zaaltaak alleen wel genoeg zult hebben, als u 't ernstig opneemt.”

Agnes en Michelle probeeren me over het standje heen te helpen.

Ik blijf me erg bezwaard voelen over de berisping van

de directrice en over mijn onoprechtheid tegenover Agnes.

Maar om dat alles ongedaan te maken, zou ik toch voor geen geld ter wereld mijn avontuur bij Klaas van Ootje en de wandeling daarna willen missen.

Vooraf niet, nadat Grootte Eduard met zijn lach en zijn grapjes me zonder woorden verteld heeft, dat hij niet boos op me is.

En wie weet of er niet een gelegenheid komt om verder te praten over alles, wat we nu even vluchtig aanraakten.

Ik neem mezelf duchtig onder handen over die veronderstelling.

Harry, zoo'n kastengeschiedenis komt geen twee keer voor en waarom zou een dokter Borch van Heeckeren contact zoeken met een leerling-verpleegster?

HOOFDSTUK VIII.

Ik ben naar huis geweest. Heel kort maar. Wat vrije uren had ik met behulp van Agnes zoo economisch mogelijk aan een paar vrije dagen geknoot. Daarvan afgetrokken tweemaal de ellendige reis bleef er maar een kort verblijf in „De Ark” over.

Een gouden feest leek me de eene gave Zondag, die ik thuis doorbracht.

„Jarenlang heb ik hier gewoond en vandaag heb ik voor 't eerst den Zondag beleefd,” zei ik, toen ik Vader 's avonds op een wandeling vergezelde, „en nu zal ik terug blijven hunkeren naar de Zondagen hier, mijn leven lang.”

„Valt het van huis zijn je niet te zwaar, Harry?” vroeg Vader, „waarom zeg je me het dan niet? Waarom vertel je alleen wat luchtige zaalgrapjes? Is dat alles, wat je beleefd hebt die lange maanden, dat we je moesten missen?”

Vader bleef stil staan. Ik kreeg een aanvechting om mijn hoofd tegen zijn schouder te leggen en hem alles te zeggen wat me bezwaarde. Mijn onrust na het plotse linge sterven van juffrouw de Zwart, het voorgeschreven zwijgen over geestelijke dingen in het ziekenhuis, maar ik zag het vermoeide gebaar, waarmee Vader de hand tegen het voorhoofd drukte.

Hij had één van zijn hoofdpijndagen en dan moeten hem lange gesprekken bespaard worden. Met een paar woorden kon ik niet reppen over deze dingen. Vader zou er misschien over gaan piekeren, dat hij mij in een niet Christelijke omgeving had laten gaan.

Ik ontweek een rechtstreeksch antwoord op zijn vraag, vertelde hem de zielige geschiedenis van Ootje.

„Ik heb Lodewijk gevraagd je eens te bezoeken en een Zondag bij je over te blijven,” zei Vader, toen we weer bij „De Ark” kwamen.

Die woorden bewezen me, dat Vader over mijn opmerking was blijven piekeren, ook tijdens mijn lang verhaal over Ootje.

„Als Lodewijk dan maar niet dezen Zondag is overgewipt,” zei ik, „want dan zou hij de vogel gevlogen hebben gevonden.”

Mijn vrees werd bewaarheid. Agnes ontving me met de mededeeling, dat Lodewijk 's Zaterdag in de stad was gekomen en juist weer vertrokken was.

De tranen sprongen me in de oogen en ik klaagde Agnes mijn nood, dat mijn broer een vergeefsche reis had gemaakt en zich erg verveeld moest hebben.

„Heelemaal vergeefsch was die reis niet,” zei Agnes, „je broer kwam niet alleen voor jou hier. Hij weekendde bij een vriend en wat de verveling betreft, ik heb Lodewijk Zaterdagavond een tehuis bezorgd door hem mee te nemen naar mijn huis. Hij had er behoefte aan wat over jou te babbelen en ik kon hem hier niet ontvangen.”

Met de middagpost kreeg ik al een brief van Lodewijk, waarin hij mij opdroeg mijn „charmante” vriendin nog

eens te bedanken voor haar gastvrijheid en waarin hij mij een spoedige herhaling van zijn bezoek beloofde.

Ondertusschen was er een gezellige dag voor mij verloren gegaan.

Tot mijn schrik vond ik Michelle van haar oude plaatsje op de zaal verdwenen. Ze was in een hoekje gelegd, zoodat ze gemakkelijk „geschermd” zou kunnen worden als het noodig was.

Eigenlijk was het de wensch van dokter van Heeckeren, dat ze een kamer apart kreeg, maar daar wilde ze niets van hooren.

„Ben je verhuisd Michiel?” vroeg ik, op de zaal komend.

Witjes leunde ze in de kussens, glimlachte: „Ja, ze vinden het allemaal zoo'n wonder, dat ik gistermiddag even van de wereld tolde. Stel je voor, dat bezoek van al die menschen, dat voor mijn neus heen en weer zwaaide en vlak daarna een theepartij op zaal met al dat kleurengewriemel van het bonte servies, omdat er eentje jarig was.”

Ik boog me over haar heen, legde per ongeluk mijn hand wat zwaar op de dekens. Ze kreunde, de tranen sprongen haar in de oogen.

„Let er maar niet op”, probeerde ze te glimlachen. „mijn lichaam bestaat tegenwoordig alleen uit pijn.”

Toen ze mijn gezicht betrekken zag, schertste ze: „Wel gemakkelijk voor jullie hè, dat ik geen vinger bewegen kan, dan hoef je ook niet bang te zijn, dat ik in de rusturen stiekem probeer te schrijven.”

Dienzelfden dag kwam er bericht naar de keuken, dat

Michelle zelf haar menu mocht samenstellen en alles moest hebben, waar ze trek in had.

„Waarom schrik je daar zoo van?” vroeg ik Agnes. „Dokter van Heeckeren had haar al lang moeten laten eten, wat ze lustte. 't Is de eenige manier om haar lichaam wat weerstand te laten houden.”

Agnes keek me erg somber aan, schudde 't hoofd. „Als 't gaat om den eetlust op te wekken, zijn er wel andere middelen.”

„Weet je iets meer over den toestand van Michelle, Agnes?” vroeg ik.

„Die vraag heb je me al meer gedaan, Harry,” zei Agnes, „ik weet niets meer dan jij, maar ik trek mijn conclusies. Waarom wil dokter van Heeckeren haar in een apart kamertje leggen?”

„Ik denk om de andere patiënten niet belust te maken op de gerechten, die ze zich zal kiezen.”

„Zoo kleinzeerig zijn ze hier niet met de patiënten, dat weet je ook wel,” zei Agnes.

Het gesprek met mijn collega had me erg verontrust, maar toen ik tijdens het zaalbezoek het gebabbel tusschen dokter Borch van Heeckeren en Michelle aanhoorde, was ik weer gerustgesteld.

Als het werkelijk om het leven van Michelle ging, zou hij toch niet zoo luchtig blijven spotten tegen Michelle over haar ziekte.

Dien morgen wierp hij een reisgids op haar bed. „Daar Michelle,” zei hij, „dan kun je vast een badplaats uitzoeken als je van den zomer beter bent.”

Michelle's oogen leefden op. „Hè heerlijk,” zei ze.

„als ik eens naar zee kon. Ik zou nooit geld ervoor krijgen van Tante.”

„Er bestaan badhuizen, waar ze van die juffertjes als jij noodig hebben om met de kinderen te spelen. Hoe zou je dat lijken? Met je naam als romanière vechten ze om je. Stel je voor, eentje die zoo maar verhalen bij de vleet voor de kleintjes uit haar duim zuigt.”

Zóó had hij haar moed ingesproken, dat ze 's middags een aardig kippeboutje oppeuzelde.

Den volgenden dag vierde ze haar „vrij keuze” met noten en appelen. Een paar gepelde stukjes noot en een schijfje appel was alles, wat ze van het begeerde nam.

Nu laat ze de maaltijden weer voorbijgaan en wendt het hoofd af, als we probeeren haar de een of andere versnapering te doen eten.

Als dokter Borch van Heeckeren niet zoo luchtig tegen Michelle sprak, zou ik me ernstig bezorgd maken over haar toestand.

Zondagmorgen in de stad.

Vanuit het hooge dakvenster van mijn kamer bekijk ik de wirwar van daken en koepels en torens beneden mij. In de straten wordt de Zondagsrust verstoord door de af en aanrijdende trams, de sporadische vrachtauto's en het drukke beweeg van menschen.

Vlug trek ik mijn zwarte japon aan, die 's Zondags voorgeschreven dracht is voor de dienstdoende zusters in dit huis.

Een andere kleeding en wat lichtere dienst, dat zijn de dingen, die dezen gewijden dag hier onderscheiden van

de werkdagen. En voor de patiënten een extra bezoeker.

Ik denk er aan, hoe ik de vorige week opging naar Gods huis onder klokgelui over de stille wegen tusschen de eenvoudige boeren en boerinnen, die de kerkboeken met gouden sloten tegen zich aangedrukt droegen in de gevouwen handen.

Iedere zuster, die het wenscht, wordt om de veertien dagen gelegenheid gegeven een kerkdienst bij te wonen. Met een paar andere „vrome” zusters jacht ik me een paar minuten voor kerktijd weg uit het ziekenhuis.

Hijgend van het harde loopen krijg ik ergens een plaats op een tabouretje, probeer ik me los te maken van de gedachten aan mijn werk. Beschaamd over mijn vergeetachtigheid pak ik een Psalmboekje aan, dat me toege-
duwd wordt door een vriendelijken kerkganger.

Waarom kan ik de preek niet volgen? Waarom pakken de woorden me niet? Waarom hunker ik naar het vriendelijk knikje gevende hoofd van Vader, als de strenge oogen van dezen dominee de toehoorders rij voor rij schijnen te inspecteeren?

Heeft Vader me niet geleerd, dat het niet aankomt op den dienaar, maar op het Woord, dat gebracht wordt?

Mijn gedachten storen zich niet aan mijn zelfverwijt, ze sluipen weg uit het kerkgebouw, mijn hand betast in mijn tasch den opengescheurden grauwwaas zak, waarop een klein en een groot kruis staan als uiteinden van een doolhof van vettig-gekleurde potloodstrepen. Het groote en kleine kruis stellen respectievelijk het ziekenhuis en Daatje's huis voor en het gewirwar, dat er

tusschen ligt, is de weg, dien ik te gaan zal hebben om bij Daatje's huis te komen.

„Ho, u loopt voorbij.” Hoog uit een raam van de tweede étage steekt het hoofd van Daatje.

Ik graai in mijn tasch naar den grauw papieren zak en kijk op het vettig gevlek als een officier op zijn veldkaart.

Daatje grinnikt om het succes van haar „plattegrond” en wil een gesprek vanuit tweehoog beginnen, maar naast haar verschijnt het hoofd van haar moeder, die tegen mij verontschuldigt : „'k Most is effe kijke tege wie Da het had.”

Meteen voedt ze haar spruit op: „Zeg, trek nou eerst ope, je ken dat meisie niet voor vuil vet late staan beneje.”

Terwijl Daatje haar weg naar het touw zoekt, kort de moeder me den tijd met me mee te deelen, dat ze blij is, dat ik er ben, want dat dat schaap toch zoo ingenomen is met zoo'n vriendelijke zuster, die „niks groos” is.

Als ik de gehavende, vervelooze trappen beklim, struikel ik bijna over een klein jongetje, dat op één der treden in elkaar gedoken zit.

„Vooruit Fransie, de straat op.” Gichelend duwt Daatje de punt van haar afgetrapte schoen tegen het ruggetje van het tegenstrevende gore jochie, dat grootemanachtig aan de bretels trekt, die gespannen zijn over het grijze borstrokje.

Ik wacht tot Daatje het weerspannige jongetje naar beneden heeft gewerkt, dan dalen nog vier spruiten van

ongeveer gelijke grootte als het jongetje langs me heen naar beneden. Grinnekend opent het laatste vagebondje zijn hand en laat aan Daatje een cent zien.

„Mag ik droppies voor kope, as ik op straat blijf met zullie.”

„Snoepe en snaaie is anders me gewoonte niet,” geeft de moeder van Daatje onmiddellijk commentaar op de blijkbaar ongewenschte mededeeling van het kind, „maar as ik ze niet wat geef, ken ik ze met geen stok de straat op krijge. Overal motte ze met d'r neuze vooran bij zitte.”

Daatje's Moeder!

Een zorgenvrouw uit het volk. Diep gegroefd het valse gezicht. In de oogen de doffe berusting om het moeilijke leven, waar ze niet meer tegen opgewassen is.

Het bête vriendelijke heeft Daatje in geen geval van haar moeder. De toon tegen haar kinderen is norsch-onvriendelijk.

Het gezicht pijnlijk vertrokken steunt ze theeschenkend op den tafelrand. Aandoenlijk is het te zien, hoe er pogingen zijn gedaan den armelijken inboedel wat op te sieren voor de visite. Hel gekleurde papieren gordijntjes voor de alcoofdeur, die niet langer leven zullen dan enkele uren, de afgebroken takjes geranium in het gekleurde kopje.

Even zit ik nog maar als de alcoofdeur opengaat en Daatje's vader met een langgerekten geeuw binnenstapt.

„Zoo juffie.” Hij steekt me uit de te korte boezeroenmouw een ongewasschen hand toe. „Ben U is komme kijke in Daatje d'r villa?”

De vrouw werpt waarschuwende blikken naar zijn kousevoeten en vestigt ongewild mijn aandacht op den zwartgeranden grooten teen, die triomfantelijk door de sok omhoog steekt.

De man glipt in een paar uitgetrapte pantoffels, trekt Daatje bij haar vlechtje. „Is d'r nog thee meisje?”

Ik weet niet hoe een gesprek te beginnen, glimlach maar wat tegen Daatje. Dan begint de moeder: „'k Ben blij, dat Da wat aanspraak heb an u. Ze het een mooi diensie an 't ziekehuis, daar zâ'k niks van zegge, d'r ete en drinke op tijd, ze heit af en toe een kleur as een boei, maar ja een mensch wil ook wel is een woordje spreke. Ze mag u graag en die rooie zuster, daar heit ze 't ook nogal op.”

Er valt even een stilte, dan zucht de vrouw nog eens: „Ja, as we 't hier allemaal zoo goed hadde as Daatje.”

Die verzuchting is de inleiding tot een klagend opsommen van al de narigheid, waarmee ze in haar armelijk huishoudentje te tobben heeft. Ziekte — werkeloosheid 't Zijn de verhalen, die ik ken van de zaalpatiënten.

Het is het monotone geklaag, dat me de eerste weken tot tranen toe geroerd heeft en waaraan ik nu al zoo gewend ben geraakt, dat haar woorden alleen wat meelij wekken.

„Ach mensch,” onderbreekt de man het geklaag van zijn vrouw, „'t is tegenwoordig overal misère, dat juffie zit altijd al in de narigheid, praat liever is over wat anders.”

En zich tot mij wendend: „In wat voor brans is de juffrouw d'r vader. Heef die nog werk?”

„Vader is dominee.” Mijn toon is bijna verontschuldigd. ’t Lijkt me, of die enkele mededeeling de gezichten van de menschen tegenover me hard en stuursch maakt.

Ik vergis me niet. Even probeert de man zijn bitterheid terug te houden, dan schampert hij: „Dat is een baantje, dat mij ook nog wel zou lijken. ’s Zondags een preekie over berusting, maar voor de rest van de week.....”

„Vader is bijna nooit thuis, ook de avonden niet,” werp ik tegen.

„Thijs meent het zoo kwaad niet,” zegt Daatje’s moeder. „Rood zijn we niet. We benne allebei gedoopt en angenome in dezelfde kerk, maar ’t wordt een mensch wel is te veel, dat je in al je misère nooit is iemand van de kerk ziet. ’t Is me niet te doen om wat te krijgen, want dan was ik er uit me eige wel naar toe gegaan, maar een mensch heb toch af en toe behoefte om is wat te prate met een dominee.”

„Gaat u niet naar de kerk?” vraag ik.

„Ik heb geen schoene,” zegt de vrouw, „en me man wil uit koppigheid niet meer kerken en me kindere blijve dan vanzelf in huis.”

Ik probeer de zaak in ’t reine te brengen, maar al mijn schuchtere vermaningen worden beantwoord met een: „De juffrouw heb gemakkelijk prate.”

Ik kan een gevoel van tegenzin in deze menschen niet onderdrukken. Moeten ze ieder, die zich hier binnenwaagt, hun ontevredenheid onder den neus wrijven?

Ietwat gereserveerd groet ik Daatje’s vader, de vrouw zelf brengt me naar beneden.

Op de stoep vinden we het kwartet, dat naar buiten gestuurd is, op één stoepje geknield zitten.

En dan glijdt er plots over het gezicht der vrouw een breede lach, ze haalt kousjes op, veegt de vieze neusjes af, stopt de hempjes onder de borstrokjes en de kleinste krullebol knuffelend, zegt ze:

„Zoo lang as ik deze maar allemaal mag houwe juffrouw, ben ik rijk en heb ik nog niks te klage.”

Ik ben van plan geweest hier niet meer terug te komen, maar uit mezelf beloof ik spontaan: „Ik kom gauw nog eens een keer kijken.”

Ze zwaaien me met z'n allen na, uit de bovenramen laten Daatje en haar vader zich ook niet onbetuigd. Langzaam wandel ik terug naar 't ziekenhuis.

Naast het beeld van Daatje's moeder verschijnt de moeder van Agnes, rijke elegante vrouw, stampvoetend over een modegril, die haar figuur niet kleeden zal.

Als deze vrouw toch eens iets wilde doen om die andere, arme moeder te helpen.

Ik schud mijn hoofd, glimlach over mezelf. Hoe gauw vinden we toch iemand anders uit, die de „goede werken” nalaat.

Zelf doen, wat je hand vindt om te doen.

Zal ik Moeder schrijven om kleertjes van Edith en Remmy? Geld kunnen ze thuis niet missen.

Opeens weet ik wat me te doen staat. Ik zal Daatje morgen vragen bij wat voor kerk ze hooren, dan zal ik uitpluizen onder welke dominee het gezin ressorteert en dan ga ik de klacht van de vrouw aan de voeten van Vader's collega neerleggen.

Ja maar, houd ik mezelf voor, als er werkelijk een drang naar geestelijke dingen in die menschen was.

„De juffrouw heb gemakkelijk prate,” zei Daatje's vader.

Hij heeft gelijk. Al die monden open te moeten houden van weinig geld, blijvend zorgen te hebben om het allernoodigste, voortdurend met ziekte te moeten tobben en toch te blijven zoeken uit eigen beweging het Koninkrijk Gods, het is een levenshouding, die wij — beter gesitueerden — onderschatten.

„Heb je je geamuseerd?” vraagt Agnes me, als ik thuiskom.

„Geamuseerd is 't woord niet. Daatje's moeder heeft het zoo arm en.....”

Agnes rekt zich lachend. „Och toe, Harry, je kan desnoods een paar gulden krijgen om den nood in Daatje's familie te lenigen, maar spaar me die armoedeverhalen, ik ben er overzadigd van.”

Verdrietig wend ik me af. Agnes praat er overheen: „Ga eens even babbelen bij Michelle, ze is vandaag zonder pijn.”

Ik haast me naar beneden en vind Michelle gesteund in de kussens. Ze houdt was losse blaadjes in de hand.

„Span je nu niet direct zoo in, als je een veer van je mond kunt blazen, Michelle.”

„Ik span me niet in. Ik las alleen wat zinnen over, die ik eens noteerde uit een boek. Hier, lees maar.”

„.....Wie had toch gedacht, dat het allermooiste, het eerste uit moest, juist omdat het 't allermooiste was.....” lees ik half-hardop.

„Ik herinner me 't verhaal wel, waaruit dit citaat werd genomen. 't Ging over kaarsjes, die in een kerstboom brandden,” zegt Michelle. „Een klein meisje, dat erbij stond, wedde met haar broertjes, dat het helderste kaarsje het langst branden zou. Maar haar broertjes wonnen, want het wondermooie lichtje stierf het eerste, juist omdat het zoo prachtig brandde.”

Droef droomerig kijkt ze voor zich uit.

„Ik ga er een sprookje over schrijven. Maar uitgeven mag ik het niet, want dat zou plagiaat lijken. Ik zal het schrijven voor jou.”

„Zeer vereerd, Michieltje. Ik ben er blij om, maar nog blijer ben ik met je beterschap van vandaag.”

„Je blijdschap komt net even te laat,” zegt ze met een pijnlijken glimlach. „Ik houd het geen vijf minuten meer uit zonder spuitje.”

De dienstdoende zuster geeft haar de morphine-injectie en terwijl ik Michelle's zwakke pols controleer, vraag ik mezelf weer af, of ze dit ziekbed doorstaan kan.

In mijn angst klem ik me vast aan de ongerijmde gedachte, dat het toch Gods bedoeling niet kan zijn, zoo'n sprankelenden geest te scheppen en dan te dooven.

Mijn oog valt op het papiertje met de door Michelle overgebrachte gedachte..... „het allermooiste moet uit, juist omdat het 't allermooiste was.....”

Is dit een antwoord op mijn veronderstelling?

Met tranen in de oogen wend ik me af van het stille, witte gezichtje met de gesloten oogen.....

HOOFDSTUK IX.

Het heeft lang geduurd, eer ik uit Daatje's aanwijzingen gedistilleerd heb, tot welke godsdienstige richting ze eigenlijk behoort.

Geen andere kerkelijke begrippen schijnen haar bijgebracht dan: fijn, heel fijn en gewoon.

Met behulp van een oud jaarboekje heb ik eindelijk uitgevonden tot welken dominee ik me moet wenden om over het gezin te spreken.

„Jullie dominee heet Ringers hè?” informeer ik om zekerheid te hebben.

„Hoe die precies heet, dat weet ik nie,” zegt Daatje schouderophalend, „maar hij heeft een langen baard en hij hijgt als hij preekt.”

Als ik voor de pastorie naast de kerk sta, kan ik me niet overtuigen of de naam van den predikant klopt, want het naambordje is van de deur verwijderd.

Ik geef een drukje op de electriche bel en dan kan ik volgens alle boeken over domineesgezinnen meidengeslof in de gang verwachten.

Ik hoor echter niets, en als ik daarom voor de tweede maal bel, komt er een stem uit de gang: „We zijn in den kelder, loop maar achterom.”

't Is een wonderlijk amicale begroeting voor zoo'n

eerste visite, maar ik weet niets beters te doen dan een weg achter het huis om te zoeken.

Dat valt me niet gemakkelijk. Ik ga een zwarte deur door en beland achter de kerk en als ik achter het heele kerkgebouw omgedwaald ben, kom ik op een plaatsje, dat bedekt is met kisten en manden, waaruit stroo puilt.

Ik overleg met mezelf of ik de tuindeur binnen zal gaan, maar geblaf vanuit de bijkeuken doet me een afwachtende houding aannemen.

Mijn gedachten beginnen speelsch te fantaseeren over de verdere loop der gebeurtenissen. Zal er dadelijk een raam opgeschoven worden en zal de asthmatische gebaarde dominee Ringers vanuit een raam informeeren naar het doel van mijn komst?

Ik hoor gerucht achter de deur.

„Koest Blackie,” waarschuwt een stem. De deur gaat open en een jonge man staat tegenover me met opgestroopte hemdsmouwen en een verwarde krulkuif boven een jongensachtig gezicht. Zijn oogen sperren zich van verbazing en ik begin:

„Ik wilde graag Uw vader spreken.”

Zijn heele gezicht lacht als hij zegt: „Als U nu direct den sneltrein naar het Noorden neemt, kunt u hem vanavond nog bereiken, maar sedert wanneer vervoegt men zich bij den zoon om den vader te spreken?”

Naast den arm van den jongen man wringt zich een snoezig vrouwenkopje dat me met groote verbaasde oogen aankijkt.

„John,” zegt ze verwijtend, „het is onbeleefd van je, niet direct te begrijpen, dat de juffrouw verkeerd is.”

„We dachten, dat U ons dienstmeisje was”, gaat ze voort, „ze was even een boodschap gaan doen en als we in den kelder zijn, dan kan de voordeur niet open. Kunnen we U misschien terechthelpen?”

„Ik wilde dominee Ringers spreken,” helder ik op, „volgens het jaarboekje moet hij hier wonen.”

„Als U een nieuw jaarboekje geraadpleegd had, zoudt U gevonden hebben, dat de hulpprediker Milius — hij maakt een buiging — den vertrokken dominee Ringers al sedert maanden vervangen heeft.”

„Ik wilde den predikant hebben, die in deze pastorie thuis hoort,” houd ik aan.

„Als het is om me over iets betreffende mijn gemeente hier te spreken, dan komt U te laat, want morgen vertrekken we naar Oosterwoud, waar ik Zondag mijn intrede hoop te doen.”

„Laat de juffrouw toch even binnen komen,” zegt het vrouwtje, „allicht kun je haar terecht helpen.”

„Als de uitnoodiging om in die verhuisboel binnen te komen van mijn vrouw uitgaat, laat ik U gaarne binnen,” lacht dominee Milius. En 't duurt niet lang of ik zit in de ontredderde huiskamer op een tevoorschijn gehaalden stoel. Het echtpaar Milius zit bij elkaar geschoven op een verhuiskist.

„Is U familie van dominee de Laat?” vraagt de hulpprediker, wanneer ik hem mijn naam noem.

Als ik zeg, dat ik zijn dochter ben, is het ijs gebroken. Samen hebben de dominee en zijn vrouw een paar jaar geleden Vaders lezingen over Selma Lagerlöf's werken gevolgd.

Hij zegt me, hoe die voordrachten in wijde kringen groote waardeering hebben gevonden. We vergeten den chaos om ons heen en babbelen honderd uit, tot de werkelijke „Neeltje” verschijnt.

„Hè toe vrouw, we kunnen onze visite toch niet op een droogje laten zitten, laat Neeltje wat thee zetten,” vraagt dominee Milius.

„De kopjes zijn ingepakt, ik heb alleen nog maar glazen voor morgenvroeg,” zegt het mevrouwtje.

Niemand vindt het natuurlijk een bezwaar uit een glas thee te drinken en een kwartier later babbelen we — de theeglazen op de punt van onze knieën — weer verder.

't Gesprek, dat eerst over koetjes en kalfjes geloopt heeft, wordt langzamerhand ernstiger. Dominee Milius informeert naar mijn werkkring.

„'t Lijkt me heerlijk,” zegt hij, „met al je jonge levensblijheid en al je jeugdige werkkraft iets te kunnen zijn voor hen, van wie de vreugde genomen werd in de lange donkere tijden van ziekte en pijn.”

„En als het dan zoo wordt, dat ziekte en dood je je eigen levensblijheid ontnemen?” vraag ik.

„U is Christin?”

Zijn vraag is een antwoord.

Dan klaag ik tegen deze twee jonge menschen, die ik nog maar zoo heel kort ken, al de moeiten, die ik voor thuis verborgen hield.

„Nu ik telkens van aangezicht tot aangezicht tegenover ziekte en dood sta, is mijn levensmoed verdwenen. Ik heb begrepen, wat de regels van het bekende gedicht betee-

kenen: Wie geen moed heeft om te sterven. Zal den moed tot leven derven, Steeds gaapt d' afgrond aan zijn voet."

„Maar dat gedicht is niet voor u, want u is Christin,” zegt dominee Milius weer.

„Ja,” zeg ik, „maar mijn liefde voor Christus en de zekerheid, dat Hij door Zijn dood mijn schuld verzoende, kan mijn afgrijzen voor den dood niet wegnemen. Ik ril als ik zie de vernieling van een menschenlichaam, die al begint voor het weggeborgen wordt in aarde.”

Het jonge vrouwtje tegenover me rilt. De jonge man slaat zijn arm om haar heen en wonderlijk rustig zegt hij:

„Maar dacht u, dat er één Christen op aarde was, die dat niet beleefde? Is het niet heel natuurlijk, dat uw jonge leven terugschrikt voor den dood? U hebt nu toch nog geen stervensmoed noodig! Die ontvangt u maar één keer: als uw stervensure aanbreekt.

Maar tot dien tijd moet u gelooven, dat uw liefde voor Christus en uw verzoening met Hem u willig af zal doen staan uw aardsche lichaam, als de tijd gekomen is.”

„Dus mijn ontreddering bij den dood beteekent niet, dat mijn geloof geen waarde heeft?” vraag ik gretig.

„Het beteekent alleen, dat u mensch is,” zegt dominee Milius.

We praten verder, ik vertel hem van Michelle en van de waarschuwing der directrice, dat ik nooit een geestelijke voor een patiënt mag halen.

„Maar die geestelijke mag wel een ziekenhuiszaal be-

zoeken als onderdeel van zijn Evangelisatie-werk," zegt hij knipoogend.

„U vertrekt toch morgen?"

„Maar ik krijg een opvolger," glimlacht hij, zijn notitieboekje tevoorschijn halend.

Uit het boekje valt een portretje. Ik haast me het op te rapen en wil het bescheiden met de afbeelding naar beneden aan zijn bezitter teruggeven. Maar dat is niet naar den zin van 't vrouwtje. Ze legt het terug in mijn handen.

Een schattige baby zie ik er op afgebeeld met een overvloed van krulletjes boven de guitig lachende oogen.

„Vertel maar gauw, dat dat nu jouw kind is," lacht dominee Milius.

Het vrouwtje pruilt: „Ben jij er dan niet trotsch op?"

„Niet tegenover deze jonge dame, die heele ziekenhuiszalen vol met schattige kinderen ziet."

„Zelden zooals deze," help ik het moedertje.

„Zie je wel," lacht ze gelukkig. „Wilt u hem eens in 't echt zien?"

We lachen om de uitdrukking, stommelen achter elkaar de kale trap op, belanden in een leege kamer, waar alleen nog een ledikantje staat.

Mevrouw Milius draait het licht op.

„Dat is ie nou, het pastorie-wonder," plaagt dominee.

Rudi, niet gewend aan het onbeschermd, directe licht, doet zijn oogjes open, lacht even tegen zijn vader en moeder, kijkt dan met knippende oogen naar de vreemde indringster.

„Rudi „in 't echt" valt niet tegen hoor," prijs ik, „wat kijkt hij pienter."

„'t Is een erg wijs kind voor zijn leeftijd,” zegt 't gelukkige moedertje met een ernstig gezichtje.

Dominee schatert zijn gulsten lach door de kamer.

„Waarom lach je zoo?” vraagt Rudi's moedertje.

„Omdat ik nog nooit een kind van dien leeftijd heb gezien, of het werd door zijn moeder als voor een voorlijk kind geprezen,” plaagt de vader.

„Je hebt het zelf ook wel eens gezegd,” houdt het vrouwtje vol.

„Maar nooit als iemand anders het hooren kon,” onderwijst dominee.

Rudi geeft handjes, wordt weer ondergestopt en we gaan naar beneden. Mevrouw biedt me nog een glas thee aan, maar een blik op mijn armbandhorloge doet me vlug opstaan.

„Wanneer ik niet doorloop, kom ik nog te laat in 't ziekenhuis,” schrik ik.

Als ik al afscheid genomen heb, kom ik tot de conclusie, dat ik met mijn eigenlijke boodschap over Daatje's moeder niet voor den dag gekomen ben. Dominee schiet al in zijn overjas.

„Ik zal u even een korter weg door de binnenstad wijzen, dan vertelt u mij onderweg, wat u nog op 't hart had.”

Hijgend van het vlugge loopen vertel ik hem van Daatje's moeder, die zich tegenover me beklaagde, dat ze door de kerk in den steek gelaten werd.

Op de stoep van 't ziekenhuis noteert hij onder de booglamp het adres.

„Ik ken het gezin niet van naam, maar ik beloof u,

dat ik uw boodschap over zal brengen aan mijn opvolger," zegt hij, „ik dank u dan vast voor de goede zorgen, die u aan één van mijn gemeenteleden besteedde."

„Jammer, dat ik die zorg vergat in gebabbel over mijn eigen belangen."

„We wisten, dat we in 't geheel maar een paar uur van elkaars kennismaking zouden kunnen genieten en dat bracht ons wellicht in de war," schertst hij.

Met een laatsten hartelijken handdruk neemt hij afscheid. Even blijf ik hem nakijken.

Wonderlijk thuis heb ik me gevoeld bij die twee menschen en heimwee kan ik voelen bij de gedachte, dat ze meteen voor goed weer uit mijn leven verdwijnen zullen.

Boven mij begint het carillon te spelen. Half elf moet dat zijn. Mijn oogen zoeken de verlichte wijzerplaat. Tot mijn schrik constateer ik, dat de wijzers elf uur wijzen. Mijn horloge moet stil gestaan hebben. Ik zal den Feldwebel moeten vermurwen niet te rapporteeren, dat ik een half uur over avondappèl arriveerde.

De voordeur gaat juist open. Misschien kan ik langs een vertrekkende laten bezoeker naar binnen glijpen.

Ik duw de op een kier geopende deur even verder open en sta meteen tegenover dokter Borch van Heeckeren en de directrice. Van ontsteltenis vergeet ik te groeten en blijf met gebogen hoofd als vastgenageld op de deurmat staan.

„Heeft u voor een geopende brug moeten wachten of is u te laat opgestaan? Welke van de schoolkinderuitvluchtjes schiet u 't eerst te binnen?" glimlacht dokter van Heeckeren.

„Pardon.” De directrice vindt het schijnbaar ongepast met een dergelijk vergrijp den gek te steken en neemt onmiddellijk de strenge leiding van het onderhoud. „Wil zuster de Laat me even ophelderen, wat de oorzaak is van haar laatkomen?”

„Ik ben naar dominee Milius geweest,” stotter ik, „en de klok ging voor.”

De directrice gaat een stap opzij om me te beduiden, dat ik voorbij kan gaan, dan zegt ze met een sarcastisch lachje: „Uw uitvlucht is wat te gehaast verzonnen, want in dat geval had u te vroeg hier moeten zijn. U kunt gaan. U zorgt wel, dat het niet weer voorkomt, dat de klok „voor” gaat.”

Dokter Borch van Heeckeren lacht kort en gul.

Ik sluip weg. Ik voel me als een kind, dat voor een volle klas een pak slaag heeft gehad.

Uit het gezicht van de directrice zet ik me hopeloos bedroefd op de trap. Dikke tranen rollen me over de wangen. Na den heerlijk gezelligen avond lijkt deze ontvangst me een koud stortbad.

Door de gang klinkt schel het signaal voor de directrice. 't Kan zijn, dat ze op een der zalen boven geroepen wordt en dan zal ze langs me heen komen.

Werkelijk hoor ik onmiddellijk na het signaal voetstappen achter me. Vlug loop ik de trap op, maar voor ik boven ben, wordt er een hand op mijn schouder gelegd. Ik kijk in de lachende oogen van Grootte Eduard.

„Zoo bedroefd om zoo'n heel klein standje, mijn kleine kameraad van de achterbuurten?”

Alweer lachend door mijn tranen heen kijk ik hem aan.

„Vergeet u 't standje maar gauw, de directrice heeft zooveel reden tot tevredenheid, dat ze dat kleine vergrijpje wel spoedig vergeten zal,” troost hij.

Ik wil doorloopen, maar dokter van Heeckeren houdt me tegen.

„Dacht u, dat ik u alleen gevolgd ben om u te troosten? Ik heb een verzoek aan u. Wilt u er uw best eens voor doen Michelle de Ruyg te overtuigen, dat ze van die zaal weg moet? Ze is bijzonder op u gesteld. Zeg haar, dat 't voor haar herstel beter is, dat ze apart ligt.”

Mijn oogen lichten op. Groote Eduard zegt nu tegen mij, achter den rug van de patiënten, dat ze beter zal worden.

Ik reik hem de hand. „Ik beloof u, dat ze gaan zal.” Het gebaar is ietwat theatraal. Brengt dat het oude sarcastische lachje op zijn gezicht?

Hij pakt mijn hand en zijn stem tot fluisterton dempend, vraagt hij, plots van onderwerp veranderend: „Sedert wanneer is het gewoonte, dat een dominee zijn catechisante tot de stoep van 't ziekenhuis wegbrengt?”

„Dominee Milius is getrouwd,” zeg ik vlug. „Ik bedoel..... ik was daar op visite en hij bracht me alleen uit beleefdheid weg.”

In de war gebracht zwijg ik. Groote Eduard heeft mijn hand vast gehouden en terwijl zijn oogen blijven lachen in de mijne, zegt hij:

„Uw antwoord maakt mijn vraag heusch verdacht.”

Zijn stap is allang verklonken, als ik nog steeds de antwoorden sta te verzinnen, die ik hem had kunnen geven. Antwoorden vinden als het te laat is, is geen kunst, spot ik met mezelf, als nieuwe voetstappen achter me mij naar mijn kamer jagen. Om Agnes niet wakker te maken, ontkleed ik me in het donker.

Heerlijk rust mijn lichaam uit na den langen, vermoeienden zaaldienst en de wandeling er na. Mijn gedachten echter rusten niet. Die worden niet moe al mijn belevnissen van den avond te overdenken en nog eens te overdenken.

Ze houden den slaap uit mijn oogen, maar als je zulke prettige dingen beleefd hebt, dan zou je ook wel den heelen nacht wakker willen liggen denken, zonder het moe te worden.

HOOFDSTUK X.

.....,Kun je 't indenken, Harry, dat we die goede, oude Liesbet nooit meer zullen zien? Dat we voorbij haar huisje zullen loopen en haar schattige rimpelgezichtje niet meer boven de geraniums uit zullen zien kijken? Is het niet net of een lief oud grootmoedertje van ons is weggegaan?

Van haar laatste oogenblikken weten we niets. Het nichtje, dat zoo'n beetje voor haar zorgde, kwam gistermorgen schreiend bij ons. Ze vertelde, dat Liesbet zóó vast sliep, dat ze niet wakker te krijgen was.

Vader en Moeder gingen met haar mee. 't Was zooals Vader vermoedde: Liesbet was 's nachts stilletjes heengegaan.

We mogen niet om haar schreien, zegt Vader. 't Was zoo eenzaam in haar leven geworden. Ze was volslagen blind.

Harry, ben je van plan overmorgen hierheen te komen om haar begrafenis bij te wonen? Toe, doe het maar. O, ik ken je grootste bezwaar wel, maar ik heb een spaarpotje van mezelf en daar zal ik je de helft van het reisgeld uit teruggeven.

Later, als je directrice van een ziekenhuis bent, mag je het me weer vergoeden.

Toe Harry, kom maar. Liesbet stond altijd klaar voor

anderen. Ga maar mee om haar weg te brengen naar 't kleine kerkhof. Kom met denzelfden trein als den vorigen keer, dan zal ik er zijn om je af te halen.

Heel veel liefs van je

Elly."

Telkens lees en herlees ik den brief. De tranen loopen me over de wangen.

Onze goede oude Liesbet weg. Natuurlijk ga ik naar haar begrafenis.

Agnes trek een bedenkelijk gezicht, als ik haar zeg, dat ik vrij wil vragen.

„Ga direct na tafel naar de directrice,” raadt ze, „mogelijk, dat ze 't zoo regelt, dat je vrij kunt krijgen.”

„Maar Agnes,” zeg ik, „Liesbet beteekende zooveel voor ons.”

Als ik tegenover de directrice sta en ze vraagt me, wát Liesbet eigenlijk voor ons was, dan kan ik geen woorden vinden om het uit te leggen.

Ik gebruik het woord „baker”, dat ik vlug weer vervang door „vriendin.”

Met een schamper kort lachje wacht ze tot ik vastloop in mijn uitleggingen.

„Dus als ik het goed begrijp, verwacht u, dat ik den dienstrooster voor een paar dagen omver gooi, omdat u gaarne de begrafenis van uw..... enfin..... van één uwer kennissen bij wilt wonen?”

Ik zwijg en ze vervolgt: „U heeft een vreemde opvatting van uw taak. Gaat u eens even rustig zitten, ik heb u allang daar over willen aanspreken.

Om te beginnen hebben we de dwaze manier, waarop u bij die kastengeschiedenis van die oude vrouw op uw zaal betrokken werd."

„Heeft dokter Borch van Heeckeren u verteld.....”
begin ik.

„Als u zich even precies de feiten te binnen roept, zult u zich nog wel herinneren, dat het menschje in mijn tegenwoordigheid u voor uw verdere bemoeïingen bedankte.

Dan hoorde ik, dat u omgang zoekt met het keukenmeisje. — Mij kwam ter oore, dat u daar thuis is geweest.

Verder heeft uw zaal bezoek gehad van een hulp-prediker, die uw naam noemde. Voelt u zelf niet, dat dat dingen zijn, die niet voor moeten komen? Wat het laatste feit betreft, ik geloof toch, dat ik duidelijk genoeg geweest ben met mijn waarschuwing aan u, toen u zich meldde. En naar aanleiding van dat bezoek aan Daatje kan ik u zeggen, dat ik u geen lijstje kan geven van de dingen, die hier wèl en die niet te pas komen. Er wordt ook nog iets aan uw eigen gezond verstand overgelaten. Het is nu eenmaal geen usance, dat men kopjes thee en koffie gaat zitten drinken bij patiënten etc."

Ik verweer me niet, de tranen biggelen me over de wangen.

„Dank u," zegt ze koud, „U kunt gaan. Ik hoop, dat het bij een wàarschuwing kan blijven."

Even later leun ik tegen den deurpost van de cocktail-zaal, ik kan met zoo'n behuild gezicht niet binnen gaan.

Met een ruk gaat de deur open en Groote Eduard staat voor me.

„Zoo, kleine huilebalk,” zegt hij, zijn handen op mijn schouders leggend, „wat is het griezelige groote verdriet?”

„Liesbet is dood,” snik ik, „ik mag niet naar haar begrafenis.”

Hij heeft zijn handen weggenomen. „Liesbet..... Liesbet.....?”

„Liesbet van ons dorp, die blind was.....,” zeg ik onbeholpen.

„Ach ja,” zegt hij, zich naar de kamer van directrice keerend, „zal ik eens zien of de vesting voor mij ook onneembaar is?”

In mijn verwarring pak ik de mouw van zijn witte jas. „Niet doen, de directrice is zoo boos; ik heb zoo'n hoop standjes gehad.”

Even verstrakt zijn gezicht, dan worden zijn oogen zacht en vriendelijk.

„Wààr je standjes voor gehad hebt, weet ik niet zusterje, maar alleen al voor Michelle ben je schatten waard.”

Door mijn tranen heen glimlachen mijn oogen in de zijne.

„Zoo,” zegt hij, „nu schaar ik me weer bij uw tegenpartijders.”

Mijn zaalwerk doe ik stil en verdrietig. Ik waan een leger spionnen om me heen, maar Agnes, die ik mijn nood klaag, zegt, dat ze niet gelooft, dat het zoo'n vaart loopt met dat verklikken.

„Je bemoeienissen met Ootje's kast weet ze van Ootje zelf,” zegt ze. „Daatje heeft natuurlijk met een verheerlijkt gezicht verteld van je tocht naar haar huis, waar ook absoluut niets insteekt. En dat bezoek van den dominee schuift de directrice luk-raak op jouw rekening.”

„Wanneer is die dominee geweest?” vraag ik.

„In jouw vrijen tijd en hij was ook nog zoo onhandig om naar jou te vragen.”

„Heeft hij gesproken met Michelle..... ik bedoel met de patiënten?”

„Nee, 't was een vrij schutterig jongmensch. Hij zei, dat dominee Milius hem gestuurd had en sloeg een heel erge blunder, toen hij de zaal opkwam. Een der patiënten had een wildvreemde baby in haar armen en hij begon met haar te zeggen, dat het kindje sprekend op haar leek. — Je kent die ondeugden van de cocktailzaal. Ze lieten hem in den waan, dat de baby bij dat vrouwtje hoorde, maar bleven gichelen van 't begin tot het eind. Zelfs Michelle glimlachte in een heftigen pijnaanval mee. Ik moest de zaal tot de orde roepen. Hij heeft wel gebeden met ze, maar 't was toch een dwaas bezoek. Toen hij weg was, heb ik ze eerbied ingeprent voor iederen geestelijke, die nog zou komen, maar in mijn hart geloof ik, dat een dergelijk onhandig exemplaar wel mèn de lachlust op zal wekken.”

„Och, hij was natuurlijk nog erg jong, misschien was het wel den eersten keer, dat hij een ziekenhuisbezoek aflegde,” veronderstel ik.

Agnes slaat haar arm om mijn schouder. „Pieker nu niet verder over die domineesgeschiedenis. Wil ik je

broer vragen of hij je Zondag uit den put komt helpen?"

Verwonderd kijk ik haar aan. „Of jij dat wil vragen? Je weet toch zijn adres niet?"

Agnes kleurt, heldert op: „Ik vertelde je toch, dat hij dien Zondag, dat jij naar huis was, bij mij thuis is geweest. Hij zag mijn collectie Tooropkaarten en beloofde me er nog wat bij te sturen. Toen moest ik hem weer bedanken en toen bedankte hij mij weer voor het bedankje. Simple comme bonjour."

„Ik heb Zondag zaaldienst tot zes uur," weifel ik.

„Ik ben vrij tot zeven uur," zegt Agnes, „dan ga ik in de wacht. Dan ontferm ik me wel weer over je broer tot zes uur en 's avonds ga jij met hem uit. Desnoods kan je mijn kamer thuis wel krijgen. Moeder vindt dat wel goed."

Ik hunker er naar Lodewijk te zien en met hem over huis te praten, maar ik durf zoo maar geen beslag te leggen op Agnes' vrijen tijd.

„Vind je 't niet jammer van je vrijen Zondag, Agnes?"

„De „de Laatjes" zijn onderhoudend genoeg," vleit ze.

„Goed," zeg ik weer wat opgemonterd, „maar ik vraag het hem zelf wel even, ik moet tòch Elly's brief beantwoorden; dan ben jij van het briefschrijven af."

Een vluggen glimlach werpt Agnes naar me, dan vraagt ze me op de zaal te willen letten, terwijl zij met Michelle naar beneden gaat voor een hernieuwde belichting.

„Zeiden ze maar eens wat definitiefs tegen Michelle," zeg ik.

Agnes haalt de schouders op.

„Ik weet wel, dat ik die tochten met Michelle naar

beneden verschrikkelijk vind. Bij iedere beweging kreunt ze van pijn en dan al die studenten er omheen, 't moet haar geweldig hinderen."

„Ze wòrdt beter," zeg ik. „Groote Eduard heeft me een paar dagen geleden gevraagd, of ik Michelle wilde bewegen apart te gaan liggen, omdat dat haar herstel zou bespoedigen."

„Denk eens goed na, hoe dokter van Heeckeren zich tegen je uitgedrukt heeft. Heeft hij gezegd: Michelle herstelt eerder, wanneer ze apart ligt?"

„Neen," zeg ik, „hij heeft gezegd: „Zèg haar, dat 't beter voor haar is als ze apart gaat liggen."

„Juist," zegt Agnes, „Zèg haar, dat is de methode van Groote Eduard."

Ik grijp haar bij den arm. „Maar Agnes, als dokter van Heeckeren wèèt, dat ze achteruit gaat, dat ze.....," ik durf 't woord niet uitspreken, „mòet hij 't toch zeggen."

Agnes schudt 't hoofd. „Neen, niemand kan verdragen, dat de dood hem aangekondigd wordt. Zèker onze jonge levenslustige Michelle niet."

„Agnes, maar nà den dood?"

Onze oogen ontmoeten elkaar zonder begrijpen. Het is het terrein, waarop we vreemden voor elkaar zijn.

„Agnes, als ik het ronduit vraag aan Groote Eduard, wat zijn wèrkelijke gedachten zijn over Michelle, zàl hij me dan antwoorden?"

„Och," weifelt Agnes, „een verpleegster is geen artikel, dat gespaard wordt door de heeren doktoren. Ik denk wel, dat hij 't je zal zeggen, maar waarom wil je 't weten? Je moet immers toch zwijgen!"

Ik help Agnes Michelle de zaal afbrengen, maar als het patiëntje even haar slappe, klamme vingers als steun zoekend in de mijne legt, weet ik, dat ik te laf..... veel te laf zal zijn om dokter van Heeckeren de waarheid omtrent haar te vragen. Hoe zou ik haar verder kunnen bemoedigen?

Als de groote, naar het leven en gezondheid hunkerende oogen de mijne zouden zoeken, dan zouden ze de leugen vinden.....

— — — — —
Het valt me niet moeilijk Michelle over te halen alleen te gaan liggen.

Stil, met een van mij afgewend wit gezicht, ligt ze na het onderzoek op de gang te wachten tot haar ledikant de zaal opgereden zal worden. Een luid gelach van één der patiënten klinkt door de half geopende zaal deur naar buiten.

Ze slaat haar oogen op. Haar voorhoofd fronst zich even over den hinder van het lawaai.

Ik neem haar hand. „Michelle, denk je eens in, rustig te kunnen liggen en dat gelawaai niet meer om je heen te hebben. 't Zou zoo goed voor je zijn, als je ongestoord zoudt kunnen rusten. Je wèèt, dat je een kamer apart kunt krijgen.”

Als ze blijft zwijgen, buig ik me over haar heen. Twee groote tranen rollen over de ingevallen wangen.

„O Harry,” zegt ze, „zeg hen, dat ze me niet naar zeven brengen.”

Kamer zeven — het celachtige kamertje met de sobere meubileering van bed en nachtkastje en waschtafel. De

kamer, waar iedere wensch van den patiënt — als het eenigszins mogelijk is — vervuld moet worden. De kamer, waar de stille, witte handen uiteindelijk op de niet meer ademende borst worden gevouwen..... soms na dagen... soms na enkele uren..... de dood stoort zich niet aan de schatting van geneesheeren.

„Michelle zal apart gaan liggen, maar breng haar niet naar kamer zeven,” vraag ik zuster de Geer.

„Zeg haar, dat het zonder eenige bedoeling is, dat die kamer voor haar gebruikt wordt,” raadt de hoofdverpleegster.

„Heeft u geen andere kamer vrij?” houd ik aan.
„Waarom zouden we haar noodeloos verontrusten?”

„Ik zal er met dokter van Heeckeren en de directrice over spreken,” belooft zuster de Geer.

's Avonds ligt Michelle op een tweede-klas-kamer, waarin maar één bed staat.

Op de cocktailzaal is het den heelen dag akelig stil in de bedden. Ze missen Michelle, die den laatsten tijd toch meestal maar stilletjes in haar hoekje lag.

Als ik de laatste zaalronde maak, blijf ik even staan bij tante Leida. De schriften met haar verzamelingen liggen op haar nachtkastje, wat uitgeknipte dominee's zwerven over haar bed.

„Foei toch, tante Leida,” zeg ik, „zoo'n wanorde in je domineesgalerij.”

Het bleeke, beenige hoofd met het grijze vlechtje blijft afgewend, de vergroeide vingers probeeren met het wollen beddejakje — tante Leida's zelfgehaakte glorie — een traan weg te vegen.

Ik grijp het klauwige kille handje, buig me over haar heen.

„De een na de ander.....” fluistert ze.

„Ze is niet naar kamer zeven gebracht, tante Leida.”

„Tien jaren hebben me zòd wijs gemaakt,” snikt ze, „zoo wijs.....”

Ik laat haar drinken.

„De een na de ander..... kamer zeven wacht nog wel wat,” snikt ze.

Ik vouw de deken om de vreemd opgetrokken beenen, de beenen, die nooit meer zullen kunnen bewegen; dan druk ik het trillende hoofd even tegen mij aan.

Tante Leida, die wellicht nog jaren zal liggen, bevend en verlamd.

Kamer zeven wacht nog wel wat.....

— — — — —
Voor ik naar bed ga, loop ik nog even bij Michelle aan. Den heelen dag heeft ze onder invloed van spuitjes gedoezeld.

Als ik binnen kom, probeert haar over het nachtkastje tastende hand het doekje te vinden, dat in een bakje ijs ligt.

„Wil ik je helpen, meiske, heb je hoofdpijn?”

„Ja, maar 't is wel uit te houden hoor. Maar zoo'n ijsdoekje is zoo verrukkelijk.”

Ik leg het koude doekje op haar slapen, voel even in gewoontegebaar haar pols. Haar vingers probeeren mijn harde manchetten te streelen.

„Harry,” zegt ze met iets van de oude oolijkheid in haar stem, „kun jij mijn tante het grienen niet verbieden?”

Op zaal moest ze zich beheerschen, maar hier was 't vanmiddag verschrikkelijk."

„Een keer ben ik bijna verdronken," zeg ik zacht. „Moeder snikte heel erg, toen ik thuisgebracht werd, hoewel ze wist, dat mij niets ergs overkomen was en nooit verlang ik erger naar mijn Moeder, dan wanneer ik aan die tranen denk."

„Heb jij geen menschenkennis of zitten je oogen dicht?" zegt ze met een treurig lachje. „Wie vergelijkt er nu een echte Moeder met mijn tante?"

„Ze kan toch wel van je houden?"

„Ja, dat zou kunnen, maar 't is niet zoo en bovendien, ze maakt me zoo nerveus met die huilbuien. Er is hier niets te huilen."

Terwijl ze de laatste woorden zegt, houdt ze haar spiedende oogen op mijn gezicht gevestigd.

„Harry, er is hier toch niets te huilen?"

In haar woorden heeft weer de doodangst gehijgd.

„Ik wòrd beter," zegt ze.

„Je wòrdt beter," zeg ik.

In mijn hart is de stille bede of mijn woorden niet tot een leugen mogen worden.

„Dan is het goed. Wat is een mensch toch direct veel-eischend hè?" vervolgt ze. „Als je maar een veer van je mond kan blazen, begin je direct maar over beter worden te denken en als die nare pijn in je lichaam begint te vreten, zou je je handteekening wel willen zetten om je heele leven hier te liggen, als die pijn dan maar weg was."

„Harry," gaat ze verder, „vergeet morgen niet van de

zaal mijn notitieboekje mee te brengen. Ik heb aldoor aangeteekend, hoeveel spuitjes ik krijg."

„Foei," zeg ik, „potlood en papier zijn voor jou contrabande."

„Ik zou geen pen meer vast kunnen houden," zegt ze verdrietig lachend, „wat statistiek-streepjes kras ik, vier op een rijtje, een vijfde er doorheen. 't Is voor later geld waard, als ik mijn roman ga schrijven over dit ziekbed."

„Je wil er dan toch geen medische verhandeling van maken?" plaag ik.

„Nee," zegt ze, „en toch zou ik graag weten, waar ze mij mee inspuiten. Eerst wilde ik me niet laten verdooven. Morfine is zoo schadelijk. En toen heeft Groote Eduard gezegd, dat ik ingespoten zou worden met een onschadelijk middel, waar ik wel honderd jaar mee kon worden."

Als ik op mijn kamer kom, legt Agnes geuwend haar boek opzij.

„Zoo, teutstertje, ben je daar eindelijk?"

„Agnes," zeg ik zonder haar te antwoorden, „zijn er onschadelijke en schadelijke verdoovingsmiddelen?"

Ze trekt haar schouders op. „Spuitjes zijn een noodzakelijk kwaad. Ik voor mij geloof, dat een geregeld gebruik altijd schadelijk is."

„Wat krijgt Michiel voor spuitjes?" vraag ik.

„Meestal..... eh..... morfine," weifelt Agnes.

We zwijgen verder over Michelle, maar ik moet mijn oogen sperren om de tranen terug te dringen.

Michelle, die te goeder trouw gelooft wat ze zeggen,
al die geleerde menschen.

Michelle, die opzettelijk misleid wordt. Tot haar
beterschap?

Of om haar te blinddoeken tot de poort des
doods?

HOOFDSTUK XI.

Zondag. Een langen saaien zaaldag heb ik doorworsteld. Een zaaldag zonder Agnes en zonder Michelle.

Om geen tijd met tafelen te verliezen, heb ik staande in 't kleine keukentje een boterham gegeten. Heerlijk zoo'n heelen avond met Lodewijk in 't vooruitzicht. Klokslag zes zit ik beneden in de vestibule te wachten.

De Feldwebel dreunt heen en weer, probeert me uit te hooren, waar ik mijn Zondagavond denk door te brengen. Met irriteerende langzame klikjes verspringt de wijzer van de gangklok de minuten. Het wordt half zeven en kwart voor zeven, maar Lodewijk en Agnes verschijnen niet.

Op slag van zeven stuift Agnes binnen, hijgt met haar hand wuivend: „Foei, 'k ben bijna te laat, ik loop maar direct door.”

Lodewijk is achter Agnes de vestibule binnengekomen, slaat uit verlegenheid over zijn laatkomen een toontje tegen me aan, of ik Edith ben.

„Zoo kleintje, wacht je al lang? We hebben ons iets verlaat.”

Hij heeft me op beide wangen gekust en de Feldwebel humt veelbeteekenend.

„'t Is wat moois,” zeg ik, „je züs zoo lang te laten wachten.”

De opzettelijke aanduiding van de familierelatie heeft een eind gemaakt aan het onuitstaanbare gehum van den snorrenstrijkenden bemoeial.

Samen zoeken we als bij afspraak de stillere stadswijken. Heerlijk om saampjes te kunnen praten over de „Ark” en over Liesbet.

't Geeft ons het heerlijke gevoel nog heelemaal bij Vader en Moeder te hooren, ook al zijn we mijlen van het oude nest verwijderd.

„Wat zie je witjes, Harry, we hebben veel te lang achtereen geloopen,” zegt Lo, als hij mij gebracht heeft tot de ziekenhuisdeur.

Voor zeker iemand heb ik mijn avondboterham opgeofferd,” pruil ik, „en hij heeft dat beloond door me een vol uur te laten wachten.”

„Ik kom gauw weer,” troost Lo, „en dan zal ik om zes uur present zijn.”

„Dan kom je natuurlijk op mijn vrijen Zondag,” beslis ik.

„Zuster Eliveld vertelde me, dat jullie afwisselend vrij zijn en ik moet noodzakelijk nog eens haar verzameling Tooropkaarten zien.”

Ik dreig hem lachend met den vinger. „Lodewijk, je zuster wil niet langer verwaarloosd worden voor wat aanzichtkaarten.”

Als ik dat gesprek overbreng aan Agnes, zegt ze wat afwezig: „Ja, 't is de moeite waard.”

Ik vraag lachend, wát de moeite waard is, de verzameling kaarten of de middag met Lodewijk, maar ze is

alweer ver weg met haar gedachten en antwoordt me niet.

— — — — —

Michelle is jarig. Als we heel vroeg in den morgen haar kamer binnenkomen, ruiken we al den zwaren, zoe-ten geur van sering en hyacinthen.

„Hebben de nachtzusters me niet erg verwend?” zegt ze, mat glimlachend.

„Dat is nog maar een begin,” antwoordt Agnes, haar feliciteerend.

Als ik haar hand even te hard druk, kreunt ze, doch glimlacht mijn zelfbeschuldiging weer weg.

„'t Geeft niet Harry, vandaag over een jaar mag je mijn hand zoo hard schudden als je wilt.”

Agnes heeft een grappig cadeautje voor haar ver-zonnen: een röntgenfoto van een gelaarsden voet in een lijstje. 't Is maar een plagerijtje, omdat Michelle zoo vaak bedelde eens een röntgenfoto van zichzelf te mogen zien.

Lang bekijkt ze de ingelijste sculpture-foto, die ik haar gaf. De Goede Herder, Die het gevonden lam meeneemt in Zijn armen.

„Mooi hè?” zegt ze. „Kijk die val van de kleeren en de uitdrukking op het gezicht van den Herder eens. Ik kende de afbeelding wel. Wat een kunstwerk is dat toch.”

Wat een kunstwerk! —

O, begreep ze toch maar de zwijgende boodschap, die ik haar heb willen brengen.

Tegen den middag lijkt haar kleine kamer een bloemenhof.

„Kijk eens”, zegt ze naar een slanke vaas met witte rozen wijzend, „die heeft Groote Eduard me gestuurd. Jammer, dat ik er de andere zaalpatiënten niet een heel klein beetje jaloersch mee kan maken; 't is zijn gewoonte niet om cadeautjes te geven.”

„Misschien maak je er de zusters wel jaloersch mee,” zegt Agnes, me aan mijn oor trekkend.

Met een kleur als vuur praat ik vlug over Agnes' woorden heen. Zou zij me in haar hart rekenen bij degenen, die wèg zijn van Groote Eduard?

„Harry hoeft in ieder geval niet jaloersch te zijn,” zegt Michelle weer. „Ik heb allang gemerkt, dat Harry een favorietje van hem is.”

Met haar stemmetje dat de laatste dagen vreemd schor is geworden, imiteert ze dokter van Heeckeren: „Ja hè, die zuster de Laet; als we die niet hadden, die kunnen we niet missen.”

„Dan ben jij over me begonnen tegen hem, ondeugd, anders zou dat gezegde van hem kant noch wal raken,” glimlach ik.

„'t Kwaadspreken zit me in 't bloed,” grapt Michelle.

Als hooge gunst wordt toegestaan, dat tante Leida als afgevaardigde van de cocktailzaal haar zèlf het cadeautje van de zaal gaat overhandigen. Een handspiegel met leuke roze strikken versierd.

Ik schrik, als ik na dat bezoek weer bij Michelle binnenkom.

Lijkwit ligt ze met gesloten oogen teruggeleund in de kussens.

Ik waarschuw Agnes, die haar op bevel van dokter van Heeckeren een opwekkende injectie geeft en ijs op de hartstreek legt.

De bloemen worden van de kamer gezet en haar tante moet zonder haar gezien te hebben naar huis terugkeeren.

Mijn vrijen avond breng ik, met toestemming van zuster de Geer, achter het scherm op haar kamer door.

Als ik haar licht hoor kreunen, buig ik me over haar heen.

„Gaat 't weer wat beter, druktemaakstertje?” vraag ik, haar een paar zijge krullen achter de dunne, witte ooren strijkend. „Dat komt nu van al die verjaringsdrukte, hè?”

„Zijn ze weg?” vraagt ze.

„Wie?” vraag ik, haar zwakke pols controleerend.

„De bloemen!”

„Morgen mag je ze terug hebben,” denk ik haar te troosten.

Plotseling schokt het ledikant van ingehouden snikken. „Ik wil ze niet terug; o, ik wil ze niet terug. Als ik tusschen al die bloemen lig, dan lijkt het een..... een sterfkamer.”

„Michelle dan toch,” zeg ik ontroerd, „met 't zelfde recht zou je toch kunnen zeggen: Dan lijkt het een bruidskamer.”

„Ik was nog zoo jong, toen Moeder stierf,” klaagt Michelle. „Niets kan ik me bijna van haar herinneren; maar die donkere kamer met de lucht van rozen en sering en later die zwarte koets met al die witte bloe-

men, waar tante me naar liet kijken door een kier van de gesloten gordijnen." —

Ze rilt.

„Stil nu maar," kalmeer ik. „Denk er nu niet meer aan, anders krijg je weer hartkloppingen. Je bloemen zal ik op de zaal uitdeelen."

„Harry, neem dat ook weg," zegt ze met een aandoenlijk smeekend stemmetje op de röntgenfoto wijzend, „die griezelige voet doet me aan een geraamte denken en..... bewaar de spiegel van tante Leida ook maar. Dat nare ding was de directe oorzaak, dat mijn hart zoo gek ging slaan. Foei, wat schrok ik toch van mijn vel-over-been-gezicht."

„Och, ze hebben gedacht je zoo'n erg groot plezier te doen," vergoelijk ik het zaalcadeautje.

„Ik denk hem later ook erg dikwijls te gebruiken," glimlacht ze, „als ik weer dikke roze wangen tusschen de roze strikken kan spiegelen."

Ik zie, dat haar voorhoofd klam bezweet is. Ik ben bang, dat ze zich te druk zal maken, als ik bij haar blijf en daarom besluit ik haar alleen te laten en aan de nachtzuster over te dragen.

„Even nog," vraagt ze, „toe Harry, in mijn laadje moet een envelop liggen met wat geld. 't Is het honorarium van mijn laatste schets. Zou je wat van dat geld af willen nemen en voor de zaalpatiënten morgen een gebakje willen bestellen? Ik was vanmiddag al van plan het je te vragen."

Ik vind het geld en beloof haar, dat ik haar wenschen zal vervullen, als zij nu probeert den heelen nacht te slapen.

„Harry, jij en zuster Eliveld moeten maar wachten, tot ik beter ben hoor. Dan zal ik jullie fuiven, dat het klinkt als een klok. 'k Zal er speciaal een ellenlange schets voor schrijven, zoo gauw ik de pen weer hanteeren kan.”

Doodmoe ligt ze in de kussens. Donkerblauw schaduwen de oogholten het uitgeteerde gezichtje.

Als ze beter is.....

Buiten op de gang staat de bloemenschat, die haar verontrust heeft. Morgen zal ik ze verdeelen onder de patiënten van de cocktailzaal.

Maar de rozen, de teere rozen in de slanke vaas neem ik mee naar mijn kamer, ze zouden zoo spoedig verwelken op de warme zalen.

De rozen tegen mij aangedrukt loop ik in de richting van de trap. Plotseling zie ik in de verte Groote Eduard aankomen.

Vlug zoek ik hem te ontwijken, maar er is geen uitweg, die niet langs hem heen of voor hem uit voert.

Ik blijf stilstaan, klem houterig de vaas in mijn beide handen. Ik kijk niet op, hoor zijn voetstappen bij me stilhouden.

Met neergeslagen oogen jok ik, de bloemen vooruitstekend: „Ik wilde die rozen naar uw kamer brengen.”

„Ai, waaraan heb ik die bloemenhulde te danken?” lacht hij.

„'t Is toch de vaas van Michelle,” zeg ik verwonderd, omdat hij zijn eigen geschenk niet herkent.

Zijn oogen krijgen plots de droeve zwaarmoedige uitdrukking, die hem jaren ouder maakt. „Och ja, ik be-

stelde ze per telefoon; waarom worden ze verbannen?"

„Die bloemen maken Michelle verdrietig," zeg ik, „ze doen haar denken aan den dood."

Is 't de plotselinge schrik van deze ontmoeting, die me week maakt; of heeft het gesprek met Michelle me van mijn zelfbeheersching beroofd? Ik kijk tot hem op, mijn lippen trillen, tranen dringen in mijn oogen.

Dokter van Heeckeren houdt even mijn blik vast. „Wilt u deze rozen wel even naar mijn kamer brengen? Ik zal nog even naar Michelle gaan; wacht u dan maar even op me, dan zal ik u voor den nacht nog zeggen, of er direct gevaar voor Michelle dreigt."

Eenige passerende zusters kijken even verwonderd naar ons. Dokter van Heeckeren heeft zijn hand niet weggenomen. Het moet een vreemd gezicht zijn, die houding met die vaas rozen tusschen ons in.

Van een overdadige weelde is de zitkamer van dokter van Heeckeren. Hij heeft dit verblijf zelf laten inrichten voor de nachten, die hij in het ziekenhuis moet doorbrengen. Het zware Smyrna-karpet, de kostbare origineele etsen, de open haard, het gedempte indirecte licht uit de grillig gevormde schemerlampjes; het scheidt een sfeer, die werelden verschilt van de koele, strenge meubilering van de overige particuliere ziekenhuiskamers.

Het duurt maar even voor hij binnenkomt, hij wijst naar een breede Chesterfield, waar ik bijna in verzink. „Gaat u zitten."

„Dreigt er direct gevaar?" vraag ik angstig.

Hij haalt de schouders op. „'k Geloof het niet. Ik denk, dat het nog wel weken duren kan."

„Maar garandeert u dan werkelijk haar absolute genezing?”

Hij is bezig geweest een sigaret aan te steken. Op mijn vraag deponeert hij de onaangestoken sigaret op het aschbakje en wendt zich met een ruk naar mij toe.

„Haar genezing?..... Zuster de Laat, in veel ernstige gevallen moeten we ons met een schouderophalen afvragen, wat voor kant het uit zal gaan, maar in dit geval kunnen wij met absolute zekerheid zeggen, dat zij niet beter wordt, niet beter kàn worden. — De vreemde zelden voorkomende ziekte, die zij heeft, zal haar lichaam sloopen en de morfine, die we haar moeten geven, omdat de pijnen anders niet te dulden waren, zal de rest doen.”

.....Michelle's doodvonnis.....

Zoo plotseling is die slag voor mij, dat ik als onder lichamelijke pijn ineenkrimp. Met mijn hoofd in de handen, snik ik uit mijn intens verdriet.

Ik herinner me Agnes' woorden : Pantser je tegen de hopelooze ontreddeering, die je zou voelen telkens als zulk een, die je lief geworden was, werd weggedragen.

Dokter van Heeckeren laat me drinken, zegt zacht: „Maar u wist dat toch wel, u had dat toch kùnnen weten, een leek kan zelfs wel zien, hoe hard ze achteruitgaat.”

Ik sta op en met van verontwaardiging trillende stem zeg ik: „Nee, ik wist het niet; hoe kòn ik dat weten? Ik heb er bij gestaan, de tallooze keeren, dat u Michelle met uw grapjes wijs maakte, dat ze maar een kleinigheid mankeerde. Ik heb erbij gestaan, dat u haar de reisgidsen op bed wierp, die ze zou mogen gebruiken als

ze beter was. Ik heb u geloofd, maar dat is het ergste niet. Zij heeft u geloofd, zij vertrouwt argeloos op u en u laat haar sterven en zet uw kalmste gezicht.”

„Ja,” zegt hij, „ik zet mijn kalmste gezicht, maar u moest eens weten, wat het voor mij beteekent met al mijn wetenschap machteloos te staan en zoo'n jong leven niet te kunnen redden.

Michelle moet sterven, dat heeft — laten we zeggen — het noodlot beslist en ik help haar door dezen tijd heen. Zuster de Laat, u kent den levensdorst bij Michelle, denk u eens in, dat ze bij al de ellende van haar gemartelde lichaam ook nog de wetenschap te dragen had, dat de kist haar wacht.”

Ik huiver en dokter van Heeckeren vervolgt: „Ik zeg het met opzet zoo ruw, om u te laten voelen, wat het is op uw leeftijd dit onder de oogen te moeten zien. Hoe ontsteld was u zelf niet, toen u voor den eersten keer een stervende zag.”

„Ja,” zeg ik, „maar ik heb die doodangst weer overwonnen door mijn geloof, maar u..... u is met uw medelijden zoo intens wreed; u ontnemt de menschen de kans om vrede te vinden voor hun arme zielen. Het oogenblik zal komen, dat Michelle zich haar toestand bewust wordt en dan laat u haar alleen in haar doodsstrijd.....”

„Stil,” zegt hij, zijn hand heffend, „ik zal u mijn levenshouding verklaren. — Mijn Vader en Moeder waren geloovige menschen. Misschien niet van zoo'n zware richting als de uwe, maar voor hun oprechte vroomheid sta ik in. Ik was hun eenigste kind en het ideaal van

mijn Moeder was, mij op den kansel te zien. Ik wilde dokter worden; ik geloof dat de eerste gedachte hieraan bij me opkwam toen ik onzen ouden tuinman bij een kropoperatie van een zieke kip hielp.

Moeder protesteerde, maar Vader wist haar met de gedachte te verzoenen, dat haar jongen niet als predikant de Maatschappij in zou gaan.

„Immers,” zei hij, „een geloovig dokter kan juist zoo-veel zieken bereiken met zijn Godsboodschap en naast hun lichamelijke nooden hun zielen verzorgen.” De lichamelijke nood van de menschen! Die heeft me toegeschreid uit de wanhopige oogen van ongelukkigigen, die wegteerden en wegwijnden aan de meest lugubere ziekten en kwalen. Ik zag kleine onschuldige kinderen krimpen en kreunen onder de wreedste pijnen, waarvan ik hen niet wist te verlossen.

Ik moest mijn oogen afwenden, als ik den doodsangst zag in de oogen van jonge menschen, die me smeekten hen te genezen en van wie ik het doodvonnis wist.

En ik had geen troost. — Omdat ik niet begreep een Schepper, die iets mooist wrocht om het later te kunnen verminken en kwellen. Wanneer ik zou gelooven in zulk een Opperwezen, dan zou ik hem kunnen haten.”

„Niet doen,” beeft mijn stem, „zeg niet zulke dingen. U kon toch weten, dat al die ellende op de wereld is gekomen door de zonden van de menschen.”

Hij wuift ongeduldig met zijn hand. „Woorden, die we elkaar nazeggen. Geen barmhartig God zou dit alles kunnen gedoogen.”

„En toch is er wel iets terechtgekomen van de ziels-

verzorging, die van mij verwacht werd," gaat hij verder. „Ik bevrijdde de zielen van de menschen, die ten doode waren opgeschreven van hun doodsangst. Als ze vlak voor de doodsvallei waren gekomen, liet ik ze gelooven in hun genezing. Dat was mijn manier van geestelijke verzorging.

Ik bereikte ermee, dat de meesten rustig de oogen sloten, onbewust terugkeerden tot den staat van niet-zijn, waaruit ze eens op de aarde geroepen werden."

„En als eens God rekenschap zal vragen van de menschen, die u de kans ontnam zich met Hem te verzoenen?"

„Dan hoop ik, dat Hij rechtvaardig zal zijn en rekenschap van mij zal vragen."

„O God," bid ik met gesloten lippen, „laat mij toch de woorden vinden, die hem helpen kunnen den weg terug te vinden."

„Wilt u nog wat tegenwerpen?" glimlacht hij. „U begrijpt na mijn verhaal toch wel, dat uw vrome gemeenplaatsen bekende geluiden voor me zijn. Probeert u er toch geen bekeeringsdrama van te maken. 't Zou anders wel iets zijn voor den achterkant van een kalenderblaadje. De bekeering van een dokter door een zuster, tien maal afscheuren."

Zijn ruwe spot wondt mij meer dan ik zeggen kan. Ik buig mijn hoofd, omdat ik niet wil, dat hij de tranen in mijn oogen ziet.

Hij klopt me op den schouder. „Trek je mijn woorden niet te erg aan, zusterje en vergeef me mijn opdringerigheid u lastig te vallen met mijn levensgeschiedenis."

Ik reik hem de hand. „Dank u wel voor uw vertrouwen,” zeg ik zacht; „ik bezie uw bitteren spot nu anders. Ik zal niet ophouden voor u te bidden.”

Hij kijkt me aan. Is er ontroering in zijn oogen?

„Dag kleine non,” zegt hij. „Je hebt een groot, warm hart. Dank je wel voor je bezorgdheid voor mijn patiënten..... en voor mij.”

HOOFDSTUK XII.

Weer op weg naar „De Ark.” Twee haltes voor ons dorpje heb ik mijn koffers al uit het net gehaald, met het gevolg, dat een vriendelijke oude heer me, als het lokaaltje stopt, den trein uit wil helpen.

Ik schud lachend het hoofd. „Neen, hier nog niet.”

„Wat zenuwachtig om het reizen?” lacht hij goedig.

„Neen, maar ik ga naar huis, vandaar mijn ongeduld,” zeg ik opgetogen.

Hij praat niet verder, zijn oogen staren strak over de schemerige velden naar de wegwiekende sloten en weilanden. Zijn teere, witte hand streelt nerveus de fijne, witte baard.

Hij buigt zich voorover. „Nog naar huis te kunnen gaan, dat beteekent zoo erg veel in het leven. Eens wordt je dat ontnomen, vroeg of laat en dan blijft alleen de herinnering.”

Hij zwijgt weer. Mijn oogen zoeken zijn handen, waar geen ring aan is. Oud en eenzaam. Een warme golf van blijdschap doortrekt me, als ik uit het raampje leunend Elly en Edith en Remmy op het perronnetje zie wachten.

O, niemand te hebben, die ooit op je wacht!

Mijn reisgenoot helpt me met de koffers en op het perronnetje probeer ik vlug uit de verstikkende omhelzingen van Edith en Remmy te komen.

„Vooruit kinderen, zwaaien naar dien mijnheer met die

baard, die daar uit 't raampje leunt," waarschuw ik.

Zonder me iets te vragen, wuiven ze met hun zakdoeken of hun leven er van afhangt.

„Hè, hè," zucht Elly, die meegezwaaid heeft, „ik ben blij, dat de trein uit 't gezicht is. Ik hoop toch niet, dat je ons al die moeite hebt laten doen voor een reisrelatie zonder meer, hè?"

„Zal ik je wel eens uitleggen," beloof ik haar, Edith en Remmy nog eens naknuffelend.

„O Harry," zucht Elly, „te denken, dat we je een week hier mogen houden."

Al babbelend loopen we door 't dorp. De koster staat aan de deur, wuift me vriendelijk toe. „'k Zal maar niet vragen, of je d'r inkomt juffer, „De Ark" zal wel meer trekken."

„Als een magneet," roep ik terugwuivend.

„Vader is niet thuis. Hij heeft een lezing," vertelt Elly.

Moeder is erg ontroerd als ik thuiskom. Ze houdt me tegen zich aangedrukt.

„Heerlijk, dat je thuis bent, mijn meisje."

„Moeder huilt en ze is blij," zegt Remmy, „hoe kan dat nou?"

„Marsch, naar boven, pantoffels aantrekken," commandeert Elly tactvol.

't Duurt maar even of ze zijn weer beneden. Ze vechten om naast me te zitten. Och, morgen zullen ze wellicht precies als andere dagen weer buiten spelen en gewend zijn aan mijn aanwezigheid hier; maar vandaag geniet ik van hun aanhaligheid.

Het is wel een teleurstelling, dat Moeder vanavond het jaarfeest van de vrouwenvereniging moet leiden.

„Kan dat dan heusch niet anders, Moeder?”

„Plichten van een domineesche, kindje,” zegt Moeder.

„Willen we meegaan?” vraag ik.

„Elly en jij blijven bij den haard babbelen en komen me gezellig afhalen om tien uur.

Als ik de kleintjes naar boven gebracht heb, ga ik, voor ik terugkeer naar de huiskamer, even op Vader's studeerkamer kijken.

Mijn oog streelen al de lieve bekende dingen. Dat bruine standaardje op zijn schrijftafel ken ik echter niet. Ik lees wat er op het etiketje staat, dat er voorop geplakt zit. „Brieven van Harry.”

Ik druk mijn wang even tegen de mouw van zijn kamerjasje, dat aan de deur hangt.

„Hè Elly, wat een heerlijkheid hier.” Ik schuif bij den haard. Het enkele schemerlampje boven den schoorsteen laat de kamer bijna donker, doet alleen het vele koper boven de schouw opglansen.

Elly knielt bij den haard, haalt de asch weg, die het vuur verdonkert.

„Hè, ga nu zitten,” dring ik.

„Wacht even,” zegt ze, „eerst moet ik zorgen, dat onze oogjes sprookjeskasteelen kunnen bouwen van het vuur.”

Heerlijk is het, zoo teruggelend in het gemakkelijke haardstoeltje te luisteren naar de geluiden van het huis. Boven ons is het telkens af- en toenemend lawaai op de slaapkamer van de kinderen.

Ik wijs naar boven. „Is dat altijd nog zoo?”

„Ja, altijd, eigenlijk is het erger geworden sedert ik het avond-commando over hun slaapkamer heb, want jij kon nog wel eens een bestraffend gezicht zetten, maar ik stoei met ze mee, als ik naar boven word gestuurd om hen tot stilte te manen.”

Lachend wijst Elly op den koperen ketel, die zingt op het kamergasstel. „Luister er naar, Harry, ik zal hem nog wat laten zingen; het is het geluid waar alle menschen, die in den vreemde geweest zijn, van kunnen genieten, volgens de boeken.”

„Als je in den vreemde geweest bent, Elly, dan geniet je van alle geluiden. Gek is dat toch, dat je nooit ten volle je huis waardeert, zoolang je het niet hebt behoeven te missen. Voor ik van hier ging, wist ik ook wel, dat de „Ark” met alles wat er in huist me lief was, maar wát het voor je beteekent, leer je pas als alles dag in- dag uit verwisseld is voor een vreemde omgeving. Weken te moeten werken zonder dat je iets of iemand van de pastorie ziet.”

„En Lodewijk verscheen den laatsten tijd nog wel zoo trouw.”

Ik haal mijn schouders op. „Eén keer is Lodewijk geweest, terwijl ik hier was. Agnes Eliveld nam hem toen mee naar huis en na dien tijd interesseert Lo zich zoo voor de verschillende verzamelingen van Agnes, dat hij bij voorkeur komt als ik dienst heb. 's Avonds wandelt hij wel met me en zegt, dat hij tegenover mijn collega verplichtingen heeft, omdat ze zich dien eersten keer over hem ontfermde, maar ik vind dat toch wel wat over-

dreven. Trouwens ik wist ook niet, dat Lo zich zoo heel erg interesseerde voor kunst."

Elly lacht luidkeels. „Gansje," zegt ze, „domme gans."

Met groote oogen kijk ik haar aan.

„Begrijp je dan niet, dat hij het gezelschap van dat aardige verpleegstertje liever heeft dan dat van zijn eigen zus?"

„Bedoel je, dat Lo van Agnes zou houden?" vraagt ik verschrikt.

„Och, houden van, met die woorden steek je zoo erg hard van wal hè? Maar je hebt me zelf zooveel van dat interessante roodharige elegantje verteld, dat ik het heusch niet te verwonderen vind, dat Lo ook graag met haar praat. Lo komt Zaterdag, ik zal hem eens plagen en op zijn gezicht letten," vervolgt ze.

„Neen, niet doen," schrik ik, „stel je voor..... Lo en Agnes."

„Och dwaasje," zegt Elly, „in onzen modernen tijd mag je elkaar toch wel aardig vinden zonder directe trouwplannen. Natuurlijk denkt Lo nooit aan een verbintenis met zoo'n meisje."

„Zou jij een heer hier alleen in de pastorie ontvangen, die alleen jouw vriend is?"

„Neen, natuurlijk niet, maar vergelijk mij nu eens met Agnes. Hier een eenvoudige dorpsschoone, zedig opgevoed naar degelijke, ouderwetsche opvattingen en Agnes....."

„Maar Lo kreeg jouw degelijke opvoeding."

„Lo is geen jongedame, Harry. Je moet niet vergeten, dat de vrije omgang met de meisjesstudenten hem ook

wel wat vrijer in zijn opvattingen zal hebben gemaakt.”

We zwijgen verder over Lodewijk. Theeschenkend informeert Elly naar al de menschen en toestanden, die ze uit mijn verhalen en brieven kent.

Ik vertel haar van mijn bezoek aan Daatje's Moeder en de origineele ontvangst in de pastorie van dominee Milius. Ze lacht er hartelijk om.

Dan komt het gesprek op Michelle.

„Waarom hooren we zoo weinig over haar?” vraagt Elly. „Het laatste, wat je over haar schreef was, dat haar ziekte ongeneeslijk was. We kennen haar alleen uit jouw verhalen, maar we vonden het toch heel erg.”

Met het hoofd in de handen geleund kijk ik in den haard.

„Waarom ik tegen jullie zweeg over Michelle? Ik geloof, omdat ik tegenover mezelf ook probeer te zwijgen over haar.”

Elly kijk me niet begrijpend aan.

„Eigenlijk,” zeg ik, „laat Michelle me dag noch nacht met rust. O, ik weet, dat ze sterven zal vandaag of morgen of over weken. En ik laat haar als de anderen maar wegsterven, omdat ik niet spreken mag en daarom duw ik laf alle gedachten aan haar maar weg. Ik hoef haar niet meer te verzorgen, ik werk nu op de kindersaal. Soms ben ik in geen dagen bij haar.”

„Vraagt ze dan niet naar je?” zegt Elly.

„Heele dagen wordt ze onder morfine-spuitjes doezelig gehouden. Ja, soms vraagt ze naar me en dan ga ik even bij haar kijken, maar dan is ze soms al weer versuft. Ze sliep ook, toen ik afscheid van haar ging nemen.

voor ik naar hier vertrok. Weet je, wat ik een moment hoopte? Dat ze maar slapend weg zou glijden uit het leven, terwijl ik hier was."

„Harry," schrikt Elly, „en dan?"

„En dan? Dan zou ik dag en nacht zelfverwijt hebben, omdat ik niet met haar gesproken had."

„Ik zou niet zwijgen," zegt Elly beslist, „ik zou niet kunnen zwijgen.."

„Dacht je dan, dat dat mij geen strijd kostte? O, ik heb me zoo aan Michelle gehecht en haar heengaan zal het ziekenhuis vreemd en kil voor mij maken, maar ik zou haar met vreugde kunnen laten gaan, als ik maar wist, dat ze zelf vrede had met haar heengaan en dan nu te moeten zwijgen, nu er nog tijd is."

„Ik zou niet zwijgen," herhaalt Elly nog eens.

„Maar ik zei je toch, dat de directrice mij verbood ooit over geestelijke dingen te spreken! Ik weet, dat ze me toch al wantrouwt in dat opzicht."

„Dat is dan een wantrouwen, dat pleit voor jou, maar in dit geval zou ik naar de directrice toegaan en haar eerst waarschuwen, dat ik mijn belofte niet langer kon houden en dan zou ik met Michelle spreken."

Mismoedig schud ik het hoofd. „Jij praat zoo, omdat je de toestanden daar niet kent. Een vertrouwelijk gesprek met de directrice is uitgesloten. Je bevriest als je aankijkt en eerlijkheid tegenover de directrice zou tengevolge hebben, dat mij eenvoudig verboden werd op Michelle's kamer te komen."

„Is er dan niemand in het heele ziekenhuis, die jouw houding zou kunnen begrijpen?"

„Eens had ik er een gesprek over met zuster de Geer,” zeg ik. „Ze zag mijn ontredde, toen dokter Borch van Heeckeren mij pas gezegd had, dat Michelle sterven moest en dacht mij te troosten met de opmerking, dat sterven alleen een overgang naar betere sferen beteekende voor iedereen. Een mensch kan dat niet begrijpen, zei ze en daarom is het beter, dat het stervensgevaar voor hem maar verborgen wordt gehouden in tijden van ernstige ziekte.”

„Spreek er eens met Vader over,” raadt Elly me.

Opeens geven we een gillette van schrik. Zonder dat we eenig geluid op de gang gehoord hebben, wordt de kamer in een schel licht gezet.

„O, wat een attente dochters heb ik,” klinkt Moeder's stem, „die vergeten daar met hun gebabbel hun Moeder.”

We kijken verschrikt op de klok.

„Om tien uur zouden we u halen en 't is nog vijf minuten voor tien,” verdedigt Elly zich.

„Alsof jullie in een paar minuten naar me toe hadden kunnen loopen,” zegt Moeder kwasi verontwaardigd.

Gezellig babbelend zitten we nog wat bij elkaar, maar vroeger dan anders drijft Moeder ons naar bed om de lange reis, die ik achter den rug heb.

Samen brengen we een bezoek aan Edith en Remmy, die ons — blootgewoeld en rozig als ze in hun bedjes liggen — in verrukking brengen.

Dan gaan we mee naar Moeders kamer.

„Vindt u 't vervelend alleen te slapen, Moeke?”

„Och, Vader blijft wel vaker weg, als hij ergens een lezing heeft gehouden,” weifelt Moeder.

„Twee zijn heusch beter dan één,” houdt Elly aan. „Ik sta Harry als slaapkameraad aan u af.”

„Och, ik weet, dat je je er zooveel van voorgesteld hebt, Harry 's avonds weer bij je te hebben.”

Resoluut schudt Elly 't hoofd, wuift afwerend met de hand. „Er blijven nog zes nachten over, Moeder, en we zijn voorloopig toch uitgepraat.”

Even later lig ik met Moeder in de geweldige lits-jumeaux. We praten niet meer, mijn oogen spelen, zich sperrend en weer toeknijsend, met het patentolielichtje, dat Moeder 's nachts niet kan missen.

Ik kijk naar het lieve, grijze hoofd met de gesloten oogen. Moeder's arm ligt in mijn richting gestrekt. De palm van de hand is naar boven gekeerd.

Heel voorzichtig leg ik mijn hand in de hare. De vingers sluiten zich onmiddellijk. Moeder slaapt niet. Ik ook niet. Zonder te spreken waken we beiden.

Waren er problemen in mijn leven?..... Gisteren..... en eergisteren..... en al die dagen, dat ik zoo erg ver van huis was?.....

Problemen waren er en ze zullen er zijn morgen en overmorgen en straks als ik terug zal zijn in mijn werk.

Maar zoo dicht bij Moeder, mijn hand stevig omsloten door de hare, is alles in me en om me rustig en blij en goed.

— — — — —
„Vadertje.”

„Harry.”

Ik heb me op mijn oude geliefkoosde plaatsje gezet op den rand van Vader's leunstoel.

Zijn oogen lachen me vriendelijk tegen. „Vertel me maar alles,” schijnen ze me te zeggen.

Ik geef aan die uitnoodiging gehoor. Ik vertel hem alles over Michelle. Van mijn gesprek met dokter Borch van Heeckeren rep ik niet.

Vader schudt het hoofd. „Je hebt het daar niet gemakkelijk, kind. Toe, stap naar de directrice en vertel haar je moeilijkheden.”

Ik schud het hoofd. Vader met zijn lieve trouwe inborst, die altijd klaar staat om anderen te helpen en die doodsbang is om iemand pijn te doen, kan zich de ongenaakbaarheid van de directrice niet indenken.

„'t Is moeilijk, erg moeilijk,” zegt Vader, „ik geloof, dat een zwijgen van jou tegenover Michelle nooit te verantwoorden is, maar aan den anderen kant.....”

„Als het niet te verantwoorden is, dan is er geen andere kant, Vader.”

We schrikken op van een zwaren slag. Ik heb te zwaar tegen den Bijbel geleund, die op Vader's schrijftafel ligt en met een plof is hij op den grond terecht gekomen.

Ik raap hem op en zie mijn wanstaltige boekenlegger, die eruit gevallen is.

„Als in een Zondagschoolboekje, Vader, een regelrecht antwoord op onze zorgen.....”

„Zijn kracht in Uw zwakheid. Door het gebed, meiske.”

Ik vouw mijn handen. Vaders handen sluiten zich om de mijne en in het korte, dringende gebed vraagt

Vader een oplossing voor mijn moeilijkheden.

Ietwat verlegen kijken we elkaar aan. Zelfs voor een domineesdochter is het niet zoo geheel gewoon, zoo'n stil, innig gebed zoo met z'n beidjes.

De avond vindt ons allemaal in de huiskamer. Lodewijk is ook gearriveerd.

„Twee schuifbladen moeten er weer tusschen net als vroeger,” zegt Moeder met een gelukkig lachje.

Om Edith en Remmy te plezieren doen we allemaal samen spelletjes. Bij het domineeren plakt Vader telkens een vijf aan een vier en zelfs éénmaal een zes aan een dubbel-blank. Maar telkens wordt hij op heeterdaad betrapt door Edith, die toch weer goedig zijn verschrikte verontschuldigen aanneemt, dat hij zich heusch echt vergist heeft.

„Zoo'n slimme Vader,” fluistert Elly.

„Neen,” denk ik, „Vadertje is alleen maar verstrooid, heel erg verstrooid, maar dat kunnen zij ook niet weten.”

Gulzig willen Edith en Remmy op één avond alle soorten gezelschapsspelletjes afwerken. Als ze naar bed moeten, smeeken ze nog om één keer kwartetten te mogen maken. Eén keertje maar met het Vaderlandsche Geschiedenisspel, dat Lo voor ze meebracht.

Elly neemt telkens den ernst van het spel weg door te zeggen: „Ik wil een staatslied.”

Als ik met de kleintjes op de trap ben, zoeken ze nog steeds naar gelijksoortige verbasteringen en nemen zich voor, morgen tegen Harmsen, den timmerman, „dag timmerlied” te zeggen.

Wat voel ik me rijk later in de huiskamer tusschen Moeder en de anderen.

„Vind je 't fijn thuis, Harry?” zegt Moeder.

„Fijn? O, Moeder wat een zwak woord; ik drink de gezelligheid gewoon met teugen.

Voor den vorm ben ik met een handwerkje bezig, maar telkens rusten mijn handen. O, dit hier, al die lieve bekende dingen om me heen, die sfeer van de huiskamer in „De Ark”.

Als er meer huiskamers waren als deze hier, dan zouden er niet zoovele moderne Agnessen zijn.

„Nog vijf zulke avonden, Elly,” bereken ik gierig als ik in bed lig.

HOOFDSTUK XIII.

„Ga je mee even naar de post, Harry? Dan loopen we gelijk nog wat om.”

Lodewijk, zèker van mijn gezelschap, heeft mijn mantel al voor me meegebracht uit de gang.

„Hè neen,” pruilen Edith en Remmy. „Harry is ons aan 't voorlezen uit „De Negerhut.” We moeten weten, of de arme Tom verkocht werd.”

„Zal ik 't je gauw vertellen?” plaagt Lodewijk, „dan ben je van de directe spanning af.”

Verschrikt stoppen de kleintjes de vingers in de ooren. Van zoo'n ongezellige oplossing van hun nieuwsgierigheid willen ze niets weten.

Elly buigt zich over me heen, neemt me het boek uit de handen.

„Geef maar hier, Harry, dan bevredig ik beide partijen.”

„Als ik tenminste zin heb om met Lo mee te gaan,” plaag ik. „Eigenlijk ben jij hier aan de beurt, in de stad geniet ik het plezier van zijn wandelingen, als hij tenminste een uurtje voor me over heeft.”

„Toe, zanik niet zoo,” zegt Lo met een frons in zijn voorhoofd. „Meisjes kunnen geweldige zeurkousen zijn.”

„Ook lang niet allemaal!” Elly knipoogt naar me en ik dūw Lodewijk bijna de gang in, uit angst dat Elly te ver zal gaan met haar grapjes.

„Hè.” Diep snuif ik de fijne voorjaarslucht in. „Heerlijk is ’t hier toch.”

Door de velden loopen we met een grooten omweg naar ’t dorp. Hier en daar krijgen we een groet van de enkele boeren, die nog op de akkers aan ’t werk zijn. Met langzaam, traag beweeg, den landman eigen, doen ze nog wat werk af.

„Wat een verschil bij het gejacht in de stad, hè?” zucht ik tegen Lodewijk. „Af en toe krijg je daar een gevoel of je heel diep adem moet halen om mee te kunnen komen in dat gedraaf.”

Lo schouderst. „Alles heeft zijn charme. Ik zou niet graag voorgoed hier weer begraven zitten.”

„Ik denk toch niet, dat je onmiddellijk rechter in een groote stad zal worden.”

„Dan maar rechter op een dorp.”

We lachen allebei om die oplossing en dan zegt Lo zonder eenige aanleiding: „Zeg Harry, waarom vraag jij Agnes hier niet eens te logeeren in „De Ark”? We genieten zooveel van haar gastvrijheid.”

„We..... we..... ik kan de keeren tellen, dat ik bij haar thuis geweest ben,” zeg ik.

„Ja, ik ook, maar dat neemt niet weg, dat Agnes toch altijd buitengewoon aardig voor jou is.”

„Tja,” zeg ik, „ik geloof niet, dat Agnes zoo gemakkelijk tegelijk met mij vrij zou kunnen krijgen en dan..... Vind jij Agnes een meisje, dat zich thuis zou voelen in onze Ark?”

Lodewijk is stil blijven staan. „Wat zijn jullie toch eigenlijk bekrompen schepseltjes. Omdat zoo’n meisje

nu niet precies jullie opvoeding gehad heeft.....'

„Och Lodewijk, je bent er toch geweest, je hebt haar Moeder gezien, hoe kan je haar brengen in de sfeer van onze Ark, waar Moeder zelf brood snijdt met een huishoudschort voor.”

„Dus alleen om wat standsverschil weer je haar?”

„Nee jongen, niet om wat standsverschil. Ik drukte me daar verkeerd uit. Agnes zou zich hier niet thuis voelen. Al de goede mooie dingen van „De Ark” zou ze met haar cynische gedachten uitrafelen en becritiseeren.”

„Ik wist niet, dat je haar niet mocht lijden,” zegt mijn broer stug.

„Ik vind Agnes een schat, dat weet je best, maar.....”

„Maar op een afstand,” vult Lo schamper aan.

Ik wordt boos om Lo's opmerking en snauw terug: „'t Lijkt wel, of Elly gelijk heeft.”

„Waarin?”

„Ze zei, dat je van Agnes hield.” Ik herinner me ineens, dat Elly niet precies die woorden gebruikt heeft, maar eer ik tijd heb voor mezelf te formuleeren, wàt ze precies gezegd heeft, zegt Lo met afgewend hoofd:

„En àls dat nu eens zoo was?”

Lodewijks vraag is een bekentenis. Ik hoor mezelf wat zinnen zeggen over een huwelijk met een ongeloovige...

„Nooit gaat het goed..... het kàn niet goed gaan.”

„Ik houd van haar,” zegt Lodewijk rustig, zonder antwoord te geven op al mijn bezwaren.

Dat rustig volhouden van Lo, zijn spottend oog-optrekken, het maakt al mijn tegenwerpingen tot een

dwaas gezedepreek. Lo's gezicht zegt: Je hebt Vader's lessen goed onthouden, maar wat ken jij, kiekentje, nu verder de wereld?"

We zijn langzaam doorgelopen. Het dringt ineens tot me door, dat we lijnrecht op Liesbet's huisje toelopen. Blinde, gestorven oogen tusschen de verlichte, levende ramen. Weggegaan..... voorgoed.

Lodewijk heeft bij het huisje zijn stap ingehouden, legt zijn hand even op het al wijkende hekje als wilde hij het tuintje binnengaan. Het laàtst stond ik hier voor ik vertrok naar de stad.

„Lodewijk,” zeg ik zacht, „oude Liesbet gaf me een boodschap mee, voor ik voorgoed van huis ging. Ik denk, dat ze jou die boodschap ook gegeven zou hebben als ze je moeilijkheden gekend had. Ze zei: Juffer Harriët, leer dat van de oude Liesbet voor je vertrekt; sla liever alles maar af in de wereld, dan dat je schade lijdt aan je ziel.”

Vlug stappen we naar ons huis. Woorden zijn er niet meer tusschen ons. Duizend vragen dringen zich aan me op. Houdt Agnes ook van Lodewijk? Heeft Lo er met haar over gesproken?

In de gezellige sfeer van „De Ark” smelt al mijn bezorgdheid om Lo en Agnes weg.

Alleen breng ik mijn broer naar den trein. Hij vertrekt een paar dagen eerder dan ik.

„Heb je nog een boodschap in 't ziekenhuis?” zegt hij, „k stap nog even in jouw stad uit.”

„Dus toch?” denk ik.

„Daarna zul je me wel niet meer zien, meisje,” zegt hij, alsof hij mijn onuitgesproken vraag geraden heeft. „Ik moet hard aan de studie..... je zult het zonder mij moeten stellen.”

Heel eenvoudig zegt hij het of het vanzelf sprak.

In de donkere omlijsting van het portierraampje lijkt zijn gezicht een wit verbeterd masker bij zijn gulle, open jongenskop van vroeger.

.....'t Is beter de wereld te verliezen dan schade te lijden aan je ziel.....

Heeft Liesbet's boodschap Lo wakker geschud? Gemakkelijk is de les niet te leeren.....

Omdat de schade aan je ziel soms zoo heel klein lijkt bij het verlies van wat de wereld biedt.....

Hoe is het gekomen? Wat heb ik gezegd?

Ontsteld probeer ik mijn gedachten te ordenen. Straks zal de directrice rekenschap van mij vragen over Michelle's ontredde ring.

In het kleine keukentje zit ik op een stoel gezakt. Naast me klaagt Daatje, met haar schort door de oogen wrijvend: „k Heb d'r al zooveel zien gaan, maar Michiel kenne we nie misse. En 't is vast het laatste nou. Altijd as al die dokters en verpleegsters zoo af en an loope ineens.”

„Ga mee, Harry, de directrice wil je spreken.”

Agnes is binnengekomen, neemt me mee naar de kamer van de directrice.

O, nu zal ik me verdedigen. Nu zal ik zeggen, hoe wij, Christenen, die gewend zijn om rekening te houden

met leven en dood, niet mee kunnen doen aan het systematische bedrog van hen, die God uitgeschakeld hebben. Ik zal.....

„Wilt u mij precies vertellen, wat u gezegd hebt tegen patiënte De Ruig?”

Een paar kille woorden maar..... Een enkele vraag.

Langzaam bevriest het in me. Nu loopt mijn heele zelfverdediging uit op wat gestamelde woorden. Ik zie weer Michelle's angstoogen, die me de verzekering af wilden dwingen, dat zij zou genezen en toen mijn vraag..... „En als je nu eens niet beter werd?”.....

Dan striemen de woorden van de directrice me.

„Heldin..... Wat is het gemakkelijk om met een gezond lichaam een arme zieke te stooten in doodsnoed en ellende. Nu kunt u tevreden zijn. Nu Michelle's scherp verstand uw vraag begrepen heeft. Jammer, dat u haar ontredde niet kunt genieten, de lange zwarte dagen, dat haar gemarteld lichaam nog zal moeten wachten.”

„Houd op..... Houd op.....”

Hoogopgericht staat de directrice voor me.....

„O jullie fijngevoelige ohristenen ontnemen en ont-rooven..... Maar wat kun je teruggeven?..... Waar blijft je troost?”.....

„Laat me teruggaan naar haar,” beeft mijn stem, „ik zal spreken met haar.”

„Dank u. Uw hulp wordt hier niet meer op prijs gesteld. Over zes weken kunt u vertrekken. De tijd, die u nog rest, kunt u in de roodvonkbarak dienst doen. Dan zit u op een veiligen afstand van dit gebouw.”

Ontslagen..... Terwijl ik nog in de kamer ben, belt ze één der reserve-zusters om in mijn zaaldienst te voorzien.

Met wat nachtgoed onder mijn arm sluip ik over de gangen. Langs me heen gaat Grootte Eduard. Hij ziet me niet. Hij is op weg naar Michelle. Verwenschen zal hij me om haar ontreddering.

Weg..... hier vandaan..... als een misdadigster.....

„Zoo zuster, barakkendienst valt niet mee hè?”

Langs den Feldwebel ga ik. Morgen zal hij spijt hebben van zijn knusse praatje. Morgen, als iedereen zal weten, dat ik weggejaagd zal worden hier.....

HOOFDSTUK XIV.

„Moedertje Harry, sta nou op.”

Om de deur van mijn kleine, celachtige kamertje kijken twee paar ondeugende oogen onder ragebolletjes van kinderhoofdjes.....

„Afmarsch naar je bedjes, ik kom zoo bij je.”

Moedertje Harry..... De naam is bedacht door de oudste van de „roodhuidenkolonie,” zooals Agnes onze barak noemt.

Voor straf ben ik hier naar toe verbannen. O, wat zal ik later terug hunkeren naar deze zes weken.

Zeven herstellende patiëntjes, anders heb ik hier niets te verzorgen. 's Morgens even het in orde brengen van de doktersrapporten, die door het raam nagezèn worden door voorzichtige huisdokters.

„Alles nog goed zuster? Prachtig, goed oppassen voor kouvatten maar en doorgaan met dieet.....”

ik moet goed opletten of er zich bij de kleine herstellenden geen onverwachte complicaties voordoen en verder mag ik Moedertje spelen over de hummels en ze tot in 't oneindige voorlezen uit de stukgelezen kinderboeken, die ik uit mijn fantasie aan moet vullen, zoo dikwijls de verdwenen bladzijden in gebreke blijven de spanning op de aandachtig luisterende kindergezichtjes te bevredigen.

We naaien poppekleeren, we ruimen samen heel onze

gezellige kleine woning op. We vergelijken wie er het hardst vervelt.

.....„Kijk eens, vandaag gaat Piet's heele duimrug eraan..... Wacht maar eens als Sientje morgen haar eerste warm bad krijgt..... Als een slang zal ze eventjes haar vuile huid verliezen.....”

„Hier Evert, je laatste papdag, morgen heb je Toos ingehaald met het puré- en vischdieet.”

We schateren van den lach bij de verkleedpartij van iederen morgen. Uit een mand diep ik de gestichtachtige gestreepte schortjes en kielen, de gymnastiekslofjes, waarvan geen enkel paar meer bij elkaar hoort. Als kleine tuchthuisboefjes zien ze eruit, mijn uit de maatschappij verbannen kleine menschjes.

Het allerkleinste is waarempel haar Moeder vergeten.

.....Zuster, zuster, beur Annètjes nu eens voor het raam, laat ze toch eens tegen me lachen. Ze kent me niet meer”.

Op en neer laat ik het blondlokkig kindje voor het raam op mijn arm dansen. „Kijk eens daar buiten, zie je je Moedertje wel?”

Het krullebolletje wordt met een pruillipje tegen mijn schouder geduwd.

Ik schud krampachtig mijn hoofd tegen het jonge vrouwtje daarbuiten, dat zich de oogen afveegt bij zoo-veel ontrouw van haar bezit.

Ja, ze zou maar wegggaan nu, anders blèèf Annètje maar schreien. Ik moest toch ook nog kijken naar mijn andere patiëntjes, die met een verveeld gezicht, allang uitgepraat tegen hun bezoek, stil naar de klok gluren

of Moedertje Harry nog niet voor zal gaan lezen

Dag Vaders, dag Moeders, neen, kijk maar niet meer om Jullie kindertjes hebben er maar één nodig hier. Och laat ze maar, gun ze maar een paar weken aan een arme mislukte verpleegster, die weggejaagd gaat worden.

O mijn kleintjes, hoe zou ik het hier uithouden zonder jullie. Dagen zou ik moeten kijken naar dat ééne matglazen raam, waarachter ik Michelle weet. Dof en grauw is het tusschen al de blikkerende ruiten. 's Avonds als mijn kleintjes slapen, kijk ik naar de figuren, die zich bij het zwakke licht afteekenen op de ruiten.

Vormlooze gestalten, die af en aan gaan, die dempen en weer doen schijnen het licht.

Agnes bezoekt me iederen avond. Op den voorgeschreven afstand van een paar meter, het hek er tusschen, spreken we met elkaar.

Hoe het met Michelle ging? 't Zelfde, altijd hetzelfde. Neen ongerust moest ik me niet maken, strijd had ze niet, ik wist toch nog van vroeger, hoe de spuitjes haar verdoofden. Nu dan, ze kreeg nu nog grootere hoeveelheden morfine.

Vragen naar mij? Neen nooit, ze was immers eigenlijk nooit heelemaal bij kennis!

— Tot Daatje me verraadt hoe het wèrkelijk gesteld is.

„O, zuster Harry, wees maar blij, dat u weg ben daarboven. IJselijk is het op kamer zeven, de patiënte op de andere zale hebbe de gil gehoord van Michiel..... Zoo maar ineens..... Een heele dag had ze stil gelege en ineens begon het lieve leve. Me Moeder zegt ook, dat

het beter is as ze maar weggenome wordt. Zoo'n pijn as dat schaaap heb, zeit me Moeder." —

O, Michelle, lichamelijke pijn doet je niet gillen, dat verdraag je wel met een wit vertrokken gezicht. Het is de doodsvallei, die je voor je ziet..... het graf, waar je nu met open oogen voor staat. En ik, Michelle, heb je den blinddoek van de oogen genomen. O, had ik maar bij je mogen blijven, had ik je handen maar kunnen leggen in die van Christus. Je zoudt misschien hebben geleerd willig over te geven je al weggeteerde lichaam. Michelle, ik had je niet mogen stooten in dien doodsangst zonder steun.

„Moedertje Harry, toe vertel nu verder, je houdt telkens op.”

.....„Waar was ik gebleven? Dat die kleine kabouter.....”

„Och, wat een domme zuster, U had het heelemaal niet over kabouterijtjes; 't ging toch over dat kleine meisje uit dat tooverbosch.”

.....Dag en nacht bid ik met een wit verbeten gezicht, wakend en slapend. Mijn gebed klaagt en dwingt en gebiedt bij alles wat ik doe.

.....„Heere Jezus, ik heb in Uw dienst gesproken, ik heb een ziel willen redden; help me, laat een wonder gebeuren.

.....Heere, ik vraag toch niet om iets voor mezelf, geen winst, geen voordeel, een mensch moet behouden worden.

.....Heere, er staat toch: bidt en u zal gegeven worden. Ik bid, o bezwaar mijn ziel niet met haar doodsangst; ik heb toch gesproken in Uw dienst. Ik ben U

meer gehoorzaam geweest dan den menschen. Heere..... wijs me den weg, laat een wonder gebeuren".....

Met koortsachtige haast maak ik me klaar voor mijn kerkbeurt, het eenigste wat me hier in deze besmette omgeving als uitgang is toegestaan. Ik neem het voorgeschreven sublimate-bad en zoek een plaatsje in een nabijgelegen kerk. 't Is geen kerk van onze richting. Wat geeft dat ? Ik ben hier om te bidden, misschien moet ik in een kerk bidden om verhoord te worden.

Ik zoek den tekst op..... Klopt en u zal opengedaan worden.....

„Heere, ze heeft zelf niet leeren kloppen, ik doe het voor haar. Heere, doe haar open"..... bidden mijn angstige lippen.

Een heftigen schok krijg ik als boven den kansel het rustige, sympathieke gezicht van dominee Milius verschijnt.

Half rijs ik op, ga onmiddellijk weer zitten. Ik hoor zijn stem, zijn woorden dringen niet tot mij door.

„Heere, is dit het wonder? Wijs me den weg.”

Na kerktijd wacht ik bij een zijuitgang van de kerk. Verwonderde blikken monstere mijn zusterkleeren, mijn opgewonden kleur.

Met een gezicht, vertrokken van angst, grijpt dominee Milius mijn schouder.Zijn vrouw..... Was er iets met zijn vrouw?.....

Beschaamd schud ik het hoofd. Neen, ik was zoo verast geweest hem op den kansel te zien. Kende dominee me niet meer? Dien avond van den verhuisdag.....

Luidkeels lacht dominee op. Hè gelukkig, nu kon ik

eens zien, wat een held hij was. Zijn vrouwtje lag in mijn ziekenhuis. Neen, niets ergs. De tweede baby moest geboren worden en de dorpsdokter vond het beter, dat ze die in de stad wachtte. Hij logeerde hier bij vrienden. —

Dan kom ik met mijn eigenlijke boodschap voor den dag.

„Dominee, u moet me helpen. Brengt u me weg, ik kan hier niet met u blijven praten, mijn tijd is te kort.”

Onderweg vertel ik hem, hoe het met Michelle gesteld is. Ik vertel hem van mijn verbanning naar de barak en van mijn aangekondigde ontslag.

„Natuurlijk zal ik probeeren op kamer zeven toegelaten te worden,” zegt hij. „Niemand zal een geestelijke terughouden, als hij uit eigen beweging een patiënt wil bezoeken.”

Voor het ziekenhuis nemen we afscheid. Ik beloof dapper en rustig te zullen zijn. Neen, hij kwam mij niet opzoeken in dat gevaarlijke kamp. Zelfs niet op een afstand. Hij was heusch bijgeloovig bang voor besmetting, niet voor zichzelf, maar voor zijn jongetie en voor zijn vrouw. Maar schrijven zou hij dienzelfden avond nog, na zijn bezoek aan Michelle.

Met gejubel word ik door mijn patiëntjes binnengehaald.

In koor brabbelen ze: „Bonne matènne, surre Harry.”

Triomfantelijk kijkt de oudste me aan. Had ze den tijd, dat ik weg was, niet goed besteed? Een fransche groet had zij ze geleerd. Wist Zuster wel, wat het beteekende? Het wilde zeggen: Goeden morgen, zuster Harry.”

Luid klinkt mijn lach weer door de barak.

Terwijl ik de reserve-zuster help het sublimaat-bad klaar te maken, dat zij op haar beurt weer zal moeten nemen, babbel ik honderd uit met haar.

Waren ze niet eenig, mijn roodhuidjes met hun franschen groet? Hoeveel weken er om waren van mijn verbanning? Nog maar drie!

Ze vraagt niet naar mijn ontslag en ik spreek er uit mezelf ook niet over. Alleen blijf ik weer achter met mijn ziekenhuiskinderen.

Duizend pond lichter is mijn hart geworden. Och neen, eigenlijk is er nog heelemaal niets gebeurd, dat me zoo blij behoeft te maken, maar ik voel me niet zoo hopeloos alleen meer.

Agnes vindt me bij haar avondbezoek erg monter. Samen lachen we om haar verhalen over Groote Eduard.

Hij was eindelijk met vakantie naar Zwitserland vertrokken. Maandagmorgen zou hij al afgereisd zijn en Dinsdagavond had hij den Feldwebel den schrik op 't lijf gejaagd door stiekum uit zijn kamer in 't ziekenhuis te komen sluipen. Hij moest nog even een patiënt controleren. Woensdag zou hij dan toch werkelijk weggaan. Maar Donderdagmorgen had hij zijn zaalronde gemaakt of er geen vacantiewolfje aan de lucht was. En de directrice, die hem had willen bewegen te vertrekken, had hij afgesnauwd op de cocktailzaal.

Kon hij soms zoo maar in den trein stappen en violen laten zorgen?

„Gister is hij heusch gegaan. Zuster de Geer heeft hem in de expres zien stappen,” eindigt Agnes haar

verhaal, „en vanmorgen kwam er een telegram van hem uit Zwitserland: „Denk aan dieetverandering van patiënt Logger.”

„Wanneer komt hij terug?” vraag ik Agnes.

„Over drie weken,” zegt ze.

Mistroostig leunt mijn hoofd tegen het hek. Over drie weken komt hij terug, dan zal hij weer rondlopen daarboven, troostend en helpend, waar hij maar kan, met zijn groote vriendelijke oogen. Maar ik zal er dan niet meer zijn.

Er is iets, dat naar teleurstelling zweemt in me. Waarom heeft hij me niet geholpen tegenover de directrice? Waarom is hij niet even hiernaartoe gekomen om me te groeten?

„Dwaas,” bestraf ik mezelf, „dacht je, dat er in zijn knap, verstandig hoofd, waarin alleen maar plaats is voor de patiënten, nog één gedachte aan jou is opgekomen, een nietige zuster, gestraft en verjaagd? Je bent uit zijn gezichtskring verdwenen en geen patiënt, dus..... uit.”

„Agnes,” klaag ik in mijn weeke stemming, „zul je me daarboven niet een heel klein beetje missen? Zal niemand me missen?”

Agnes buigt het hoofd. De laatste stralen van de ondergaande zon geven het koperroode haar een aureool, het kleine, sierlijk geschoeide voetje beschuifelt het grint tot het de zwarte aarde vindt.

„Zoo erg zal ik je missen, jou en Michelle..... dat ik ook wegga hier.”

Haar hand grijpt in haar schortzak, reikt me een brief.

Ik lees en herlees haar benoeming in een kinderziekenhuis op een veel kleiner plaats. Ik wil haar hand grijpen. „Agnes, wat heerlijk.”

Ze vouwt haar armen op den rug.

„Dank je kleintje voor de legers microben, die aan je handen kleven.”

Dan ontdekken we te laat, dat haar brief ook gevaarlijk is geworden. Ik dompel hem in een lysolemmen en overhandig hem druipend.

In gedachten bevekt ze haar mooie handen met de door de lysol uitgelopen inkt. Ze laat me haar handpalm zien.

„Kijk,” zegt ze, „leelijk en gevlekt en bijna niet meer schoon te krijgen. En dat allemaal omdat ik mijn handen tegen andere onreinheid wil beveiligen. Misschien zijn mijn handen nu veel gevaarlijker geworden voor de patiënten. Een beeld van 't leven! Wij menschen knoeien maar zoo wat heen. We denken het beste te doen. En doen we het beste? Wie zal 't zeggen? Misschien nemen we maatregelen om ons leven goed en zuiver te houden en verknoeien daarmee het mooiste wat we hebben.”

„In ieder geval moet je toch altijd zoo handelen, dat je je geweten zuiver houdt,” zeg ik schuchter.

„Och, jij kleine puritein met je geweten,” zegt Agnes, „wacht eerst tot je het leven kent en als je ooit voor de verleiding hebt gestaan je leven te leven, zooals het voor het grijpen ligt, of je verstand te gebruiken en je bent daardoor wanhopig eenzaam geworden, dan mag je meepraten.”

Ze draait zich om, loopt vlug weg in de richting van

het ziekenhuis. Ik zie, hoe ze met den rug van haar hand langs haar oogen veegt.

Agnes, de cynische, altijd spottende Agnes huilt.

Is de door Lodewijk afgebroken verhouding een tragedie, ook voor haar, geworden?

HOOFDSTUK XV.

„Moedertje Harry, gaan we vandaag wedstrijd houden in het maken van papieren mutsen? Tootje's Vader heeft nu toch papier gebracht, rood en blauw en geel.”

„Och neen, vandaag heeft zuster het te druk, morgen misschien.”

Het ongeduldige in mijn toon drijft mijn kleuters samen om het bedje van het laatstaangekomen patiëntje, dat nog niet op mag staan. Ze mokken wat. Moedertje Harry laat ze ook erg aan hun lot over.

Ze weten niet, ze kunnen ook niet weten, dat mijn adem telkens bijna stikt van angst, omdat die brief uitblijft; die brief, dien dominee Milius me toch zoo stellig beloofd heeft te zullen schrijven, als hij het eerste bezoek aan Michelle gebracht zou hebben.

„We hebben toch ook geen speelgoed.”

Mijn kleine bende is in opstand. Ik heb het gehoord aan het gestamp van Ferdie's voetje. Hij vertolkt de algemeene ontevredenheid. Ik keer me om.

„Nu dan, dan zal zuster vandaag maar een loopje nemen met het werk. Zoo, voor Hans en Ferdie een spoor-trein. Alsjeblieft, twee stoven achter elkaar. De achterste volladen met blokken! Dat is de goederenwagen.”

„Toe-oe-oet!” gilt Ferdie al bij voorbaat.

„Mag Tootje niet met de pop van Suus spelen? O,

maar ik weet een fijn ander kind voor je. Geef me dat wollen doekje maar aan en houd je armpje op.”

„Hè, dat is een kruik in een doek gerold.”

„Neeen Ferdie, dat is net zoo goed een èchte pop, als jij een echten trein hebt.”

„Hoor,” fantaseert 't poppenmoedertje op haar eentje door, „'t klokt in 't buikje van 't kind. Ze heeft zeker weer te veel gedronken.”

„O..... bezoek.....” juicht Ferdie.

Ik kijk op. Door het raam zie ik het gezicht van dominee Milius.

Ik ruk de deur open. „U hier? U met uw angst voor besmetting?”

Hij antwoordt niet, zijn oogen staan groot en droef in het ernstige gezicht.

„Uw vrouw?..... Is uw vrouw?”

Hij schudt het hoofd. „Neeen, ik ben vandaag voor de tweede maal bij Michelle de Ruig geweest. Na mijn eerste bezoek wilde ik u niet schrijven. Ik had u ook niets te schrijven..... ik heb u nu ook niet te zeggen..... Daarom kom ik nu zelf maar.”

Wonderlijk onlogisch zijn zijn woorden.

„Misschien ben ik te jong voor deze taak,” klaagt zijn stem door. „Misschien wil mijn Zender me leeren, hoe wanhopig klein en onmachtig ik ben, dat ik met al mijn praten en mijn dringende gebed deze ziel niet bereiken kan.”

Zijn bezoek duurt maar even, hij zal alleen terugkomen als hij werkelijk iets te zeggen zal hebben. Hoe het lichamenlijk met Michelle is, kan ik wel van de zusters te weten komen.

Voor ik me omkeer, bid ik mijn zondige gebed: „God, als Ge haar dan niet wilt redden, verdoof dan haar bewustzijn tot..... tot Ge haar verloren laat gaan.”

Een droge snik schokt uit mijn keel.

Een zachte kleine hand beroert de mijne.

„Huilt Moedertje Harry? Ze vechten daarbinnen.”

„Welneen, zuster huilt niet hoor.”

Als een kluwen rollen mijn patiëntjes door en over elkaar. 't Is een gestomp en getrap van wonder en geweld.

Hè, wat een troep vechtersbazen. Als straks het bezoek kwam, moesten ze zeker allemaal maar met blauwe oogen rondloopen. Waar was nu het speelgoed gebleven? De trein van Ferdie, de pop van Tootje?

Bedremmeld plukken ze aan de vervellende handjes, dan klaagt Ferdie's stemmetje timide: „Die stoof is alleen maar een trein, zoolang U er bij bent.”

Ik sla alle voorzichtigheid in den wind en knuffel ze. Als ik hun armpje niet om mijn hals voelde, als ik ze niet bij me had, hoe zou ik deze zwarte dagen doorkomen?

— — — — —

Nog vier dagen, dan zal ik hier weg zijn. Nog vier dagen, dan zal een ander hier mijn plaats ingenomen hebben.

Ik lees en herlees Moeder's lieven brief, dien ik vanmorgen kreeg.

„.....Natuurlijk kom je direct naar de pastorie. Elly en ik vinden het vooral prettig je weer op 't dorp te krijgen. Over de reden van je ontslag praten we samen als je hier bent, maar nooit mag je zeggen, dat je proef-

vlucht mislukt is. Vader en ik zijn erg trotsch op ons dappere meisje. Je bent alleen Christus meer gehoorzaam geweest dan den menschen, Christus, die ons geboden heeft uit te dragen het Evangelie. — En verder tobstertje, moet je de dingen biddend aan God overgeven. Ook wat het geestelijke betreft, geldt immers het: zoolang er leven is, is er hoop. — Vlieg maar gauw terug naar het oude nest hoor!”.....

O, 's is zoo verleidelijk nergens meer aan te denken en voorgoed terug te gaan naar de pastorie.

Maar kan dat wel? Zei Moeder bij mijn laatste bezoek niet, dat het erg prettig was, dat ik met het oog op de financiën voor mezelf kon zorgen?

Edit en Remmy groeien op. Lodewijk's laatste studiejaren zullen veel geld kosten.....

De huistelefoon rinkelt. „Met Agnes?..... Ja..... Hoe zeg je?..... Kun je niet van de zaal weg en heb je een boodschap voor me? Neen ik zal niet schrikken..... Of ik het niet begrijp? Neen..... Hoe zeg je... Michelle?... Is ze?.....”

Met een kreun laat ik den hoorn uit mijn hand zinken.

Michelle dood..... Zoolang er leven was, was er hoop. Maar ze leeft niet meer en de brief van dominee Milius, dien hij zou schrijven als hij iets te zeggen had, is niet gekomen.

Plotseling staat Agnes voor me in de barak. Ik herken haar eerst niet in de vreemde witte jas, waarin ze zich gehuld heeft voor het besmettingsgevaar.

„Hè, wat heb je me laten schrikken,” zegt ze. „Hier, drink eens. O dom meisje, wat is het goed, dat jij de

verpleging uitgaat. Jij die zoo ontredderd bent door het heengaan van een der patiënten."

Stil leunt mijn gebogen hoofd tegen Agnes' mouw. We praten niet meer, maar tranen druppen op mijn gevouwen handen, tranen van mij en tranen van Agnes, die beweerd heeft zich gewapend te hebben tegen zulk een ontreddering.

Als de eerste ontroering voorbij is, maakt Agnes zich los van me.

Kon ik nu wel alleen blijven? Neen, de directrice zou haar niet lastig vallen om haar tocht naar de barak. Ja, nu moest ze weg. Neen, ze wist niets heelemaal niets van Michelle's laatste oogenblikken. Michelle was nog maar juist overleden. De familie was nog niet eens gewaarschuwd. 't Gevaar, dat ik het onvoorbereid van anderen zou hooren, was nu voorbij. Heel zeker wist ze, dat Michelle rustig was geweest en in de laatste oogenblikken geen zwaren doodstrijd had gehad. Hoe had de dienstdoende zuster het ook weer gezegd..... Zacht en kalm..... was ze heengegaan.

„Zacht en kalm”, herhaal ik in mezelf, als Agnes weggegaan is. Dat zal er morgen ook wel in de advertentie staan..... „Heden overleed zacht en kalm”..... Dat zijn zoo de geijkte termen..... de troost van de wereld..... zacht en kalm.

Dat zou in dit geval beteekenen: Weggeleden uit het leven, verdoofd door morfine.

Kreunend verberg ik mijn hoofd in mijn handen, als ik het grint hoor knarsen onder de voeten van de zusters, die een brancard rijden naar de doodenkapel.

Zonder me te ontkleeden zit ik tot diep in den nacht in een hoekje van mijn ledikant. Heel mijn hart is in opstand tegen het leven, tegen God.

Bid en u zal gegeven worden. Dat sloeg alleen op geestelijke dingen, heeft Vader gezegd.

Heb ik dan om lijfsbehoud voor Michelle gebeden?

Alles heb ik willen aanvaarden in het leven, ziekte en lijden en dood. Nooit heeft het als bij dokter Borch van Heeckeren mijn geloof en mijn liefde tot God aangerand, maar nu vraag ik met gebalde vuisten reukenschap van God. Ik ben in Michelle's leven gezonden alleen om haar weg te doen sterven in doodsangst. En wat wordt heel mijn doen en laten daar nu ongerijmd door.

De directrice mag nu wel overtuigd zijn, dat ze me haar verwijten te recht in 't gezicht slingerde... „O jullie Christenen ontnemen en ontrooven, maar wat kun je teruggeven?

„Niets heb ik terug kunnen geven..... niets..... omdat mijn God in gebreke bleef.

De morgen licht, eer ik van vermoeidheid in slaap val.

Een brief van dominee Milius. Ik heb geen haast meer om hem te lezen.

De boodschap, de goede boodschap, waarop ik gehoopt had, is weggebleven. Nu, na haar dood, wellicht nog wat deelnemende woorden, wat rouwbeklag over de mooie vriendschap, die me ontnomen werd.

Ik snijd den brief open.

„Moedertje Harry, spoel me nou af, ik krijg zeep in mijn oogen.”

Ik kijk in het witbeschuimde tot me opgeheven gezichtje met de stijf toegeknepen oogen en stop den brief weg. Straks als ze allemaal gewasschen zijn en als kleine hongerige vogeltjes in de boterhammen zitten te happen, zal ik den brief kunnen lezen.

De doktersbezoeken beginnen dezen morgen al vroeg. Tijdens het ontbijt wil een haastige, jonge medicus mijn lijsten al controleeren en dan, na het ontbijt, heeft een der patiëntjes schijnbaar wat gulzig gegeten. De gevolgen blijven niet uit en het bedje moet verschoond worden.

Pas in het middaguur, tijdens de rust van de kleintjes, kom ik er toe den brief te lezen.

Beste Zuster de Laat,

Weet u 't al, dat u me mag feliciteeren met mijn dochter? Een prachtmeisje van acht pond en 't vrouwtje is ook heelemaal wel.....

Met een bitter lachje laat ik den brief zinken. De deelnemende brief, dien ik verwachtte is alleen maar een uiting van vadertrots.

.....„Begrijpt u nu, waarom ik u gisteren niet schreef? Ik heb het even uitgesteld, omdat ik in de angstige spanning, waarin ik verkeerde geen pen vast kon houden. Och neen zusterje, laat ik nu maar heelemaal eerlijk zijn; ik was alles glad vergeten op de wereld, behalve mijn kleine vrouwtje, dat zoo dapper vocht tegen die onmenselijke pijnen. Maar ik heb u iets te zeggen..... er is een boodschap voor u.

Kom op het kerkhof bij Michelle's begrafenis, die ik zal leiden. Daar zult u de boodschap ontvangen, die ik u te brengen had.

De boodschap, die hij te brengen heeft? Mijn bange gedachten durven niet aanvaarden de mogelijke belofte, die deze woorden kunnen beteekenen.

Bedoelt hij misschien met de boodschap de waarschuwing, die hij zal laten uitgaan van dit jonge leven, dat geveld werd?

In een koortsige spanning doorleef ik de dagen en nachten, die me scheiden van mijn vertrek hier..... De dag van mijn vertrek, die de begrafenisdag van Michelle zal zijn.

Telkens wil Agnes me bewegen mee te gaan naar Michelle's rustplaats.

„Toe toch, Harry, ze is zoo lief om te zien. Haar gezichtje is zoo rustig. 't Is of ze glimlacht. Nooit zag je zooveel bloemen. Als je de kapel binnengaat komt je de zware bloemenlucht tegemoet. Wat moet ze een vrienden gehad hebben.

„Gisteren heb ik een jongen man bij haar gebracht. Stil en schuw legde hij wat seringen neer zonder kaartje. Zijn schouders schokten, zoo snikte hij..... Er is ook een krans van rouwviolen met een kaartje erbij, waarop staat: Rust zacht, dapper meisje. Ik meende duidelijk de hand te herkennen van dokter Borch van Heeckeren, maar dat is ten eenenmale onmogelijk, want die zit nog zoo ver weg. Hij weet wellicht nog niet eens, dat Michelle overleden is.”

Ben ik het zelf, die afscheid neemt van mijn kinderen?
Sommige van hen schreien, omdat moedertje Harry niet meer terugkomt. Ikzelf ben niet in 't minst bewogen. Het gaat alles langs me heen. Eén ding is nog maar werkelijkheid: de boodschap, die dominee Milius mij te brengen zal hebben.

De directrice heeft op Agnes' verzoek mijn dienst den laatsten dag zoo gewijzigd, dat ik Michelle's begrafenis op het kerkhof kan bijwonen.

Bij den ingang van den doodenakker herken ik veel verpleegsters. Het is anders geen gewoonte in het ziekenhuis gestorven patiënten naar hun laatste rustplaats te begeleiden. 't Zou een bijna dagelijksche tocht worden voor de verpleegsters.

Agnes en ik voegen ons met hen bij de verzameling menschen, die bij den ingang van het kerkhof wachten om zich straks achter de lijkbaar te scharen.

Er wordt druk gefluisterd.

.....Goed, dat 't maar afgelopen is. Neen, 't was niet meer om aan te zien, zoo'n lijden.....

„Die tante moet er toch nog veel van weten, of 't moet schijn zijn, dat kan ook nog!.....

.....Ze zijn laat hè? Ja, wachten valt nooit mee.....

.....Wist je, dat ze orthodox waren? Dominee Milius leidt de begrafenis.

Agnes trekt me bij mijn mouw weg. „Kom,” zegt ze, „laten we liever op Michelle wachten op de plek, waar ze neergelegd zal worden. 't Lijkt me eerbiediger daar dan tusschen al die lispel-wauwelende menschen.”

Het duurt wel even voor we op den uitgestrekten

doodenakker het versch gedolven graf vinden. Zonder spreken wachten we.

.....Een kuil..... een diepe kuil..... roodbruin grof zand..... opgeworpen aarde, die straks weer op haar plaats terug zal worden gebracht..... wat torren wroeten..... ik vertrap ze in een wreed en meedoogenloozen lust tot vernielen..... een worm kronkelt zich door de aarde..... Michelle's fijne handen..... Michelle's zachte golvende haar..... Michelle's ranke meisjeslichaam.....

In ontzetting sperren zich mijn oogen..... Van aangezicht tot aangezicht sta ik weer tegenover den dood.....

Een..... twee een..... twee.....

Stijf ingehouden schreden dragen een bloemenlast. Witte seringeng... blanke aronskelken... een geurende bloemenweelde, die probeert te loochenen de sombere tragiek van het jonge weggekwijsde leven.

Opzij met die bloemen... van onder het zwarte rouwkleed wordt weggehaald de kist. Boven de groeve komt hij te staan.

Tot bloedens toe bebijt ik mijn lippen. Dit is de werkelijkheid, die dan uiteindelijk overblijft, deze schamele houten kist, zwevende boven dien grimmigen kuil.

Mijn bevende hand zoekt steun. Agnes legt haar arm onder den mijne.

Dominee Milius komt naar voren. Met gebogen hoofd begint hij te spreken.

Was het niet de gewoonte de deugden te memoreeren van hen, die ten grave werden gedragen? Wat kon hij

dan zeggen? Hij, die haar nauwelijks gekend had. Dat ze zoo buitengewoon begaafd was? Zou de herinnering den jammer om het voorgoed verloren gaan van dit talent niet vergrooten?

Hij had iets beters van haar te zeggen.

Dominee Milius wacht even, dan kijkt hij op, zoekt mijn gezicht en mijn blik vasthoudend, zegt hij met langzame stem op ieder woord den nadruk leggend:

„Het voornaamste wat ik hier te zeggen heb, is dat deze diamant, geslepen door een droef, intens lijden, zal schitteren in Christus' kroon.”

De boodschap, die hij me brengt. Met zoo groote zekerheid?

„Dat is het, wat ik van haar te zeggen heb,” vervolgt zijn rustige stem. „Maar waar nu heen met de huivering, die we voelen als we dit jonge rijke leven aan de groeve der vertering overgeven?”

Hebben we niet een aanvechting om met een licht verwijt in onze stem te klagen als de zuster van Lazarus: „Heere, indien Gij hier geweest waart, zij zou niet gestorven zijn?”

Was die redding uit den dood voor Lazarus dan van zòò groot belang? Kwam er niet weer de dag, dat hij onherroepelijk weggeborgen zou worden in het kille graf? Grooter dan het wonder van Bethanië is immers de Opstanding in Christus! De Opstanding in Christus, die de Zijnen zal hergeven een nieuw verheerlijkt lichaam.....”

De opstanding in Christus.....

Als een last valt mijn doodsangst weg. Het is of naast

Michelle's graf Christus zijn armen naar me uitstrekt.
„Vrees niet, geloof alleenlijk.”

.....Dood, waar is uw prikkel.....

Hel, waar is uw overwinning.....

Eens zal ook mijn lichaam weggeborgen worden.

De bittere sombere tragedie van den raadselachtigen dood, die geen mensch kan aanvaarden.

De wetenschap van de verlossing, die den Christen, bevrijdt uit dezen bangen nood, voert op jubelende hoogten, zelfs als we de kist weg zien zinken in de aarde.

De oogenblikken, waarop we staan op heiligen grond.....

— — — — —
In de kleine auto, die dominee Milius van zijn vriend geleend heeft, neemt hij me mee naar het huis, waar hij gelogeed is.

Onderweg spreken we niet, stil teruggeleund met gesloten oogen voel ik de gebrokenheid van mijn lichaam na de intense spanning van de laatste dagen.

„Geef ons je studeerkamer en laat je dienstbode ons verwennen,” schetst mijn geleider tegen zijn vriend.

„.....Dominee”.....

„Geen woord wissel ik met u voor u uw thee gedronken en uw toast geknabbeld hebt.”

Mijn bevende handen zijn bijna niet in staat het kopje naar mijn lippen te brengen.

„Kwel me niet langer,” vraagt mijn moede stem.

„Ik heb u toch vanmiddag verlost uit uw onzekerheid,” zegt hij.

„Maar”.....

„Nee, er is geen maar. Als je bidt met een arm menschenkind, dat in doodsangst neerligt en ze klaagt dan, dat voor haar de redding in Christus niet geldt, omdat ze Hem in haar leven niet aanvaard heeft als Gods Zoon.....

Als dan eindelijk de zwakke stem klaagt: Heere, wees mij zondaar genadig en als de zich in vertwijfeling wringende handen rust vinden, omdat ze zich gelegd hebben in de doorboorde handen van den Heiland, dan is er geen maar..... Zuster..... Dan buigen we ons hoofd en danken God, die dit leven ter elfder ure redde van een eeuwigen dood.”

„Ik dank U”.....

Hij schudt het hoofd.

„Nee, u dankt mij niet en ik dank u niet, wij danken samen God, Die ons heeft willen gebruiken om deze ziel te behouden.”

„Wat kort heb ik haar maar gekend,” vervolgt hij, „enkele dagen.... dagen, die ik doorgebracht heb ,worstelend met God om haar te bevrijden uit haar doodsangst.”

„Ik heb ook gebeden,” zeg ik zacht, „iedere bede was een verwijt, een opstandig verzet tegen God; ik heb mijn vuisten gebald.....”

„Ja,” zegt hij, „wij menschen, wij dominee's vooral, wij onderschatten Gods liefde, wij kunnen onzen tijd niet afwachten en als God ons gebrekkige gebed verhoort, verhoort op Zijn groote Goddelijke manier, dan kunnen we het niet aanvaarden, dan zijn we geneigd te denken: Zou het wel in orde zijn? Kan een zondaar dan zòd maar gered worden?... 't Is goed, dat we de geschiedenis

van den moordenaar aan 't kruis hebben..... wij dominee's."

Met een vermoeid gebaar strijk ik over mijn voorhoofd.....

„En nu wordt het tijd, dat we ons eens met u bezig houden hè?" zegt hij. „U is nog maar een schim van de zuster, die ons bij onze verhuizing overviel."

„Ik ga eerst naar huis, ik heb geen betrekking; ik zal de directrice vragen of ik vannacht nog mag slapen in 't ziekenhuis; er is nog zooveel te regelen."

„Dan gaan we nu meteen maar," zegt hij, „dan mag u Eleonore zien."

„Eleonore?"

„Mijn nieuwe dochter," lacht hij. „We zijn zoo trotsch op haar."

„Ik vergat u te feliciteeren."

„Kom mee," jacht hij, „dan mag u 't nòg doen. Maar wacht tot u haar gezien hebt, want dàn zal uw felicitatie uitbundig zijn."

— — — — —
Wriemelende vingertjes, een donzig kopje, een zoekend mondje, een weelde van teer roze en blank, gevat in een rijkdom van tule strooken en satijnen lint.....

Een diep gegraven kuil, knarsende touwen, die neerlaten een ruwe kist.....

De grond, waarop we staan, is heilig land.....

HOOFDSTUK XVI.

„Logeer vannacht bij mij thuis, Harry, Je ouders verwachtten je immers niet eerder dan morgen? Je ziet er zoo moe uit.”

De uitnoodiging lokt me wel. Ik voel me erg moe. Als ik heel vlug voortmaak, zou ik den laatsten trein naar huis kunnen halen en in 't holst van den nacht thuis kunnen zijn. 'k Zou graag Agnes' invitatie aannemen, alleen zie ik er huizenhoog tegen op, vanavond de gezellige logee te spelen in Agnes' huis.

Agnes begrijpt mijn aarzeling. Ze zegt tactvol: „Alleen zou je niet veel menschen hebben om je te amuseeren. Moeder en Vader zijn op reis en mijn verdere familie is niet gewend 's avonds thuis te bivakkeeren, zelfs niet voor een logee.”

Dankbaar neem ik nu de uitnoodiging aan.

Van de verpleegsters en de directrice heb ik al afscheid genomen.

De directrice had haar vijandige houding laten varen. Over de oorzaak van mijn heengaan repte ze zelfs niet, alleen zinspeelde ze er even op, dat mijn werken beter gewaardeerd zou kunnen worden in een omgeving, die bij mij paste.

Een dezer dagen moet Groote Eduard van zijn vacantiereis terugkeeren. Zoo moeilijk als hij zich eerst

van het ziekenhuis los kon maken, zoo gemakkelijk schijnt het nu voor hem te zijn weg te blijven. Uit het oog — uit het hart, denk ik schamper. Misschien is hij morgen weer op zijn post en dan zal ik nog afscheid van hem kunnen nemen.

Ik moet hem toch vertellen van het wondere einde van Michelle. Misschien zullen zijn oogen spotten. Neen, dat zullen ze niet. O nog één keer zijn oogen groot en droef te zien om den dood van Michelle..... om den weemoed van ons afscheid.

„Dwaas,” scheld ik mezelf, „als hij bij zijn terugkomst de ontslagen zuster verdwenen vindt, zal hij zich haar naam niet meer herinneren.”

's Avonds in Agnes' huis voel ik me als in een hotel. Zacht af en aanlopende dienstboden, die de badkamer in orde brengen en me verwennen met uitgezochte spijzen. In de zachte kussens van den divan op Agnes' zitkamer rust ik uit.

Wat een weelde hier. Wat een contrast met Daatje's huis bijvoorbeeld..... Daatje, ik zal haar alleen maar per brief vaarwel kunnen zeggen. Agnes vertelde me, dat ze met een flinke verkoudheid thuis was gebleven.

Acht maal slaat het bronzen dametje van het antieke penduletje haar stafje op de bel, haar voorgehouden door een hoofsche buigenden jonker.

Ach uur. Als ik nu eens even afscheid ging nemen van Daatje en haar moeder. Wonderlijk uitgerust voel ik me en ik verlang naar een wandeling.

Ik kleeft me vlug aan. Heerlijk als je niemand reken-schap behoeft te geven van je uitgaan en terugkomen.

Opzettelijk neem ik de buitengrachten. Boven me flonkeren de sterren. Als je lang daarnaar kijkt, is het of je jezelf verliest in Gods eeuwigheid. Rustig word je dan, zelfs na een dag als deze, een dag die zoo rijk aan belevenissen was, dat ze een jaar zouden kunnen vullen.

Alsof ik iets ongeoorloofs doe, monster ik van terzijde het deftige heerenhuis, waar ik dokter Borch van Heeckeren weet te wonen. Er brandt licht in de gang. Zou hij thuis zijn? Maar waarom zou hij thuis moeten zijn als er licht brandt? Hij heeft misschien twee kamers van het heele huis in gebruik, corrigeer ik mijn veronderstelling.

Juist als ik het steegje indraai, waar Daatje's familie haar derde etage bewoont, zie ik achter de half-beslagen ruit van een groentenwinkeltje Daatje voor de toonbank hangen. Om haar hoofd heeft ze een van het wasschen viltig geworden wollen doek geknoot, waaraan dwaas de geschonden balletjes-franje op haar rug bengelt.

Met mijn neus tegen de ruiten bekijk ik tusschen de schreeuwerige bioscoopannonces de verlepte groente, uitgestald op gorige kranten. Wat zoo'n winkeltje je toch in een melancholieke stemming brengt! Ik kan Daatje's gezicht niet meer zien. Zou de dikke vrouw achter de toonbank haar een verslag doen van een of andere griezelfilm? Ze begeleidt haar verhaal met drukke gebaren. Ze wijst omhoog, rolt haar handen een paar keer over elkaar en wijst dan naar beneden.

Daatje veegt zich een paar keer met een punt van den omslagdoek door de oogen. Wonderlijk toch, zooals

zoo'n kind reageeren kan op een of ander zielig verhaal.

Het gesprek schijnt beëindigd te zijn. Daatje wendt zich naar de deur. Zoo heftig moet ze aan den knop trekken, dat het winkelbelletje niet uitgeklingeld kan komen.

„Daatje, hier je vergeet je boodschap.”

Daatje pakt het grouwe puntzakje uit de handen van de vrouw. Zonder op- of om te kijken loopt ze langs me.

Ik moet haar bij den arm pakken om haar aandacht op mij te vestigen.

„Daatje dan toch.”

Ik schrik van het witte, ontdane gezichtje, dat me wezenloos vanuit den omslagdoek aanstaart.

„Ben je zoo ziek, Daatje?” vraag ik bezorgd. „Waarom ga je er dan uit en dan nog wel in de avondlucht.”

„.....Is het waar, wat ze zeggen? Komt u 't me vertellen en ken u d'r zoo kalm onder blijve? Hij was nog wel zoo vriendelijk altijd tege u.”

Ik grijp Daatje bij de smalle schouders.

„Waar heb je 't over? Wat is er gebeurd?” vraag ik geschrokken.

„Groote Eduard is doodgefallen in Zwitserland, onder een sneeuwval. De juffrouw uit het winkeltje op den hoek zegt.....”

Ik luister niet verder, keer me met een ruk om. Even later sta ik in het winkeltje. De dikke juffrouw schommelt naar voren.

Wat of ze wist van den dokter uit het groote ziekenhuis? Ja, dat was toch ook wat. Hij was doodgevalle onder een hooge berg van sneeuw. De heele stad door werd het verteld.

Ze vouwt de armen over elkaar, leunt op de aardappelbakken. „'t Mot zoo gegaan zijn.....”

Weg ben ik, niet langer luisteren.....

Wat doe ik hier op de stoep van zijn huis? Mijn vingers strijken over de zwarte letters. „Dr. Borch van Heeckeren.” Een vreemde leegte is in mijn hoofd. Mijn ooren suizen. Er is iets met dien naam. Er is iets. Ik moet het wegdringen uit mijn hersens. Ik wil het niet begrijpen. Ik leg mijn gloeiend hoofd tegen het ijskoude emaille van het naambord.

Groote Eduard, ik begrijp mijn droefheid wel. Toen je leefde mocht ik het niet denken, mocht ik het niet zeggen. Ik had je lief, ik had je lief je droeve oogen in je fijne, intelligente gezicht. Je handen, die genazen en goed deden. O eenmaal ze te mogen kussen, nu ze stil en wit neer zullen liggen.

Plotseling wijkt de deur. Vaag zie ik een dienstbode. Ze staart me aan. Mijn lippen vormen woorden, mijn keel brengt geen klanken voort.

Ze keert zich om, roept, belt..... menschen komen aanloopen. Dan, uit de vage wirwar van klanken..... zijn stem..... zijn stem..... Word ik krankzinnig?

Twee armen omvatten me. „Leun maar op me, kleintje.....”

In mijn ooren suist het leven weer aan. Mijn polsen en voorhoofd worden gebet. Iemand wil me terugroepen tot de werkelijkheid. Stil wil ik hier blijven liggen, niet

meer zoeken naar het groote zwarte leed, dat er gekomen is in mijn leven.

„Harry!”.....

Zijn stem..... wèèr zijn stem..... Ik sla mijn oogen op. Het is toch zijn gezicht, dat zich over me heen buigt. Ik laat mijn vingers door zijn haren glijden..... mijn handen leggen zich op zijn oogen.

Hij pakt mijn handen, kust ze, neemt me in zijn armen. „O mijn kleintje, wat heb je me laten schrikken.”

Stil leunt mijn hoofd tegen zijn borst. Ik wil lachen, maar mijn lach wordt tot een klagend gesnik.

Hij legt me terug in de divan-kussens.

„Rust maar wat,” zegt hij, „ik blijf bij je.”

O, dit groote geluk, hier stil bij hem te zijn. Te weten, dat hij leeft. Mijn vingers omsloten te voelen door zijn sterke levende handen.

De telefoon rinkelt.

Zijn stem terwille van mij dempend, voert hij het telefoongesprek, dat mij de oplossing brengt van al dit wonderlijk gebeuren.

„Ja, hier Borch van Heeckeren in levenden lijve”..... Waarom ik niet dood ben?..... Omdat ik leef hè?..... Och welneen, geen valpartij, geen klein ongelukje zelfs, dat goed afliep..... Och, hoe komen ze er toch bij. Ik ben vanavond aangekomen en word overal aangestaard of ik een geestverschijning ben..... 't Eenige is, dat ze den jongen dokter Herbert, die eergister in Tyrol verongelukt is, met mij verwarren. Maar laat ze dan beter uitkijken hè. Alle doktersnamen, die met een H beginnen, luiden nog niet van Heeckeren.

En dan verwaarloozen ze de B van Borch ook maar.....
Ja, dat is goed, maar vanavond niet hoor, ik ben nog doodop van de reis.....”

Hij legt den hoorn op het toestel, keert zich naar mij toe.

Ik ben half opgestaan van den divan, mijn nog bevende handen probeeren mijn haar te ordenen.

Hij neemt me op en legt me terug in de kussens.

„Stilliggen jij, nog wel een paar uur.”

„U is nog doodop van de reis.”

„Och domoor,” zegt hij, „dat was een leugentje om bestwil en dan, 'k word nu voor de tiende maal opgebeld, ik kan al die menschen toch niet ontvangen, hè?”

„Zou ooit een valsch bericht wel zoo'n consternatie teweeggebracht hebben als dit?” vraag ik.

„Zou ooit een valsch bericht wel zulke verregaande gevolgen gehad hebben?” lacht hij.

Mijn niet begripende oogen jokken. Ik wil van hem hooren, wat dit alles beteekent. Ik wil na mijn hulpeloos vallen in zijn armen hooren, dat zijn teederheid uiteindelijk iets anders beteekent dan zijn overgroote zorg voor een patiënte.

Hij komt naast me zitten, neemt mijn handen en zegt:

„Dat onnoozele kletspraatje, dat jou in mijn armen voerde, heeft mijn oogen geopend voor het feit, dat jij..... dat ik..... Harry, in de boeken staat, dat er op dit oogenblik een knieval met huwelijksaanzoek in optima forma moet volgen, maar zou je dat maar niet vanzelf allemaal willen begrijpen?”

„Houd je van me?” vraag ik.

.....Mijn liefste".....

.....Houd je van me?".....

„We vieren samen het gouden feest van twee jonge mensen, die het wonder beleven van hun liefde.”

Tegen hem aangeleund stel ik de duizend en één vragen, die hij beantwoordt met een eindeloos geduld.

Wanneer hij begonnen was van mij te houden? Ja, nu moest ik hem goed begrijpen. Hij had me altijd een aardige krullebol gevonden, een origineele uitzondering op de blauw met wit gestippelde balletjes typen, die hem zoo af en toe probeerden met wat aanstellerige lonklachjes te vangen. Maar eerder dan vanavond had hij zelf nooit aan een huwelijksaanzoek gedacht.

Of hij dan geen meelij met me had gehad, toen ik naar de barak verbannen was? Wist ik dan niet, hoe hij de eerste dagen als een schooljongen tusschen de rietmatten van den tuin had staan gluren om te zien hoe ik me hield in mijn verbanningsoord?

Waarom hij toen juist weggegaan was naar Zwitserland?

De moede uitdrukking sluipt in zijn oogen.

Hij was gevlucht van Michelle's ziekbed. Hij kende de symptomen en hij kon niet langer aanzien den strijd, dien ze niet op wilde geven. Neen, Michelle's pijn zou hij niet mèt hebben kunnen verlichten dan ieder ander medicus. De regeling der spuitjes zou desnoods overgelaten kunnen worden aan een gediplomeerd verpleegster.

Hoog in de bergen was hij, toen haar overlijdensbericht hem bereikte.

„Ik zal je meenemen later,” zegt hij, „je zult zelf voe-

len, dat daar met die machtige bergen om je heen het leed en de tobberijen van de menschen je bijna niet meer bereiken kunnen. Je wordt daar aangeraakt door het Eeuwige, zòd dat alles om je heen verzinkt. En als ik morgen terug zal keeren in mijn werk, zal Michelle's plaats weer ingenomen zijn door anderen, die aan het begin staan van den lijdensweg, dien zij afgelegd heeft.

Maar daar willen we vanavond niet aan denken."

„Toch wil ik je vertellen van Michelle's sterven."

„Vanavond alleen niet," zegt hij, „vanavond is de wetenschap, dat ze „rustig" stierf voor mij voldoende. Vanavond zijn de uren voor òns en morgen....."

Morgen.....

Een paar uren geluk genomen zonder denken, dan komt het oogenblik, dat je weer alleen bent, alleen in Agnes' huis.....

Je luistert hoe lang je zijn voetstappen nog kunt hooren, de voetstappen die je even in je leven begeleid hebben, dan druk je tegen je gezicht de wollen shawl, die van hem is, die hij in zijn bezorgdheid om je schouders legde. Dat is nu het eenige nog, wat je van hem gebleven is.

Dan komt de nacht. De nacht, waarin je nog voor jezelf wilt rekken je gouden feest, maar waarin je op moet staan en vertrekken uit je wondere geluksland.

Maar je wilt niet weg. Je wilt blijven wachten op den morgen, je bent bereid den strijd aan te binden om dit te behouden.

Maar je hoeft geen strijd te voeren. Tegen wien zou je strijd moeten voeren?

Er staat geschreven: Het is beter de wereld te verliezen, dan schade te lijden aan je ziel.

Je hoeft niet te strijden. Alleen je knieën te buigen en het te aanvaarden. En je kunt het niet, je kunt het niet..... Liesbet, het is te moeilijk om te leren.....

Als de morgen licht, ben je zoo ver, dat je het wilt aanvaarden, je hebt de reddende gedachte gevonden, die je eenzaamheid weg zal nemen.

Je houdt jezelf voor, dat je enkele uren te voren nog maar verlangde alleen zijn doode handen te mogen kussen.

Nu leeft hij en hij houdt van jou en jij van hem. Uit alle anderen heeft hij jou verkoren. Zòò weet die gedachte je te begeisteren, dat de jubel in je hart terug komt. O, je heele leven zul je daar nu genoeg aan hebben.

Als de avond weer daalt en je bent weggevlucht naar je kleine dorpje, dan staar je ineengedoken op je leege handen. Dan zit je verslagen bij je gehavende geluk en dan ben je je beredeneerde houvast, dat voor je heele leven moest dienen, al weer kwijt.....

HOOFDSTUK XVII.

Mijn liefste,

Voor ik dat kleine, blauwe briefje, dat van jou kwam, opende wist ik al, dat dat het einde zou zijn. Het einde van onzen droom.

En wat zal ik je nu antwoorden? Ik zou je kunnen bidden en smeeken op je besluit terug te komen. Ik doe het niet. Ik zou je kunnen beloven met jou te probeeren jouw God te dienen. Ik doe het niet.

Ik zou je kunnen verwijten al de wreedheid van jouw ascetisch Christendom. Ik doe het niet. Ik doe het niet, omdat ik jouw geluk zoek. En och kleintje, jouw geluk ligt niet in de handen van een cynicus als ik.

Had ik dat moeten bedenken, toen ik je in mijn armen nam? Neen hè? Jij bent toch even blij met dien wonderen avond als ik.

En verder? Zou het je voldoening geven, als ik je hierbij getuigde, dat ik als een gebroken man door 't leven zou gaan?

Dacht je, dat jij zou verbleeken en vermageren uit liefdessmart?

Och jij en ik, wij menschen van den lach en den traan, zijn niet bestemd om als treurwilgen te fungeeren.

Alleen wat meer teleurstelling in mijn hart en verder mijn leven blijven geven aan anderen. En jij? Jij bent

nog zoo erg jong, jij moet Grooten Eduard (ik ken mijn bijnaam wel hoor!) vergeten.

Voor de zooveelste maal lees ik zijn brief, dien hij me gisteren in „De Ark” toezond. Elly's ploseling binnenkomen doet me den brief wat gehaast wegduwen.

„Stoor ik Harry?”

„Wat een vraag,” scherts ik. „Sedert wanneer begin jij tegen je huisgenooten zulke overdreven beleefdheidsvormen in acht te nemen?”

„Sedert ons huis is geworden een toevluchtsoord voor gebroken harten en voor verliefde harten, die prefereeren te zwijgen.”

Om Elly's aandacht van mij af te leiden, begin ik over de logee, die ik in „De Ark” aantrof.

„Logeert Margreet hier dus om een bepaalde reden? Ik heb me al verwonderd over haar verandering. Weet je nog wel, hoe ze een paar jaar geleden kon stoeien en draven met ons? We vonden haar 't leukste nichtje, dat we hadden.”

„Ja en nu loopt ze rond met een gezicht, of ze het verdriet van de heele wereld alleen meezeult. Natuurlijk een ongelukkige liefde.”

„Dat kan erg genoeg voor haar zijn,” zeg ik half in ernst.

„Harry, je zegt het op een manier of er er over mee kunt praten. Zoek jij tenminste iemand van wie het geoorloofd is te houden op een heele normale manier en breng hem naar „De Ark.” 't Lijkt me eenig een nieuwen broer te krijgen.”

Door het raam van onze slaapkamer kijk ik over de wuivende velden.

Een feest van kleuren buiten.

O, samen te kunnen gaan met hem door deze weelde Elly is onwetend zòò wreed.

Langzaam loopen de tranen over mijn wangen.

Ik voel een arm om mijn hals.

„Harry, huil je? Waarom huil je? Heb ik iets miszegd?”

Elly wrijft zich met de hand langs het voorhoofd. „Wat heb ik er ook weer allemaal voor onzin uitgeflapt?”

Ik schud mijn hoofd. „Laat me maar.”

Zacht sluipt ze weg. Na een poosje gaat de deur open. Moeder staat achter me. Ze steekt haar arm door den mijne.

„Ik heb thee voor je meegebracht, ik dacht dat je liever boven bleef.”

Zij vraagt niets. Als ze weer opstaat om weg te gaan, legt ze even haar hand op de mijne.

Dat kleine gebaar is te veel voor me. Ik leg mijn hoofd op haar hand.

O mijn fijngevoelige Moedertje, dat mijn vertrouwen niet met geweld wil nemen.

Ze laat me stil uitsnikken, legt haar hand op mijn hoofd met hetzelfde gebaar, als toen ik nog een klein meisje was.

Mijn verhaal komt met horten en stooten.

„Mijn lieve, dappere meid,” zegt Moeder ontroerd.

„Ik ben niet dapper, Moeder,” kreun ik. „Ik ben immers gevluht, omdat ik niet wist, of ik sterk genoeg zou zijn

om hem weg te sturen, als ik tegenover hem stond."

„Gave God, dat alle jonge menschen als jij vluchtten voor de verleiding, Harry en niet met een lachend overmoed de zonde uitdaagden."

„Het voorbeeld van Moeder zeker," zeg ik, door mijn tranen heen lachend.

Moeder blijft ernstig.

„Nee," zegt ze, „als een Christelijke opvoeding en een goed voorbeeld garandeerden, dat de kinderen bewaard bleven, dan konden er heel wat ouders rustig zijn. — Maar de kinderen, uitgaande in de wereld, worden besmet met de moraal van de tegenwoordige jeugd. Ze komen in aanraking met jonge menschen, die het woord „trouw" niet meer kennen, niet meer ten opzichte van hun beginselen en niet meer ten opzichte van hun liefde. — Ze zijn zonder idealen! Een verloving? Wat zou het, of je het een keer of wat probeert? Een verloving is toch geen huwelijk! En al was het een huwelijk, wat dan nog? — Waarschuwingen hebben ze niet meer noodig. Ze weten wel, hoe ver ze gaan kunnen."

Moeder wacht even, dan vervolgt ze zacht: „Tot ze vastloopen en niet meer terug kunnen."

Stil blijf ik bij Moeder zitten. Met mijn handen in de hare weet ik, dat ik het beste deel heb gekozen.

Kon ik maar op de pastorie blijven.

't Is alsof Moeder mijn gedachten raadt, als ze zegt: „Je vliegt er voorloopig niet weer uit, Harry. Wij hebben je zoo gemist, toen je weg was."

„En de financiën, Moeder?"

„Vader heeft weer een pracht van een nieuwe lezing

voor den winter. Je zult eens zien, hoe hij uitgevraagd wordt."

We lachen en Elly steekt haar hoofd om de deur.

„Hè heerlijk, waar vroolijkheid is, durf ik wel ongevraagd binnen te loopen."

Onder aan de trap hooren we Edith en Remmy ontsteld informeeren, waar Moeder is. Het is de algemeene vraag, als ze Moeder niet direct zien.

We stellen hen direct gerust en in het knusse theeuurtje vergeten we voor een oogenblik onze zorgen.

HOOFDSTUK XVIII.

„Er is er één jarig — hoera, hoera —
Je kunt het wel zien, dat is zij.....”

Edith en Remmy wekken me met hun verjaringsversjes.

Loom blijf ik liggen. Ze zingen voor mij en zijn nu bezig de kamer te versieren.

Ik wilde, dat mijn huisgenooten dezen dag maar stil lieten voorbijgaan. Ik voel me lichamelijk en geestelijk zoo moe.

„We zijn niet bestemd om als treurwilgen te fungeren,” schreef Groote Eduard me zoo ongeveer een jaar geleden.

Ik grijp den toiletspiegel en kijk naar mijn ingevallen wangen. Verbleekt en vermagerd van liefdessmart, denk ik in wrangen zelfspot.

De dokter heeft me rust voorgeschreven. Rust..... nog meer lange uren om te denken aan wat voorbij is.

Vader denkt, dat ik zoo'n moeite heb om weer in evenwicht te komen, omdat ik al zoo'n knauw had gekregen door die geschiedenis met Michelle.

„Alsjeblieft, jarige, hier is je thee en je post. Brieven uit alle deelen des lands. Ook één van Agnes. Die moet ik ook lezen hoor. Zij schrijft zulke interessante brieven.”

Alleen gelaten roer ik mijn thee in het door Edith en Remmy versierde kopje.

Het eerst grijp ik naar Agnes' brief. Zij werkt in haar kindertehuis ver van de stad. 't Is zuiver toeval, dat haar brief juist vandaag komt. Ze weet niet, dat ik jarig ben en haar brief bevat dus geen felicitaties.

.....Mijn werkkring bevalt me nog steeds uitstekend. Het is goed te werken onder kinderen. We leven hier echt „achter de wereld.” Er gaan weken voorbij, dat ik geen courant inkijk. Vind je dat dwaas? Och waarom? Die groote, wijde, ijdele wereld, die over mijn kleine wereldje van lijdende kindertjes gestolpt staat, is die belangrijk genoeg om er je oog niet van af te houden?

Hoe gaat het mijn kleine nonnetje anders in haar pastorie? Zeker heel wat meer op haar plaats dan in die onchristelijke ziekenhuissfeer. Wat bracht je daar een beroering teweeg.

Denk je nog wel eens aan Michelle? Toen ik met vakantie thuis ben geweest, heb ik haar graf bezocht. Haar tante heeft natuurlijk voor een schitterend marmere graf gezorgd met gouden letters. Weet je wel, zoo'n gedistingeerd graf, dat ingeschreven staat in de registers van den steenhouwer met de aantekening er achter: Bij abonnement schoonhouden.

Lieve Michelle, wat heeft ze 't moeilijk gehad in haar korte, rijke leventje. Wat een ellende en pijn eer ze zich vrijwillig neerlegde voor haar laatste, groote rust. Zie je, Harry, ik moet eerlijk zijn. Als ik het geruzie en gewauwel onder jullie kerken en kerkjes aanzie, als ik hoor roepen: Hier is de Christus en daar is de Christus, dan denk ik: het moet alles een dwaling zijn. Maar als ik denk aan de groote rust, die de wanhoop van Michelle's

gezichtje verdreef, die je jaloersch deed zijn op haar, zelfs terwijl ze daar lag in haar gruwelijke pijnen, dan zou ik mijn handen kunnen vouwen en zeggen: Mijn God, leer mij de Macht kennen, die vrede en rust brengt aan hen, die zich wringen in den doodsgreep.

Wat een gefilosopheer voor zoo'n luchtig gevalletje als ik ben, hè?

Weet je, wat ik vond op Michelle's graf? Een verschen krans rouwviolen, precies gelijk aan dien welken dokter Borch van Heeckeren op haar begrafenisdag stuurde.

Denk je eens in. Groote Eduard met zijn schijnbare onbewogenheid, die maanden na haar sterfdag nog bloemen stuurt naar het graf van een patiëntje. Arme jongen, wie weet hoe gauw hij zelf weggedragen wordt, als slachtoffer van zijn beroep. Het moet hopeloos met hem zijn hè?

Met zoo'n infectie, opgedaan op de ontleedkamer, valt nooit te spotten en 't duurt nu al zoo lang. Jij was zeker erg onder den indruk toen je de berichten over zijn ziekte voor 't eerst hoorde. Weet je wel, dat ik me even verbeeld heb, dat jij en hij..... Och, 't geeft niet, wat ik me verbeeldde, als 't waar geweest was, had ik er wel meer van gehoord.

Hij is zoo geliefd, onze Groote Eduard. Een der zusters schreef me, dat er dag in dag uit bulletins aan 't ziekenhuis gehangen worden.....

„Stil,” zeg je tegen jezelf, „stil nu toch, neen niet huilen, niet roepen, stil, het hoeft niet waar te zijn.”

Je probeert je te herinneren hoe het eerst was. Je pro-

beert je iets ervan te herinneren. Hij is dood.....
Daatje..... Zwitserland..... een groentewinkeltje.....
Dood werd hij gevonden onder een lawine.....

Wie zei er, dat ik dood was? Wie zei er, dat ik ziek was? Stil nu maar, 't is niet waar, 't is toch niet waar. Ik ben er nog, rust nu maar wat en wees maar stil, we zullen straks praten, hier, drink maar eens. Voel je je wat beter?

't Is Vader's lieve gezicht, dat zich over me heen buigt.
„Mijn meisje, wat is er dan toch?”

Mijn vingers zoeken een brief, ze vinden Moeder's handen.

„Moeder....., Moedertje, Agnes..... Groote Eduard, help me dan toch. Heeft Moeder Agnes' brief gelezen? Ik wil naar hem toe, Moeder, ik wil naar hem toe.”

„Meisje, klein meisje, het kan niet. Je bent zelf ziek en dan, je bent immers niets van hem?”

„Moeder, ben ik niets van hem? Ik wil bij hem zijn. Wat daarna komt, zijn dood of zijn leven, ik wil weer afstand van hem doen, maar nu wil ik bij hem zijn.”

„'t Kan niet,” snikt Moeder, „dat kan toch niet.”

„Stil maar, kleintje,” zegt Vader, „morgen zal ik zelf naar hem toe gaan. Morgenavond zal je alles weten.”

Dat hoef je nu alleen nog maar te onthouden, morgen zal je Vader hem zien, morgenavond zul je alles weten.

En zelf zul je bidden om het behoud van je liefste. Een nacht lang God bidden en smeeken hem te laten leven, want als je niet bad, als je je handen ook maar één oogenblik wegnam uit Christus' handen, je zoudt bezwijken onder je grooten angst.

HOOFDSTUK XIX.

„Een onrustigen nacht gehad!”

Het bericht van vandaag. Vier woorden. Daar heb je op liggen wachten de donkere uren van den nacht en de lange uren van den dag.

Je had het uit kunnen schreeuwen om den wijzer van de klok, die, zoo traag voortkroop. Je bent mee gaan tellen, Zestig langzame tellen, dan was één minuut om, dan was je één enkele minuut nader bij het bericht, dat komen ging. Je hebt je klamme handen tot vuisten geklemd.

Toen is de postbode gekomen met het telegram, dat Vader iederen morgen stuurde.

Het bulletin van het ziekenhuis seint hij, meer niet.

Een onrustigen nacht gehad..... Vader had alleen dat eene woordje maar hoeven te veranderen, dan had er gestaan: Een rustigen nacht gehad. Dan had je je voor kunnen stellen zijn lieve hoofd met de gesloten oogen, rustig slapend.

Nu zie je hem kreunend en woelend; zijn vingers, die anderen genezing brachten, tastend naar uitkomst uit dezen nood. Vader is wel eerlijk.

„Zal hij leven Vadertje?” vroeg ik, toen hij terugkwam van het bezoek aan het ziekenhuis.

„Zoo lang er leven is, is er hoop, meiske, maar.....”

„Heeft u hem gesproken?”

„Hij had juist een verdoovend spuitje gehad.....”

Morphine..... Groote Eduard..... Michelle.....

Ik weet veel. Ik weet tē veel.

O mijn God, mijn God!

Schuw kijk ik om me heen. Het klonk als een vloek. Het wàs een gebed, een radeloos gebed. Een vloek was het nù nog niet.

„Houd je aan mij vast, Harry, ik zal je meenemen naar de huiskamer.”

Zoo erg is het nu, dat je oude, grijze vader je dragen kan.

Stil leun je je hoofd tegen je Vaders borst. Als klein meisje werd je ook zoo door hem gedragen. Je was toen ook ziek. Je huilde toen, omdat je pop gebroken was. O, nog te kunnen huilen, omdat je speelgoed breekt. Waarom weet je in die jaren niet, dat dāt je gouden tijd is?

„O Vadertje.” Ten voeten uit zie ik me in den grooten gangspiegel. Vreemde, holle oogen; ingevallen wangen. Ben ik dat?

Vader houdt me dicht tegen zich aan.

„Harry,” zegt hij, „er is toch een mogelijkheid, dat hij morgen vragen zal naar je!”

Mijn oogen zoeken die van Vader.

„Als ik flink ben, als ik beter ben, mag ik dan naar hem toe gaan?”

„Dan gaan we samen naar hem toe, kleintje.”

Vanaf dat oogenblik probeer je het voedsel weg te

slikken, dat je tegenstaat. Je probeert, of je opstaan kunt. zonder duizelen.

Als je flink zal zijn, vòòr het laatste, het allerlaatste telegram, dan mag je naar hem toe.

„Dokter Borch van Heeckeren wenscht geen bezoek.”

Vader's hand legt zich bemoedigend om mijn schou-
ders.

„Hij zal stellig voor mijn dochter een uitzondering
maken.”

Nu is het geheim prijsgegeven. Ha, ha, zeggen de
oogen van den Feldwebel, terwijl hij zich met hoog-
opgetrokken wenkbrauwen terugspoedt naar zijn last-
geefster.

„Op wat voor grond meent u, dat uw dochter toe-
gelaten zou worden bij den patiënt?” informeert de
directrice even later, terwijl ze over me heen kijkt, of
ik een vreemde voor haar ben.

„Er zijn dingen, die niet gevraagd moeten worden.”
Vader's stem klinkt zacht, maar dringend.

„Ga nu, meisje en denk eraan, wat ik je gezegd heb.”
zegt Vader, als ik een wenk krijg om den Feldwebel te
volgen.

En denk eraan, wat ik je gezegd heb.....

Wat heeft hij me gezegd?

Ten koste van alles flink zijn; niet huilen.

Met den deurknop van zijn kamer in je hand probeer
je je te herinneren, wat je je voorgenomen hebt te zeg-
gen, als je binnen komt. Je weet het wel, Je hebt het
duizendmaal herhaald in de dagen en nachten, dat je

wachtte op dit oogenblik. Je zult met geen woorden reppen over het verleden, je zult vragen of hij pijn heeft en of hij het prettig vindt, dat je bent gekomen, je zult zeggen.....

Naast zijn bed laat je je op je knieën glijden. Je hoofd duwt zich onder zijn hand, die zacht je haren streelt.

„Mijn kleine meisje, mijn arme, kleine meisje.”

Je wendt je gezicht naar hem toe. Tranen stroomen je over de wangen.

Tòch glimlach je.

„Ze hebben gezegd, dat je zoo ziek was..... ze hebben gezegd, dat je..... dat je.....”

„Mijn arme, kleine meiske.”

Zijn stem is gewoon, ik kan met hem spreken. Zijn gezicht is smaller geworden en witter, maar hij glimlacht.

„Je zult beter worden hè?”.....

„Mijn arme, kleine meisje.”

Een driftige klop op de deur. Een heer stapt binnen. Ik sta verward op. Het nieuwe bezoek gaat naar 't bed toe, buigt zich over Eduard heen, neemt zijn beide handen.

„Old boy.” Langzaam drupt een traan over de wangen van den vreemde.

„Old boy, zal ik je helpen?”

„Je zult het probeeren, Fritsie, anders niets. Als je tenminste op den dag van de operatie ook niet ergens neergesmaakt ligt in je bed. Je bent maar een mensch van gelijke beweging als ik, Fritsie.”

„Harry.”

Ik ga naar zijn bed, hij neemt mijn hand. „Mijn verloofde, Harry de Laat.”

Ik glimlach zwak om den naam, waarmee hij me genoemd heeft.

„Professor van den Heuvel,” stelt hij verder voor. „Net zoo oud als ik, een studievriend, alleen een veel knappere kop.”

„Ik begrijp nu, dat ik een onvergeeflijke fout beging hier te storen,” zegt de professor.

„Geeft niet,” glimlacht Eduard, „je kunt niet helpen, dat je zoo brutaal bent. Dat komt door de pretenties van je baan. En je komt me erg gelegen. Vertel mijn meisje precies, hoe de zaken staan. Ik ben bang, dat ze zich nog wat illusies maakt.”

„Ik zal je er boven op helpen, jongen. De operatie moet lukken. 't Is waar, 't is een zware operatie, maar.....”

„Fritsie,” zegt Eduard, „vergeet nu niet, wie er hier in bed ligt. Ik heb met jou college geloopt, ik ben met jou assistent geweest. Ik weet precies, waar ik aan toe ben. Ik weet ieder verschijnsel in mijn lichaam thuis te brengen. Dat is het nadeel, als je een dokter als patiënt hebt. Neem Harry mee en vertel haar precies, hoe erg het is en laat de zuster me een spuitje geven, ik ben zoo moe.”

Hij is uit zijn iets opgerichte houding achterover gezonken in de kussens. Zijn oogen zijn gesloten; de tanden zijn in de onderlip gedrongen. Hij weet een kreun niet te bedwingen.

Professor van den Heuvel belt om een zuster, duwt me de kamer uit. Samen loopen we de gang op. Samen

loopen we naar het raam, dat ligt aan het einde van den corridor.

Hij heeft zijn hand op mijn schouder gelegd. Hij wil iets zeggen. Een korte, droge snik schokt uit zijn keel.

„Arme kerel, hij moet zoo geweldig veel pijn te verduren hebben en hij probeert nog zoo moedig zijn grapjes te lanceeren.”

„Helpt u hem, professor? Kunt u hem helpen?”

De professor haalt zijn schouders op. „Een dubbeltje op zijn kant, maar zoo kan hij niet blijven liggen. Zoo moet het verkeerd loopen. Een paar weken geleden was ik ook hier. Toen weigerde hij de operatie, maar nu heeft hij me laten roepen. Hij weet zelf ook wel, dat langzaam al zijn organen vergiftigd zullen worden.”

„Wanneer de operatie lukt, professor.....”

„Wanneer de operatie lukt, zal het maanden en nog eens maanden duren voor alle gevaar voor complicaties geweken is.”

„Dus er is een kleine kans, professor?”

„Als er geen enkele kans was, juffrouw de Laat, dan bezorgden we hem de kwelling van een operatief ingrijpen niet.”

„Niet huilen, kleintje.”

„Mijn eigen jongen.....”

„Heb je gehoord, hoe ik je genoemd heb tegen mijn vriend: mijn verloofde,” zei ik, „mijn verloofde..... Was je er boos om? Neen hè. Aan iemand, die wegglijdt uit het leven, geef je voorrechten, die je een gezonde onthouden zou.”

„O, stil toch, zeg toch zulke dingen niet.”

Tranen verstikken mijn stem, mijn handen streelen zijn haren, zijn wangen.

„Leg je handen op mijn oogen, Harry. Moeder deed dat, als ik niet slapen kon vroeger. Ze legde haar koele handen op mijn oogen.”

Als ik mijn handen wegneem zijn ze nat van zijn tranen.

Ik leg mijn wang tegen de zijne.

Ik wil met en voor hem bidden. „O Heere,” begin ik..... „O Heere.”

„O, bid toch,” smeek ik, „bid toch zelf.”

„Neen Harry,” zegt hij, „een bekeering op 't laatste nippertje, dat is weer iets van een scheurkalenderblaadje. Zulke dingen bestaan in werkelijkheid niet.”

Ik richt me op. „Eduard, hoe dūrf je spotten. O, hoe durf je spotten met God, nu op dit oogenblik.”

Hij pakt mijn hand, hij trekt me naar zich toe.

„Spotten met God?” hijgt hij, „spotten met God? O Harry, begrijp je niet hoe ik hunker naar Iemand, een Almachtige, aan Wien ik me vast kan grijpen? Maar het kan toch niet, het kan toch niet! Ik heb God getart toen ik Hem niet noodig had. Ik heb Zijn bestaan geloochend. Wat heeft het nu nog voor zin te zoeken? Een noodbidder, die zich vastklemt aan een stroohalm. Ik zou walgen van mezelf.”

Een zuster komt binnen, wacht bescheiden bij de deur. Nu hij dit gezegd heeft, heb ik hem zoo heel veel te antwoorden. Er is geen tijd meer voor.

Ik zie de verpleegster op haar horloge kijken. Ik begrijp

den wenk. Ik buig me over Eduard heen, mijn handen raken zijn schouders, die kreunend van pijn samen-trekken.

„Harry, jij mag wel bidden. Bid voor me tot jouw God. Ik zal.....”

„Ssst,” zeg ik, „God heeft geen belofte noodig. God is God, God is geen mensch.”

Als ik bij de deur kom, zie ik nog zijn groote oogen, die me hunkerend volgen. Dan ben ik alleen. God helpe me.....

Bid voor me.....

Als je maar kòn denken. Als je hoofd maar niet hol en leeg was. Eén groote angstklomp. Je oogen zijn op de klok gericht..... Je wacht..... Als de groote wijzer dààr is, dan..... Maar je kan toch niet rustig zitten wachten en luisteren naar dat tikken. Het zou je gek maken.

Je zet den slinger stil. Er was je een taak opgedragen maar je weet niet meer welke. Je oogen zoeken Vader. Zijn handen streelen je haren, leggen zich op je oogen. Zoo deed Moeder vroeger.....

„Harry, je hebt òns nog..... Moeder en mij..... Christus is bij je.”

„Christus..... Vader, mijn taak..... Heere Jezus..... Vadertje, leer me bidden.”

Met zachten drang dwingt Vader me te knielen. Hij buigt zich naast me. Mijn handen vouwen zich. Zijn handen klemmen zich om de mijne.

„Onze Vader, Die in de hemelen zijt.....”

Mijn lippen stamelen hem de woorden na.

„Uw naam worde geheiligd..... Uw Koninkrijk kome..... Uw wil geschiede.....

„Vader, het duurde lang, maar ik heb hem nagezegd, de moeilijkste bede.”

„Want Uw is het Koninkrijk..... en de kracht..... Want Uw is de kracht..... Uw is de kracht.....”

Die bede laat je niet los, die houd je vast tot dit eindeloze, ontzettende wachten voorbij is.

Hoe zal ik hem zeggen, dat ik nu naar huis moet gaan?

Vanaf het moment, dat hij vlak na de operatie stil en wit als een doode teruggebracht werd in zijn kamer tot nu toe, heb ik naast zijn bed gezeten, zoo lang en zoo dikwijls ik kon.

Ik heb zijn eersten blik opgevangen, toen hij tot het leven terugkeerde; ik heb een glimlach over zijn van pijn verwrongen gezicht zien glijden, toen ik me over hem heen boog.

Enkele dagen, een week kunnen alle levensverhoudingen genegeerd worden voor zoo'n ernstige zieke, dan houdt het leven ons zijn wetboek van etiquette weer voor.

Wat nu verder?

Ik denk erover, terwijl ik naast zijn bed zit. Mijn handen streelen de dunne, witte vingers, die alleen rustig zijn als ze de mijne gevonden hebben.

Langzaam slaat hij de oogen op.

„Heb je de boodschap gehoord van den professor, Harry? Ik zal leven.”

„Zonder complicaties,” zei hij.

„Zoo God wil, zal ik leven.”

Ik herhaal het: „Zoo God wil” zacht en eerbiedig. 't Is alsof een verbond wordt bezegeld, het verbond van een weerspanning menschenkind met zijn God.

„Harry, wil je met mij trouwen?”

Mijn antwoord is ontwijkend.

Als ik nu eerst eens naar huis ging en later terugkwam om met hem te praten, als hij wat sterker was. Iederen dag zou ik hem kunnen schrijven.

„Laat me niet te lang alleen,” klaagt hij. „Kom zoo vlug als het kan bij me voor altijd. Ik ben zoo alleen geweest. Ik heb zoo lang moeten wachten. Ik kan je niet meer missen.”

Een beklemmende gedachte verontrust me, terwijl ik in zijn hunkerende oogen kijk.

Heeft hij 't woord „God” niet gebruikt om uit zijn eenzaamheid verlost te worden? Eenmaal vroeg hij mij voor hem te bidden, eenmaal noemde hij Gods naam, erkennend Zijn Almacht. Is dat een waarborg voor zijn terugkeer tot God, straks als hij weer zal staan in het werkelijke leven?

Ziet hij de vrees in mijn oogen?

„Ik ben niet bekeerd, Harry, niet wat jullie bekeerd noemen. Alleen, ik heb gestaan vlak voor de doodsvalei. Weet je nog, dat ik je eens zei, dat ik de zielen van de menschen bevrijdde van doodsangst door ze vlak voor hun dood nòg te laten gelooven in hun genezing? Ikzelf stond wètend, bewust van het groote gevaar, vlak voor de poorten des doods. —

Niemand die mij de oogen verblindde. Ik was alleen

met den dood. Ik durfde niet aanroepen Hem, Dien ik veracht had in mijn goede dagen. Ik zei het je al, maar toen ik op de operatie-tafel lag, heeft mijn benauwde ziel een kreet geslaakt. 't Was een bekend geluid, dat was blijven hangen uit mijn kinderjaren. „Och Heer, wees mij zondaar genadig.” Verder ben ik nog niet gekomen. Nu ook nog niet.”

„Ben je niet verder gekomen, jongen? Weet je, wat je alleen maar hebt te doen? Je moet alleen maar probeeren die bede vast te houden tot Christus zelf je antwoord geeft. Hij zàl antwoorden. Hij heeft het beloofd..... Roep mij aan in den dag der benauwdheid en ik zal u uithelpen.....”

„Durf je 't aan, Harry?”

„Mijn eigen liefste, mijn man.”

HOOFDSTUK XX.

„Kom eens hier, hummels. Wat hebben jullie te protesteeren?”

Edith en Remmy laten zich naar Eduard toetrekken, mokken pruilend:

„We hadden gedacht, dat we een echte bruiloft kregen met een sluijer en bruidsuikers en zoo. En nu mogen we niet eens mee naar 't stadhuis en we gaan niet eens naar de kerk.....”

„Vader trouwt ons toch in huis, dat blijft toch eender.”

Edith haalt schamper haar neusje op.

„We hooren Vader iederen Zondag preeken; we hadden het zoo leuk gevonden een vreemden dominee in huis te hebben.”

Over de hoofden van de kinderen vang ik even den blik uit Vaders lieve oogen. Niet ieder geniet het voorrecht op zijn trouwdag Gods zegen gesymboliseerd te zien door de uitgestrekte handen van zijn eigen Vader.

„Luister,” zegt Eduard, „als Harry en ik uit Italië terugkomen en ik ben weer heelemaal gezond en sterk, dan komen we naar de pastorie en dan beloof ik jullie een nabruiloft, die klinkt als een klok.”

„Met serpentines?” vraagt Edith wantrouwend.

„Met serpentines en strooisel en groote eerepoorten.”

„Eerlijk?” Remmy's oogen onderzoeken ernstig Eduard's blik.

„Morgen hebben we alleen feest hier.” Eduard legt zijn hand op zijn hart.

Om Eduard de vermoeiende reis naar ons dorpje te besparen, trouwen we in de stad. In alle stilte zal ons huwelijk voltrokken worden. Eduard, die den winter in 't Zuiden door zal moeten brengen om weer de oude te worden, is eigenlijk nog patiënt.

De bruiloft is wat geforceerd, omdat ik hem naar Italië wilde vergezellen.

Geen uiterlijke praal..... geen vermoeiende recepties, alleen de eenvoudige autorit naar 't stadhuis en daarna in Eduard's huis, waar we straks samen zullen wonen. Vaders huwelijksinzegening.

Mijn trouwdag.

Moeder, die met zorgvuldige handen de zijden das op mijn sportblouse strikt. Moeder, die mij in mijn tweed-reispakje helpt of het een satijnen bruiloftskleed is.

Moeder, die haar handen om mijn gezicht legt en het opbeurt naar het hare.

„Mijn eigen, lieve meisje.....”

„Moedertje, tranen op mijn bruiloftsdag?”

„Mijn tranen van vandaag kun je niet begrijpen, Harry. Vanaf vandaag staan Moeder en Vader niet langer naast je. Ze doen een stap achteruit en God alleen weet, hoe moeilijk het is, dien stap achteruit te doen.”

„Had u liever gehad.....”

„Er is niemand ter wereld, aan wien we je liever toe zouden vertrouwen dan aan hem, meisje. En het is immers het leven, dat zoo komt. Ouders worden verlaten

voor den man. Moeder deed dat immers zelf ook. Alleen zoo'n dwaas Moedertje is te egoïst en te sentimenteel om lachend haar plaats te verlaten."

„Mijn liefste."

„Mijn bruid."

„Een bruid zonder bruidstooi."

Eduard schudt het hoofd, trekt me mee naar een vaas, waarin takken witte bloesem staan.

Hij tilt ze uit de vaas, legt ze in mijn armen.

„De mooiste bruidstooi, die je je bedenken kunt. Echte oranjebloesem, vannacht vervoerd per vliegtuig uit Italië. Een groet uit het oord, waar we naar toe trekken."

Mijn trouwdag.

De dag, waarop in je handen gelegd wordt het teere, broze geluk, dat zoo groot en zoo kostbaar is, dat je je haast het te bergen in Christus' handen. Je zoudt zelf misschien te zwak worden bevonden om het te beveiligen.

In de auto, waarmee Vader en Moeder terugkeeren, geven we de gekregen bloemenmanden mee. Ze zouden verwelken als we weg waren. Eduard's zieken zullen de losse bloemen krijgen. Dan blijft nog de teere oranjebloesem.

„Ophangen boven je trouwportret, dat deed onze naaister ook," raadt Edith me.

„Nee," zeg ik, „zulke takken, die daar dor en bruin verwijnen, ik zou 't niet aan kunnen zien."

„Mag ik ze Michelle brengen?" vraag ik Eduard.

Samen rijden we, voor we vertrekken, naar het kerkhof, leggen mijn bruidsbloemen op haar graf.

„Ze is te vroeg gestorven,” zegt Eduard, wat dorre bladeren van haar graf rapend. „Wat zou zij met haar talent, in het leven teruggekeerd, als Christin velen tot zegen hebben kunnen zijn.”

„God vergist zich niet,” zeg ik zacht, Eduard's arm door den mijne trekkend.

Zwaar voel ik hem op me leunen, als we naar het kerkhofhek terugloopen.

„Nu moet ik nog op jou steunen, liefste, maar later...”

„'t Geeft niet jongen,” zeg ik, „of ik jou tot steun dien, of jij mij; als wij samen maar sterk leunen op Christus.”

EINDE.